

วิทยุสราญรมย์

ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๕๖ กรกฎาคม – กันยายน ๒๕๕๕ ISSN ๑๕๑๓ – ๑๐๕๙

หนังสือวิทยุสราญรมย์

ISSN ๑๕๑๓-๑๐๕ X
ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๕๖ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๕๕

๘๐ พรรษา มหาราชินี

ข้าแผ่นดิน ทั่วถิ่นไทย ทั้งใกลใกล้
ร่มเย็นได้ ด้วยแม่หลวง ดวงใจชาติ
พระเมตตา ธ ปกเกล้าฯ เหล่าข้าบาท
เหล่าทวยราษฎร์ มาดถวาย หมายภักดิ์

ธ มิ่งขวัญ ราชันย์ชาติ พิลาสล้ำ
ปวงรักษ์น้ำ นำชีวิต ทุกทิศที่
ที่โครงการ เกิดสานต่อ ก่อชีวี
เสริมศักดิ์ศรี ชีวศิลป์ ถิ่นไทยงาม

ข้าฯ บัวแก้ว บังคมบาท นาถมาตา
องค์มหา ราชินี ศรีสยาม
ไทยทั้งชาติ ราษฎร์ทั้งผอง ซ้องพระนาม
ทั่วเขตคาม สำนึกย้ำ น้ำพระทัย

ลุสิบสอง สิงหา มาบรรจบ
เฉลิมภพ แปดสิบพรรษ สวัสดิ์สมัย
ขอทรงเปรม เกษมสันต์ เป็นขวัญไทย
ทรงพระเจริญ เทอญคู่ไท้ ไทยนิรันดร์

.....

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

นางสาวชลทิพา วิญญุนาวรรณ นักการทูตชำนาญการ
สำนักนโยบายและแผน กระทรวงการต่างประเทศ ร้อยกรอง

สารบัญ

หนังสือวิทยุสราญรมย์
ISSN ๑๕๑๓ - ๑๐๕ X
ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๕๖ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๕๕

	หน้า
ถ้อยแถลง	๘
เมื่อพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ทรงเข้าร่วมการประชุมทูต ชลทิพา วิญญุนาวรรณ	๑๒
คำกล่าวของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ชลทิพา วิญญุนาวรรณ	๒๑
คำกล่าวของนายกรัฐมนตรี ฉลองขวัญ ถาวรายุศม์	๒๖
คุยอะไรในประชุมทูต ชลทิพา วิญญุนาวรรณ	๓๗
การทูตไทยมองไกลสู่โลกกว้าง ชลทิพา วิญญุนาวรรณ	๔๗
การทูตกับเศรษฐกิจ สาลินี ผลประไพ	๕๖
การทูตกับวิทยาศาสตร์ ฉลองขวัญ ถาวรายุศม์	๖๔

การดำเนินนโยบายต่างประเทศ : เสียงสะท้อนจากภาคประชาชน ๗๒
ฉลองขวัญ ถาวรายุศม์

กว่าจะมาเป็นการประชุมทูตและกงสุลใหญ่ทั่วโลกปี ๒๕๕๕ ๘๐
วรพร กาญจนะวงศ์

บทบาทของจีนในแผนงานความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ๘๘
ปิยวรรณ รักพาณิชย์

บทบาทแผนงานความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ๙๖
ปิยวรรณ รักพาณิชย์

เส้นทางสู่ทะเลทรายซาฮาร่า...ในโมร็อกโก ๑๑๑
สุภาศิริ อมาตยกุล

มอลต้า...มนต์เสน่ห์กลางทะเลเมดิเตอร์เรเนียน (๒) ๑๔๑
ศิริสุภา กุลหนันทน์

ย้อนรอยไหม ๑๖๕
เบน

โขนไทย ๑๗๖
เบญจาภา ทับทอง

เพอรานากัน เครือข่ายทางวัฒนธรรมที่กำลังเติบโต ๑๙๔
นพ.โกศล แตงอุทัย

ขนมฝรั่ง...แม่เอ๊ย ๑๙๙
เบญจาภา ทับทอง

จดหมายจากผู้ฟัง ๒๐๔

ถ้อยแถลง

สวัสดีครับ ท่านผู้อ่านหนังสือ วิทยุสราญรมย์ ทุกท่าน

เนื่องในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนม-พรรษา ๘๐ พรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕ สถานีวิทยุสราญรมย์ขอถวายพระพรให้ทรงเจริญพระชนมายุยิ่งยืนนาน เป็นมิ่งขวัญปวงชนชาวไทยไปตราบนานเท่านาน

เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จ-พระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ หนังสือวิทยุสราญรมย์จึงได้ตีพิมพ์บทความเรื่อง **“โขนไทย”** สืบเนื่องจากการที่สมเด็จ-

พระนางเจ้าฯ ทรงทอดพระเนตรเห็นความสำคัญของนาฏศิลป์ไทย จึงทรงมีพระราชดำริให้ฟื้นฟูการแสดงโขน โดยให้กรมศิลปากรและคณาจารย์หลายท่าน ศึกษาวิธีการเล่นโขนอย่างโบราณ แล้วนำกลับมาเล่นใหม่ให้คนไทยได้ชมเป็นประจำทุกปี เพื่อรักษาศิลปวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่สืบไปชั่วลูกชั่วหลาน

ผมขอเรียนว่า หนังสือวิทยุสราญรมย์ฉบับนี้มีความพิเศษ เพราะเป็นฉบับที่มีหัวข้อหลักเกี่ยวกับการประชุมเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ทั่วโลกประจำปี ๒๕๕๕ ซึ่งเป็นการประชุมเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ของไทยทั้ง ๙๗ คน จากสำนักงานในต่างประเทศ ๙๖ แห่งทั่วโลก ร่วมกับผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงการต่างประเทศ หลังจากที่ว่างเว้นการประชุมไปตั้งแต่ปี ๒๕๕๑ เพื่อหารือและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกับวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมแล้ว ยิ่งไปกว่านั้น การประชุมครั้งนี้ยังเป็นการประชุมที่พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา เอกอัครราชทูตประธานคณะกรรมาธิการว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญาแห่งสหประชาชาติ ทรงพระกรุณาเข้าร่วมการประชุมด้วย ดังจะได้เห็นในบทความเรื่อง เมื่อพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ทรงเข้าร่วมการประชุมทูต ซึ่งนับเป็นพระกรุณายิ่งที่ทรงประทานพระอนุญาต

ให้นำบทความและอัญเชิญพระฉายาลักษณ์ ลงพิมพ์หน้าปกหนังสือ **“วิทยุสราญรมย์”**

วิทยุสราญรมย์ฉบับนี้ ขอเสนอชุดบทความเกี่ยวกับการประชุมเอกอัครราชทูตฯ ที่หลากหลายและครอบคลุมในมิติต่าง ๆ นับตั้งแต่คำกล่าวเปิดการประชุมของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ บทความเกี่ยวกับสาระสำคัญจากการประชุมอาทิ คุยอะไร... ในประชุมทูต การทูตไทยมองไกลสู่โลกกว้าง การทูตกับเศรษฐกิจ การทูตกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การดำเนินนโยบายต่างประเทศและเสียงสะท้อนจากภาคประชาชน ซึ่งล้วนสะท้อนให้เห็นว่า ภารกิจด้านการต่างประเทศของกระทรวงการต่างประเทศ เป็นสิ่งที่ **“พึ่งได้ ใกล้ตัว”** ผลจากการระดมความคิดในการประชุมทูตและกงสุลใหญ่ครั้งนี้ ทำให้มีการกำหนดแนวทางการวางบทบาทของไทยในประเด็นต่าง ๆ โดยหวังผลให้ไทย **“มองไกลไปข้างหน้าสู่โลกกว้าง กระชับความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้าน และเพิ่มบทบาทที่สร้างสรรค์ทั้งในอาเซียน อนุภูมิภาค ภูมิภาคและโลก ในฐานะประเทศผู้ให้ประเทศหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์และตัวเชื่อม โดยเน้นการให้ความช่วยเหลือ เพื่อการพัฒนา การส่งเสริมค่านิยมสากล และการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบต่อประชาคมโลกในการแก้ปัญหาข้ามชาติต่าง ๆ”** เพื่อมุ่งสร้างความเชื่อมั่นและยกระดับบทบาทของไทยในประชาคมโลกเพื่อผลประโยชน์ของไทยในระยะยาว ซึ่งผมหวังว่า ท่านผู้อ่านจะได้เห็นบทบาทของกระทรวงการต่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์ได้ชัดเจนขึ้น

นอกจากชุดบทความเรื่องการประชุมทูตฯ แล้ว สราญรมย์ฉบับนี้ยังมีบทความเกี่ยวกับบทบาทของจีนในแผนงานความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (Greater Mekong Sub-region Economic Cooperation Program: GMS) และบทบาทแผนงานความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับการสร้างประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ด้วยจีนเป็นประตูทางเข้า

ที่สำคัญไปสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และให้ความสำคัญกับกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง โดยมีนโยบายที่จะลดความแตกต่างระหว่างมณฑลที่อยู่ตอนในของประเทศ ลดการเคลื่อนย้ายของแรงงานในประเทศ และแก้ไขปัญหาสังคมต่าง ๆ ตลอดจน การที่ประเทศกลุ่ม GMS มีบทบาทในการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

สุดท้ายนี้ ผมขอย้ำว่า ท่านสามารถติดตามรับฟังรายการวิทยุของสถานีวิทยุสราญรมย์ได้ทางคลื่น AM ๑๕๗๕ kHz และวิทยุออนไลน์ทาง www.mfa.go.th/saranrom หรือติดต่อผ่าน facebook ทางที่อยู่ www.facebook.com/ThaiMFA และทาง YouTube ในรายการ **"สายตรงบัวแก้ว"** จากเว็บไซต์ www.mfa.go.th ที่ผ่านมา วิทยุของเราได้รับกำลังใจจากแฟนรายการทุกท่านอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด และหวังว่า จะยังคงได้รับกำลังใจเช่นนี้จากทุกท่านตลอดไป พวกเราทีมงานทุกคนขอขอบคุณท่านผู้อ่านด้วยความจริงใจที่ได้ส่งจดหมาย อีเมล์ ไปรษณียบัตร และกด LIKE ให้กำลังใจพวกเราตลอดจนให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์กับการทำงานของเราเพื่อให้ตรงตามความต้องการของท่านผู้อ่านมากที่สุด

ท้ายที่สุดนี้ ผมขออวยพรให้ท่านผู้อ่านทุกท่านมีสุขภาพแข็งแรงในช่วงฤดูที่อากาศเปลี่ยนแปลงบ่อย แล้วพบกันใหม่ฉบับหน้าครับ

ด้วยความปรารถนาดี

(บัณฑิต หลิมสกุล)
นายสถานีวิทยุสราญรมย์

เมื่อพระเจ้าหลานเธอ
พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา
ทรงเข้าร่วมการประชุมทูต

ชลทิพา วิญญุนาวรรณ

การประชุมเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ทั่วโลก เมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๕๕ มีความพิเศษยิ่ง เนื่องจากพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา เอกอัครราชทูต ประธานคณะกรรมาธิการว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญาแห่งสหประชาชาติ ทรงเข้าร่วมการประชุมด้วย นับตั้งแต่ช่วงพิธีเปิดการประชุม การบรรยายพิเศษด้านเศรษฐกิจ สังคม และภารกิจพหุภาคี จนถึงการประชุมเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ประจำสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กัมพูชาและเวียดนาม ร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และการบันทึกเทปถวายพระพรเนื่องในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

ในช่วงการถวายการบรรยายสรุปเกี่ยวกับภารกิจพหุภาคีของกระทรวงการต่างประเทศ พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ทรงสรุปบทบาทของไทยในคณะกรรมาธิการว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญาแห่งสหประชาชาติ (The Commission on Crime Prevention and Criminal Justice หรือ CCPCJ) โดยเฉพาะเมื่อทรงดำรงตำแหน่งประธานการประชุม CCPCJ ครั้งที่ ๒๑ ภายใต้หัวข้อความรุนแรงต่อผู้โยกย้ายถิ่นฐานและครอบครัว ซึ่งที่ประชุมได้พิจารณาข้อมติประมาณ ๑๐ เรื่อง และประเทศไทยได้เสนอ ๓ เรื่อง คือ การเตรียมความพร้อมสำหรับการประชุมคองเกรส ครั้งที่ ๑๓ การประชุมว่าด้วยกฎระเบียบในการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดสตรี และการสร้างความแข็งแกร่งให้สถาบันนิติธรรมและความยุติธรรมทางอาญา ซึ่งสะท้อนถึงความตั้งใจของไทยในการส่งเสริมหลักนิติธรรม

พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ทรงเน้นการเชื่อมโยงประเด็นความยุติธรรมทางอาญาและการป้องกันอาชญากรรมกับประเด็นต่าง ๆ ตั้งแต่เรื่องสิทธิมนุษยชนและความมั่นคงมนุษย์ โดยทรงเน้นความสำคัญเรื่องความรุนแรงต่อสตรี ไปจนถึงประเด็นสันติภาพและความมั่นคง โดยเฉพาะการรักษาสันติภาพและการสร้างสันติภาพ เนื่องจากหลักนิติธรรมและกระบวนการยุติธรรมเป็นหลักสำคัญในการสร้างสันติภาพ และการเชื่อมโยงประเด็นความยุติธรรมทางอาญาและการป้องกันอาชญากรรมกับเรื่องการพัฒนา เนื่องจากจะไม่สามารถเกิดการพัฒนาได้ หากยังมีปัญหาอาชญากรรมสูง และยังทรงแนะให้เน้นเรื่องความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นการพัฒนาที่ไทยมีความเชี่ยวชาญ กับประเด็นสันติภาพและความมั่นคงในการรณรงค์สมัครรับเลือกตั้งของไทยในตำแหน่งสมาชิกไม่ถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (United Nations Security Council - UNSC) วาระปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๑

นอกจากนี้ ยังทรงแนะแนวทางการปรับปรุงการประสานงานและข้อมูลระหว่างส่วนราชการไทยทั้งในประเทศ อาทิ ศาล อัยการและกระทรวงยุติธรรม และส่วนราชการไทยในต่างประเทศ ทั้งนครนิวยอร์ก นครเจนีวา กรุงเวียนนา และกรุงไนโรบี เพื่อร่วมกันกำหนดท่าทีของไทยในเวทีระหว่างประเทศ เพื่อเพิ่มบทบาทของไทยในองค์การระหว่างประเทศให้เป็นที่ยอมรับและผลักดันประเด็นที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยและประชาคมโลกโดยรวม

ในการประชุมเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ประจำสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กัมพูชาและเวียดนาม ร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ทรงมีพระดำรัสเรื่องนโยบายป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคงที่อาจเกิดขึ้นหลังจากการรวมกลุ่มเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเฉพาะปัญหาการค้ามนุษย์ ยาเสพติดและแรงงานอย่างมีบูรณาการ และการยับยั้งป้องกันปัญหาทางความมั่นคงระหว่างประเทศดังกล่าว โดยการส่งเสริมความรู้

ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ด้วยการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งนอกจากเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอันดีผ่านทางการให้ความช่วยเหลือการพัฒนาแล้ว ยังเป็นการวางรากฐานเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการป้องกันและการแก้ไขปัญหาร่วมกันต่อไป

ในโอกาสนี้ ผู้เขียนขออัญเชิญบางส่วนของพระดำรัสในพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ในการประชุมเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ประจำสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กัมพูชาและเวียดนาม ร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๕ ณ โรงแรมเซ็นจูรี พาร์ค ซึ่งแสดงถึงแนวพระดำริเรื่องการหาแนวทางยับยั้งปัญหาอย่างมียุทธศาสตร์ และการสร้างความสัมพันธ์อันดี ด้วยการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา นอกเหนือจากการเชื่อมโยงประเด็นปัญหาต่าง ๆ ในเวทีระหว่างประเทศ อันสะท้อนถึงพระปรีชาสามารถและความเข้าพระทัยในพระภารกิจด้านการทูตและการต่างประเทศอย่างถ่องแท้ลึกซึ้ง ดังนี้

"...ในฐานะที่เคยปฏิบัติหน้าที่อยู่ต่างจังหวัด จังหวัดอุดรธานี และหนองบัวลำภูอยู่ในระยะหนึ่ง ก็สามารถที่จะทราบและเรียนรู้ปัญหาในพื้นที่ได้พอสมควร และในขณะนี้ ก็ได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานคณะกรรมการอาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรม ซึ่งก็ขอเรียกตัวเองว่า **'ทูตอาชญากรรม'** แล้วกัน ก็ขอพูดถึงเรื่องอาชญากรรมสักเล็กน้อย

ในระยะเวลาที่เรากำลังจะมีการรวมกลุ่ม ทุกคนก็จะมีการมองถึงการพุ่งทะยานไปข้างหน้า ในเรื่องของการพัฒนาทางระบบเศรษฐกิจ การค้า หรือใด ๆ ก็ตาม ในฐานะเป็นทูตอาชญากรรม ก็อยากจะมองในมุมกลับดูบ้าง ว่าในเรื่องของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจใด ๆ ก็แล้วแต่ ก็จะมี reversed effect อย่างที่ท่านอาจารย์ได้กล่าวไปแล้วว่า ปัญหาเรื่องยาเสพติด หรือปัญหาเรื่องการค้ามนุษย์ หรือปัญหาเรื่องแรงงานทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมายที่หลั่งไหลเข้ามาจะต้องเป็นปัญหาอย่างแน่นอน...

สิ่งที่จะสามารถทำได้และเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ด้วย ก็คือการเผยแพร่ความรู้ในระบบกฎหมายของแต่ละประเทศ อย่างเช่นเราอาจจะบอกเขาได้ว่ากฎหมายไทยเรามีโทษในสิ่งเหล่านี้ โทษยาเสพติดสูงนะหรืออะไรอย่างนี้นะ บางทีคนรู้อาจจะกลัว หรืออาจจะไม่ทำก็ได้ และในการเผยแพร่ความรู้ การจัด workshop ต่าง ๆ จะทำให้มีความสัมพันธ์อันดีขึ้น อย่างเมื่อประมาณปี ๒๕๕๑ ทางสำนักงานอัยการสูงสุดเคยจัด workshop ร่วมกับสำนักงานอัยการสูงสุดของลาวในเรื่องของ human trafficking และก็ได้มีการเซ็น MOU กันไว้ แต่ก็มิได้มีการติดตามหรือ follow up แต่อย่างใด แต่กิจกรรมในลักษณะนี้จะเป็นกิจกรรมที่ค่อนข้างดี

ส่งเสริมทั้งความรู้และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศซึ่งกันและกัน และอีกหน่อยเวลาการติดต่อแก้ไขปัญหาใด ๆ ก็จะเป็นเรื่องง่าย อย่างเช่น ตอนนี้ในเวที CCPCJ ที่เวียนนา จะมีการพูดกันมากในปัญหาของ Human Trafficking ปัญหาเรื่องการค้ามนุษย์ และปัญหาเรื่องของ Transnational Organised Crimes ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ

ซึ่งเรื่องนี้ จังหวัดชายแดนมีส่วนสำคัญในการดูแลป้องกันและแก้ไข เรื่องนี้ก็อยากจะฝากไว้ด้วยว่าบางทีเราไม่ได้มีการศึกษาเลยว่า ระบบกฎหมาย หรือว่าการดำเนินงานในทางการป้องกันปราบปรามหรือกระบวนการยุติธรรมในประเทศเพื่อนบ้านเราเป็นอย่างไร บางที คนเขามาติดคุกบ้านเรา คนเราไปติดคุกบ้านเขาก็เป็นประเด็นปัญหาระหว่างประเทศก็ได้ เรื่องนี้ก็น่าจะเป็นเรื่องที่จะต้องคุยกันต่อไปด้วยความเข้าใจ...”

นอกจากการประชุมและการบรรยายสรุปแล้ว พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ยังทรงเข้าร่วมการบันทึกเทปถวายพระพร เนื่องในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กับผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงการต่างประเทศ เอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ โดยทรงกล่าวบทอาศิรวาท **“๘๐ พรรษา มหาราชินี”** ในนามของข้าราชการและเจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศ เพื่อออกอากาศทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง ๑๑

นับเป็นประวัติศาสตร์สำคัญอีกหน้าหนึ่งของงานด้านการทูตและการต่างประเทศของไทย ที่พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ทรงเข้าร่วมการประชุมเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ทั่วโลก ในฐานะองค์เอกอัครราชทูต ประธานคณะกรรมาธิการว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญาแห่งสหประชาชาติ โดยเฉพาะเมื่อทรงเข้าร่วมในการประชุมช่วงต่าง ๆ ได้ทรงแลกเปลี่ยนทัศนะกับผู้เข้าร่วมอย่างเป็นกันเอง และแสดงถึงพระปณิธานในการทรงปฏิบัติพระภารกิจในฐานะ **“เจ้าหญิงนักการทูต”** เพื่อสนับสนุนงานด้านการต่างประเทศเพื่อประโยชน์ของประเทศไทยและประชาคมโลกอย่างแท้จริง

คำกล่าวของ
นายสุรพงษ์ โตวิจักษณ์ชัยกุล
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

ในการเปิดการประชุมเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ทั่วโลกประจำปี ๒๕๕๕
วันจันทร์ที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๕๕
ณ วิเทศสโมสร กระทรวงการต่างประเทศ

.....

ขอประทานกราบทูลทราบฝ่าพระบาท

เกล้ากระหม่อม นายสุรพงษ์ โตวิจักษณ์ชัยกุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ในนามของเอกอัครราชทูต กงสุลใหญ่ ผู้บริหารและข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศทุกคน รู้สึกสำนึกในพระกรุณาที่ฝ่าพระบาททรงเข้าร่วมพิธีเปิดการประชุมเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ ประจำปี ๒๕๕๕ ในวันนี้ รวมทั้งจะทรงเข้าร่วมการประชุมฯ ในช่วงต่าง ๆ ระหว่างวันที่ ๖ - ๘ สิงหาคม ๒๕๕๕

ในโอกาสนี้ เกล้ากระหม่อมขอประทานกราบทูลรายงานเกี่ยวกับการประชุมฯ และขอประทานพระอนุญาตใช้คำสามัญ ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

กราบเรียนนายกรัฐมนตรี
รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
ผู้บริหารกระทรวงการต่างประเทศ
เอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ และเพื่อนข้าราชการ

- การประชุมครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ให้เอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ทั่วโลกที่ปฏิบัติราชการอยู่ในต่างประเทศ จำนวน ๙๗ คน จากสถาน-เอกอัครราชทูต คณะผู้แทนถาวร สถานกงสุลใหญ่ สำนักงานการค้าและเศรษฐกิจไทย และคณะผู้แทนไทยประจำองค์การการค้าโลก ได้มีโอกาสเดินทางเข้ามารับทราบนโยบายของรัฐบาลและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกับผู้บริหารของกระทรวงการต่างประเทศ ตลอดจนผู้บริหารของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน การประชุมในลักษณะนี้ได้ว่างเว้นไปนาน โดยจัดขึ้นครั้งสุดท้ายเมื่อปี ๒๕๕๑ การประชุมครั้งนี้จัดขึ้นในโอกาสที่รัฐบาลเข้ารับตำแหน่งใกล้ครบ ๑ ปี จึงถือได้ว่าเป็นการมาร่วมกันพิจารณาผลงานด้านการต่างประเทศของรัฐบาลและของกระทรวงการต่างประเทศด้วย

- การประชุมเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ทั่วโลกในปีนี้จะเน้นการหารือแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นในเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้การปฏิบัติราชการตอบสนองต่อวาระแห่งชาติและนโยบายของรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสาระสำคัญของการประชุมครอบคลุมประเด็นสำคัญต่าง ๆ ได้แก่

๑) การกำหนดบทบาทของไทยในบริบทความท้าทายใหม่ของโลก

๒) การเตรียมความพร้อมต่อวิกฤติเศรษฐกิจเขตยูโรและการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

๓) การกำหนดทิศทางของไทยในประชาคมระหว่างประเทศและการใช้กลยุทธ์ด้านการต่างประเทศเพื่อขับเคลื่อนการเติบโตอย่างยั่งยืนของไทยในเวทีโลก

๔) แนวทางส่งเสริมบทบาทของเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ในฐานะหัวหน้าทีมประเทศไทยในต่างประเทศเพื่อบูรณาการการดำเนินงานด้านการต่างประเทศให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

- นอกจากนั้น ในการประชุมครั้งนี้ กระทรวงการต่างประเทศได้รวมประเด็นใหม่ ๆ เช่น การทูตวิทยาศาสตร์ เพื่อให้เอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่มีส่วนช่วยในการเสริมสร้างขีดความสามารถในด้านนวัตกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศไทย การร่วมแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกับผู้แทนภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม สื่อมวลชน และนักวิชาการ ถึงบทบาทของทูตและของกระทรวงการต่างประเทศที่จะตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน การรับฟังสถานการณ์และการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้จากเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ ศอ.บต. และผู้แทนกองทัพบก เพื่อให้เอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ มีความเข้าใจและสามารถชี้แจงกับต่างประเทศ ตลอดจนร่วมเสนอหนทางแก้ไขจากประสบการณ์ของประเทศที่ตนมีเขตอาณาอยู่

- ภารกิจด้านเศรษฐกิจของเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่เป็นงานหลักอีกประการหนึ่งที่กระทรวงการต่างประเทศให้ความสำคัญในลำดับต้น กระผมได้ริเริ่มนโยบาย **“หนึ่งทูต สามผลิตภัณฑ์”** โดยได้ขอให้เอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่จัดทำรายการสินค้าสามรายการที่มีศักยภาพในตลาดในประเทศที่ประจำการ โดยมุ่งเน้นสินค้าเกษตรเพื่อให้การดำเนินการด้านนี้ของกระทรวงการต่างประเทศตอบสนองต่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยตรง

● นอกจากนี้ในช่วงเช้าวันนี้ ท่านนายกรัฐมนตรี ท่านรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้ร่วมกับกระผมเปิดโครงการ **“ฝากทูตไปขาย”** โดยได้ขอให้ผู้ประกอบการนำสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ OTOP ระดับพรีเมี่ยมมาจัดแสดงที่บริเวณหน้าห้องประชุมแห่งนี้ เพื่อให้เอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ได้เห็นศักยภาพและได้ช่วยนำไปขยายตลาดในต่างประเทศ และในวันพรุ่งนี้ กระทรวงการต่างประเทศร่วมกับกระทรวงมหาดไทยจะจัดการประชุมร่วมระหว่างผู้ว่าราชการจังหวัด ๒๐ จังหวัดชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กับเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ไทยในลาว กัมพูชา และเวียดนาม เพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ในช่วงบ่ายวันนี้ รองนายกรัฐมนตรีกิตติรัตน์ฯ จะบรรยายพิเศษในเรื่องสถานการณ์และนโยบายเศรษฐกิจไทย และจะได้ร่วมหารือกับเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ของไทยในประเทศ ASEAN + 3 และในประเทศยุโรป ดังนั้น จะเห็นได้ว่าเราได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่จากการเข้ามาประชุมในประเทศไทยครั้งนี้ของเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่

● ในวโรกาสปีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ๘๐ พรรษา กระผม ผู้บริหารกระทรวงฯ พร้อมด้วยเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ จะเข้าร่วมการบันทึกเทปรายการถวายพระพรสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕ อีกด้วย

● เมื่อช่วงสุดสัปดาห์ที่ผ่านมา กระผมพร้อมด้วยผู้บริหารกระทรวงฯ เอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ ได้ไปร่วมประชุมระดมสมองที่ต่างจังหวัด โดยกระผมได้เน้นย้ำต่อเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ในเรื่องการทำงานในการทูตและงานของการต่างประเทศเป็นสิ่งที่จับต้องได้ ประชาชนทั่วไปรู้สึกได้ว่า กระทรวงการต่างประเทศเป็นสิ่งที่ **“พึ่งได้ ใกล้ตัว”**

และให้การทำงานของเรามีความชัดเจนในเป้าหมาย และวิธีการ และเป็นการทำงานทั้งเชิงรุกและเชิงลึก อีกสักครู่ ภายหลังจากที่นายกรัฐมนตรีกล่าวมอบนโยบายแล้ว ผู้แทนเอกอัครราชทูตจะกล่าวรายงานผลการประชุมระดมสมองดังกล่าว

- บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว กระผมขอกราบเรียนเชิญนายกรัฐมนตรีให้เกียรติกล่าวเปิดการประชุมเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ทั่วโลก ประจำปี ๒๕๕๕ และกล่าวถึงแนวทางที่รัฐบาลประสงค์ให้ผู้บริหารกระทรวงฯ เอกอัครราชทูต หัวหน้าคณะผู้แทนถาวรของไทยประจำสหประชาชาติและองค์การการค้าโลก และกงสุลใหญ่ดำเนินการต่อไป

- ขอกราบเรียนเชิญ

.....

น.ส.ชลทิพา วิญญุนาวรรณ
ผู้ถอดเทป

คำกล่าวของนายกรัฐมนตรี

ในการเปิดการประชุมเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ทั่วโลก ประจำปี ๒๕๕๕
วันจันทร์ที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๕๕
ณ วิเทศสโมสร กระทรวงการต่างประเทศ

ขอประทานกราบทูลทราบฝ่าพระบาท

เกล้ากระหม่อมฉัน นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ขอประทานกราบทูลฝ่าพระบาท ขอประทานพระอนุญาตถวายรายงานในเรื่องแนวนโยบายต่างประเทศของรัฐบาล และแนวทางที่รัฐบาลประสงค์ให้ผู้บริหารกระทรวงฯ เอกอัครราชทูต หัวหน้าคณะผู้แทนถาวรของไทย และกงสุลใหญ่ทุกท่านดำเนินการ ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

ท่านรองนายกรัฐมนตรี ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ท่านผู้บริหารกระทรวงฯ เอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ทุกท่าน

● วันนี้ดิฉันมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้มีโอกาสมาร่วมในโครงการอันถือว่าเป็นวาระพิเศษสำคัญ ซึ่งไม่ได้จัดมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๑ แล้ว ครั้งนี้ได้มีโอกาสมาพบปะกับท่านเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ในวันนี้ และถือว่าเราจะได้ใช้โอกาสอันมีค่านี้ในการที่จะร่วมกันสร้างความเข้าใจ และร่วมกันในการที่จะทบทวน ผลงานที่ผ่านมา ในเบื้องต้นดิฉันขออนุญาตเล่าว่า จากหนึ่งปีที่ผ่านมาที่รัฐบาลได้ร่วมเดินทางกับกระทรวงการต่างประเทศและคณะรัฐมนตรี แม้ว่าเวลาทำงานจริง ๆ จะอยู่ที่ประมาณ ๗ เดือน แต่ว่าเราได้เดินทางไปทั้งหมด ๑๘ ประเทศ และประชุมพหุภาคีประมาณ ๕ เวที ซึ่งก็ได้รับการต้อนรับจากบุคคลสำคัญต่างๆ เป็นอย่างดี โดยไม่ได้รวมถึงการประชุมอื่น ๆ หรือกับผู้บริหารหรือกับภาครัฐอื่น ๆ ด้วย ก็เชื่อว่ายังสามารถที่จะพบปะอีกมากมาย และพร้อมที่จะแลกเปลี่ยนเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับประเทศ ก็เป็นสิ่งที่เราคงจะใช้เวลาหลังจากนี้ในการทำงานร่วมกันและเน้นในบทบาทเชิงรุกมากขึ้นในการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐบาลกับกระทรวงการต่างประเทศ

● จากที่เดินทางไปทั้งหมด ขออนุญาตเล่าคร่าว ๆ ว่า ในการเดินทางไปต่างประเทศในภาพรวมนั้น จะพบว่ามีความท้าทายสูง ไม่ว่าจะเป็นมิติความมั่นคง ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ในวันนี้โลกก็มีความเปลี่ยนแปลงไปมาก โดยเฉพาะความใกล้ชิดกันมากขึ้นจากระบบทุนนิยมเสรีและเทคโนโลยีการสื่อสาร สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ก็จะมีผลเชิงบวกในทางการค้าการลงทุน รวมถึงการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี แต่ขณะเดียวกัน

การเคลื่อนไหวที่รวดเร็วของเศรษฐกิจและการเมืองในโลกที่เรียกว่าไร้พรมแดน และต่อไปก็จะมีการเคลื่อนย้ายทุนหรือแรงงานเสรี หรือแม้กระทั่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เหล่านี้ ก็อาจจะมีผลกระทบกลับมาหาเราบ้าง หรือการต่อสู้ในเรื่องของอุดมการณ์ทางการเมือง แนวคิดที่ต่างกันยังคงมีอยู่ ก็จะมีการเคลื่อนไหวทั้งในแนวของสันติวิธี หรือในแนวของการใช้วิธีการการก่อการร้ายข้ามชาติ หรือภัยความมั่นคงต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และล่าสุดก็จะเห็นภาวะการถดถอยของเศรษฐกิจในยุโรปและอเมริกา หรือการเรียกร้องประชาธิปไตยในประเทศตะวันออกกลางและประเทศอื่น ๆ ประกอบกับการเจริญเติบโตของจีนและอินเดีย ซึ่งอันนี้เชื่อว่าเป็นปัจจัยเชิงบวกอีกด้านหนึ่งที่จะแสดงว่า ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกก็จะมีบทบาทมากขึ้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ที่เราพบเห็นจากการไปประเทศต่าง ๆ นั้น ก็จะเป็นโจทย์สำคัญ ที่เราต้องมาร่วมกันกำหนดจุดยืนภายใต้ภาวะที่ผันผวนเปลี่ยนแปลงนี้ โดยมีเป้าหมายหลักในการรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของไทยและรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของชาติ และเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนคนไทยทุกคน ความเชื่อมั่นที่กลับมา และส่งเสริมทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืน ก็คงจะเป็นสิ่งที่เราต้องร่วมกันในการที่จะทำงาน ขอเรียนว่า การสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านถือว่าเป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล โดยเฉพาะการสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มประเทศอาเซียน ที่เราเองจะต้องร่วมกันสร้างความเข้าใจอันดีกับนานาประเทศ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกัน และเพื่อขับเคลื่อนแนวนโยบายต่าง ๆ ที่เราต้องการให้สำเร็จเป็นรูปธรรม

- จากที่เราไปทั้งหมดในหลายประเทศจะพบว่า ต่างประเทศให้ความสนใจในหลายด้านใหญ่ ๆ ด้วยกัน ซึ่งขออนุญาตเล่าสรุปเป็น

๓ ประเด็น **ประการแรก** คือ การที่เรากลับเข้าสู่กระบวนการของประชาธิปไตย การลดความขัดแย้งทางการเมืองด้วยวิธีการปรองดอง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ก็จะเป็นจุดที่ทำให้ประเทศต่าง ๆ ให้การยอมรับและทำงานกับประเทศไทยด้วยความสบายใจ อันนี้เป็นสิ่งที่เราต้องร่วมกันในการสร้างความมั่นใจให้กับนักลงทุนหรือนักท่องเที่ยวให้มีความสบายใจ **ประเด็นที่สอง** คือ รัฐบาลสามารถที่จะบริหารประเทศภายใต้ภาวะวิกฤต นั่นก็คือว่าสิ่งที่เราได้แสดงให้เห็นว่าประเทศไทย สามารถฟื้นจากอุทกภัยได้อย่างไร และพร้อมที่จะรับนักลงทุน พร้อมที่จะทำงานค้าขาย หรือพร้อมที่จะรับนักท่องเที่ยวต่างประเทศแล้ว นี่ก็เป็นสิ่งที่เราได้ร่วมกันในการสร้างความมั่นใจ และ**ประการสุดท้าย** คือ บทบาทของประเทศไทยต่อประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่จะเกิดขึ้นในปี ๒๕๕๘ ซึ่งก็เป็นสิ่งที่ไม่ว่าจะเป็นประเทศไหนก็จะให้ความสนใจและถาม โดยเฉพาะความสัมพันธ์กับประเทศในกลุ่มอาเซียน ไม่ว่าจะเป็น กรณีของกัมพูชา หรือพัฒนาการทางการเมืองของเมียนมาร์ สิ่งที่เขาต้องการเห็นก็คือว่า เราจะต้องทำอย่างไรให้ประชาคมโลกมีความเชื่อมั่นว่าประเทศไทยจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในภูมิภาคนี้ เพราะว่า ประเทศไทยเรานั้นไม่ได้เหมาะแค่การที่จะเข้ามาลงทุน มีความพร้อมทางด้านฝีมือแรงงาน ความพร้อม ทางด้าน Facility ต่าง ๆ แต่สิ่งที่ประเทศไทยมีคือ เราพร้อมที่จะพุ่งเป้าไปสู่ความเป็นประตูสู่อาเซียน และนี่คือ ๓ เรื่องใหญ่ที่หลาย ๆ ประเทศให้ความสนใจและความมั่นใจ และขอเรียนว่า ๓ สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ ประกอบกัน ความเชื่อมั่นในประเทศ ความชัดเจนและโปร่งใสในการทำงาน ความสงบที่หลายคนจะมาลงทุน และสุดท้ายแล้วเป็นแหล่งที่จะขยายต่อในภูมิภาคอาเซียน และนี่เป็นสิ่งที่เราได้ไปพบเห็นและทำงานร่วมกับท่านเอกอัครราชทูตหลายประเทศมาแล้ว

● สิ่งที่ดิฉันอยากจะเสริมต่อในเรื่องของความเชื่อมั่นนี้ ที่จะขอให้ทุกท่านช่วยกันเสริมสร้างเครดิต ในเรื่องแรกคือ ประเทศไทยเรายึดมั่นในหลักของระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์พระประมุข ซึ่งรัฐบาลบริหารราชการด้วยหลักนิติธรรมและความเสมอภาคภายใต้กฎหมายที่เป็นธรรม และมีหลักธรรมาภิบาล นี่คือสิ่งที่สำคัญเพราะว่าเป็นสิ่งที่นักลงทุนจะให้ความสบายใจในการลงทุนกับประเทศไทย และที่สำคัญในเรื่องของขั้นตอนต่าง ๆ นั้นจะต้องเอื้อในการทำธุรกิจและไม่มีความซับซ้อน ถือว่าประเทศไทย ก็เป็นลำดับต้น ๆ ในการที่จะเป็นประเทศที่ง่ายในการลงทุน และนี่เป็นสิ่งที่เราคงจะต้องเน้นย้ำ

● ประการที่สอง คือ แนวทางในการบริหารเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างมีเสถียรภาพ นั่นคือ เศรษฐกิจ หลังการฟื้นตัวจากอุทกภัย เชื่อว่าท่านรัฐมนตรีก็จะได้นำตัวเลขให้กับท่านเอกอัครราชทูต ว่าในหลาย ๆ ตัวสัญญาณหลาย ๆ อย่างเริ่มกลับมาในทางที่ดีขึ้น ในวันนี้ อุตสาหกรรมโดยเฉพาะอุตสาหกรรมรถยนต์ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้หลักในการส่งออกของเรานั้น ก็กลับคืนมาแล้วเกือบ ๑๐๐ % ตอนนี้ก็ยังเหลือทางด้านกลุ่มคอมพิวเตอร์ที่ยังฟื้นอยู่ที่ ๘๐ % ซึ่งเราก็ต้องเร่ง ซึ่งเชื่อว่าภายในไตรมาสที่ ๓ ทั้งหมดนี้ก็จะเข้าสู่ภาวะปกติ ซึ่งเราก็จะต้องทำการต่อยอดในการสร้างความเชื่อมั่นและดึงนักลงทุนมา และนโยบายในเรื่องของการกระตุ้นเศรษฐกิจ หรือการลดภาษี Corporate tax จาก ๓๐ เป็น ๒๓ % ก็จะเป็นสิ่งที่ทำให้ต้นทุนของนักลงทุนนั้นลดลงไป การส่งเสริมภาคการเกษตร และการที่รัฐบาลกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศ รวมถึงการลดความเหลื่อมล้ำของชุมชน ซึ่งก็จะทำให้ความเจริญต่าง ๆ นั้นเพิ่มขึ้นและเพิ่มรายได้ในส่วนของชุมชน และนี่เป็นสิ่งที่นักลงทุนจะมองในเรื่อง

ของการลงทุนหรือโอกาสที่จะเกิดขึ้น รวมถึงการที่เราได้น้อมนำแนวพระราชดำริหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันความผันผวนของตลาดโลกในระยะยาว นโยบายการส่งเสริม SMEs สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ต้องการการให้ข้อมูลเพิ่มเติมกับต่างประเทศ

● ประการที่สาม คือ การให้ความสำคัญเรื่องการพัฒนาสังคมและพัฒนาคน คือการดูแลสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ และการดูแลความสงบสุขในประเทศ ความมั่นคง ระบบสาธารณสุข สวัสดิการ ต่าง ๆ วันนี้ประเทศไทยได้รับความชื่นชมจากหลายประเทศในเรื่องของสาธารณสุขที่เราเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงการดูแลรักษาสุขภาพ ซึ่งถือเป็นพัฒนาการที่สำคัญที่น่าจะมีการเน้นย้ำ และเรื่องของคน ก็คือการพัฒนาคุณภาพคน การศึกษาตั้งแต่วัยเยาวชน และโดยการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ ให้ได้เรียนรู้อย่างถูกต้อง เพราะหลายประเทศเริ่มมองเรื่องการขาดแรงงาน ประเทศไทยก็น่าภูมิใจเพราะเรามีแรงงานที่มีฝีมือ สังเกตได้ว่าท่านเอกอัครราชทูตก็เห็นเช่นกันว่า ถ้าเป็นประเทศที่ต้องใช้แรงงานฝีมือเขาก็จะบอกว่าจะต้องมาที่ประเทศไทย เพราะประเทศไทยมีแรงงานที่มีฝีมือดีและละเอียด และเขาก็จะมองระยะยาวว่า เราสามารถจะผลิตบุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดในอนาคตหรือไม่ และถ้าเขาคิดว่าจะใช้ประเทศไทยเป็นฐานในการลงทุน การวางแผนต่าง ๆ ของเราพร้อมหรือไม่ นี่คือสิ่งที่จะเรียนยืนยันว่า รัฐบาลก็จะทำงานควบคู่ไปกับการที่เราจะต้องวางแผนข้างหน้าเพื่อที่จะสามารถตอบสนองกับความต้องการทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

● ประการที่สามนั้นก็จะเชื่อมต่อกับประการที่สี่ นั่นคือ การเตรียมตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งดิฉันมองว่ามี ๒ มิติ มิติแรก คือ Hardware ซึ่งก็คือโครงสร้างพื้นฐาน ที่เรามักจะเรียกกันว่า Connectivity ซึ่งเป็นจุดสำคัญ โดยรัฐบาลได้ทำงานร่วมกับกระทรวงคมนาคมในการวางแผนเส้นทางคมนาคมขนส่ง เพื่อที่จะเป็นโครงสร้างพื้นฐานในการที่จะต่อเชื่อมไปยังประเทศอาเซียน Hardware นี้ไม่ใช่เป็นการวางโครงสร้างเพื่อความสะดวกสบาย แต่เป็นการวางโครงสร้างเพื่อจะลดต้นทุนของการขนส่ง ในระยะยาว จุดของการเชื่อมต่อนี้จะเป็นสิ่งที่ทำให้เราเป็น Hub ของอาเซียนได้ มิติที่สองก็คือเรื่อง Software ก็คือในเรื่องของข้อกฎหมาย สิ่งต่าง ๆ ที่เอื้อในการทำธุรกิจ หรือในวันนี้ที่เราจะต้องทำงานเพิ่มขึ้น เข้มข้นขึ้น ก็คือ ภาษีนำเข้าเป็นศูนย์ หรือ Free Trade Agreement การเคลื่อนย้ายแรงงาน การเคลื่อนย้ายคนในอาชีพต่าง ๆ สิ่งนี้เป็นสิ่งที่เขามองในเรื่องของการเตรียมพร้อม แต่ขณะเดียวกันประเทศไทยเราจะเตรียมพร้อมอย่างไรเมื่อสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้น และการเสริมศักยภาพภายในประเทศให้มีความสามารถในการแข่งขันกับประเทศอื่น ก็เป็นอีกโจทย์หนึ่งที่เราต้องร่วมกันในการสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุน

● สุดท้าย ประเทศไทยจะต้องให้ความเชื่อมั่นว่าเรายืนหยัดและพร้อมในการที่จะมีบทบาทใน ประชาคมโลก ที่จะร่วมกับประเทศอื่น ๆ ในการที่จะเข้ามาแก้ปัญหาต่าง ๆ ในภาวะที่เรียกว่าไร้พรมแดน ไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือเรื่องการก่อการร้ายข้ามชาติ หรืออาชญากรรมข้ามชาติ หรือแม้กระทั่ง ปัญหาการค้ายาเสพติด การค้ามนุษย์ หรือสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษ ซึ่งเราพร้อมที่จะทำงานและให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้อย่างเป็นรูปธรรมต่อประชาคมโลก

● ขอถือโอกาสนี้ในการฝากเนื้อหากับทุกท่านในการที่จะใช้โอกาสของเราในการเน้นย้ำ นั่นก็แปลว่า ท่านเอกอัครราชทูตและท่านกงสุลใหญ่ทุกท่านเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ดิฉันมองว่า ในเชิงยุทธศาสตร์ ภารกิจของท่านมีหลายประการด้วยกัน กล่าวง่าย ๆ ประการแรก คือ ท่านเปรียบเสมือนผู้แทนของประเทศไทยในการที่จะร่วมกันเผยแพร่ความเข้าใจให้กับประชาคมโลก นั่นก็คือสิ่งที่เราได้คุยกันเบื้องต้นถึงการเน้นย้ำ และการสร้างความเข้าใจอันดีต่อประเทศไทย และที่สำคัญก็คือการกลับไปหาคำว่า การสร้างความเชื่อมั่นกับประเทศไทย ซึ่งท่านก็คงถือโอกาสใช้เวทีนี้ในการสร้างความเชื่อมั่นต่อภาครัฐในประเทศที่ท่านประจำการอยู่ และต่อภาคเอกชน ซึ่งก็จะเป็นประโยชน์อย่างมาก

● ภารกิจที่สอง ซึ่งท่านรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้ฝากไปแล้ว ก็คือ โครงการฝากทูตไปขาย ก็ถือว่าท่านเป็นนักการตลาดกิตติมศักดิ์ของประเทศที่จะร่วมกันประชาสัมพันธ์สิ่งที่ดี ๆ ของประเทศไทย ตั้งแต่เรื่องของภาคการเกษตร สินค้า หัตถกรรมพื้นบ้าน ภูมิปัญญาไทย สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมของไทยที่จะทำให้ต่างประเทศได้รับรู้ และสุดท้ายก็คือมาซื้อของของประเทศไทย และมาลงทุนที่ประเทศไทย ก็ขอฝากโครงการนี้กับทุกท่านไว้ด้วย

● ส่วนประการที่สามก็คือ ในเมื่อท่านไปอยู่ที่นั่นแล้ว สิ่งที่เราอยากเห็นก็คือ นำข้อมูลข่าวสารจากต่างประเทศมาวิเคราะห์ ก็คือการรู้เขารู้เรา ในการเข้าใจ ฉะนั้นเราจะไม่มองแค่การนำข้อมูลข่าวสารมาเป็นเพียง Information แต่ดิฉันขอใช้คำว่า Intelligence เพราะว่าในเมื่อเรามีผู้ที่รู้ เรามีทูตที่จะเข้าใจในวัฒนธรรมของแต่ละประเทศนั้น

ท่านสามารถที่จะใช้ความรู้ความสามารถของท่าน และการที่ท่านได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนต่าง ๆ มาประมวล เพื่อเราจะได้ปรับยุทธศาสตร์ของประเทศไทยในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี หรือทางด้านการบูรณาการต่าง ๆ เราก็จะได้มีการปรับปรุงข้อมูลข่าวสารไว้ที่กระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งทูตพาณิชย์ก็จะเก็บข้อมูลนี้มารวมกัน ก็ถือว่า เราจะเป็นศูนย์ Intelligence ของข้อมูลของโลก และการเก็บข้อมูลร่วมกันเหล่านี้ ทำให้ท่านก็สามารถใช้ข้อมูลในการค้นคว้า และ Feedback ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้เราเข้าใจและกำหนดยุทธศาสตร์ได้ชัดเจนและเน้น ในเชิงรุกมากขึ้น

- ภารกิจข้อที่สี่ คือ การทำงานภายใต้หลักการที่เรียกว่า Team Thailand ท่านเอกอัครราชทูตและท่านกงสุลใหญ่ก็ถือว่าเป็นหัวหน้าทีมประเทศไทยที่ท่านจะร่วมกัน ประสานงานกับ Team Thailand ที่อยู่ ต่างประเทศ และ Team Thailand ที่อยู่ประเทศไทย ทั้งทีมก็พร้อมที่จะเป็นกำลังสนับสนุนทุกท่าน พร้อมที่จะส่งข้อมูลและพร้อมที่จะทำงานร่วมกัน เพื่อให้ท่านนั้นเป็นศูนย์กลางที่มีการเชื่อมต่ออย่างเข้มแข็ง ทั้งแก้ปัญหาระหว่างประเทศในส่วนของทวิภาคีที่เกิดขึ้น การที่จะผลักดันนโยบายต่าง ๆ ให้เป็นรูปธรรม อย่างที่ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศพูดว่า การที่เราไปทำงานเราอยากเห็นผลในเชิงของ การหวังผลลัพธ์ นั่นคือ การที่ทำอย่างไรให้สามารถผลักดันผลประโยชน์ของประเทศและของประชาชน อย่างเป็นรูปธรรม ก็จะเป็นส่วนที่เราจะมาร่วมกันทำงาน และการไปเยือนต่าง ๆ ก็จะได้มีการติดตาม การทำงานให้เกิดเป็นรูปธรรมมากขึ้น

● ข้อสุดท้าย ก็คงจะไม่ยากสำหรับภารกิจนี้ ก็คือ การทำงานภายใต้หลักการที่เรียกว่า การทูตเพื่อประชาชน เพราะว่าประชาชนคนไทยที่ไปอยู่ในต่างประเทศก็จะต้องมองว่าสถานทูตเป็นที่พึ่งของคนไทย ก็ขอให้ยึดหลักประชาชนเป็นศูนย์กลาง และการดูแลช่วยเหลือพี่น้องประชาชนที่อยู่ที่นั่นเพราะเขาก็คงต้องการที่พึ่ง โดยเฉพาะการปกป้องสิทธิ และคุ้มครองคนไทย รวมถึงการเสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็งให้กับชุมชนไทยในต่างประเทศ การส่งเสริมเอกลักษณ์ วัฒนธรรมอันดีงามของประเทศไทย ให้เป็นที่ประจักษ์กับนานาชาติด้วย ดิฉันก็มองว่ามิติในการทำงานของท่านนั้นมีความหมายและเป็นภารกิจ ที่สำคัญ ก็หวังว่าภารกิจต่าง ๆ เหล่านี้จะไม่ได้ยากเกินกว่าความสามารถของทุกท่านที่เป็นเสมือนตัวแทน และมีบทบาทสำคัญต่อประเทศไทย

● ในโอกาสนี้ ดิฉันขอถือโอกาสในการขอบคุณหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดโครงการอย่างนี้ ในการจัดการประชุม โดยเฉพาะกระทรวงการต่างประเทศ ที่ได้ให้โอกาสดิฉันในการมาสื่อสารความเข้าใจและการทำงานร่วมกัน ก็เรียนยืนยันว่า รัฐบาลพร้อมที่จะให้การสนับสนุนกับทุกท่านในการทำงานอย่างเต็มที่ในทุกมิติที่เราจะทำได้ และการบูรณาการร่วมกับกระทรวงที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้กระทรวงการต่างประเทศเป็นศูนย์กลางในการทำงานเพื่อที่จะสร้างความเข้มแข็งให้ประเทศอย่างจริงจัง สุดท้ายก็ขอขอบคุณท่านทูต ท่านกงสุลใหญ่ และข้าราชการในการประชุมครั้งนี้ และก็ขอบคุณสำหรับการทำงานร่วมกันผ่านมา ๑๘ ประเทศแล้ว ก็ทราบว่าข้าราชการก็มีเพียง ๑,๕๐๐ กว่าคน แต่ท่านก็ได้ทำงานกันอย่างเข้มข้น ซึ่งเราเองก็ได้รับการตอบรับจากนานาประเทศ

ก็หวังว่าเราจะมาร่วมกันทำงานเพื่อที่จะให้ประสบ ความสำเร็จ และสุดท้าย ก็คือเพื่อประเทศชาติของเราอันเป็นที่รักของทุกคน

- ขอบคุณค่ะ

น.ส.ฉลองขวัญ ถาวรายุศม์
ผู้ถอดเทป

คุยอะไร... ในประชุมทูต

ชลทิพา วิญญุนาวรรณ

เมื่อต้นเดือนสิงหาคม ที่ผ่านมา กระทรวงการต่างประเทศได้จัดการประชุมเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ทั่วโลก ประจำปี ๒๕๕๕ หรือที่เรียกสั้น ๆ กันว่า **“ประชุมทูต”** โดยเชิญเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ของไทยทั้ง ๙๗ คน จากสำนักงานในต่างประเทศ ๙๖ แห่งทั่วโลก กลับมาประชุมที่ประเทศไทยร่วมกับผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงการต่างประเทศ หลังจากที่ว่างเว้นการประชุมไปตั้งแต่เมื่อปี ๒๕๕๑ เพื่อให้เอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ทั่วโลก เข้ามารับทราบนโยบายของรัฐบาล และหารือแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกับวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และการประชุมครั้งนี้ยังมีความพิเศษยิ่ง เนื่องจากพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา เอกอัครราชทูต ประธานคณะกรรมาธิการว่าด้วย

การป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญาแห่งสหประชาชาติ ทรงพระกรุณาเข้าร่วมการประชุมด้วย

การประชุมทูตแบ่งออกเป็น ๒ ช่วง คือ ๑) การหารืออย่างไม่เป็นทางการ ระหว่างวันที่ ๓ - ๕ สิงหาคม ๒๕๕๕ ที่อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ระหว่าง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ กับเอกอัครราชทูต กงสุลใหญ่ และ ผู้บริหารกระทรวงฯ โดยแยกการหารือเป็นรายภูมิภาค คือ (๑) ยุโรป (๒) อเมริกาและแปซิฟิกใต้ (๓) เอเชียตะวันออก (๔) เอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา และภารกิจด้านพหุภาคี และ ๒) การหารืออย่างเป็นทางการ ระหว่างวันที่ ๖ - ๘ สิงหาคม ๒๕๕๕ ที่กรุงเทพฯ โดยพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา เอกอัครราชทูต ประธานคณะกรรมาธิการ ว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญาแห่งสหประชาชาติ ทรงเข้าร่วมการประชุมในช่วงนี้

สาระสำคัญของการประชุมครั้งนี้ครอบคลุมประเด็นสำคัญในด้าน ต่าง ๆ นับตั้งแต่เรื่องการกำหนดบทบาทของไทยในบริบทความท้าทายใหม่ ของโลก สถานการณ์เศรษฐกิจโลก วิกฤติเศรษฐกิจเขตยูโร การเข้าสู่ ประชาคมอาเซียน นโยบายเศรษฐกิจของไทย ทิศทางการพัฒนาประเทศไทย ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ กลยุทธ์ด้าน การต่างประเทศเพื่อขับเคลื่อนการเติบโตอย่างยั่งยืนของธุรกิจไทยในเวทีโลก การทูตวิทยาศาสตร์ในฐานะเครื่องมือทางการทูตเพื่อส่งเสริมความร่วมมือ และขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยในอนาคต ทิศทางของไทยใน ASEAN + 3 สถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้ การต่างประเทศกับภาคประชาชน ไปจนถึงเรื่องบทบาทของเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ในฐานะหัวหน้า ทีมประเทศไทยและผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการบริหารภารกิจในต่างประเทศ ทั้งด้านงบประมาณ อัตรากำลัง และโครงการตามงบประมาณภารกิจ ยุทธศาสตร์

ในพิธีเปิดการประชุมเมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๕๕ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีได้มอบนโยบายแก่เอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ทั่วโลก โดยเน้นถึงความสำคัญของการกำหนดจุดยืนและการรักษาผลประโยชน์ของชาติ ท่ามกลางสภาวะของโลกในปัจจุบันที่ไร้พรมแดนที่มีทั้งความร่วมมือที่ใกล้ชิดและความท้าทายใหม่ ๆ ซึ่งนานาชาติต่างให้ความสนใจกับไทยในหลายประเด็น เช่น การกลับเข้าสู่กระบวนการประชาธิปไตยและความขัดแย้งทางการเมืองที่ลดลง ทำให้ต่างประเทศให้การยอมรับและมีความเชื่อมั่นในไทยมากขึ้น การฟื้นตัวจากอุทกภัย การมีบทบาทสำคัญในอาเซียน ทั้งการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพื่อนบ้าน และการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ที่ไทยต้องเตรียมความพร้อมทั้งในด้านกายภาพ ด้านสถาบันและระบบ และประชาชน และการมีบทบาทร่วมกับประชาคมโลกในการแก้ไขปัญหาไร้พรมแดน เช่น การก่อการร้าย อาชญากรรมข้ามชาติ สิ่งแวดล้อม ยาเสพติด

บทบาทหน้าที่ที่สำคัญของเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ที่นายกรัฐมนตรีเน้นย้ำ คือการสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นที่ต่างประเทศมีต่อไทย การทำหน้าที่เป็น **“นักการตลาด”** ในการส่งเสริมประชาสัมพันธ์สินค้าไทย การแสวงหาข้อมูลเชิงลึกจากต่างประเทศและนำไปวิเคราะห์ปรับยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศต่อไป ภายใต้การทำงานอย่างบูรณาการในลักษณะทีมประเทศไทย โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง หรือที่เรียกกันว่า **“การทูตเพื่อประชาชน”**

ส่วนนายสุรพงษ์โตวิจักษณ์ชัยกุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้เน้นการทำงานที่ตอบสนองต่อนโยบายรัฐบาล มีเป้าหมายและวิธีการที่ชัดเจนทั้งในเชิงรุกและเชิงลึก และเน้นผลที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้ เพื่อให้ประชาชนรู้สึกได้ว่า กระทรวงการต่างประเทศ **“พึ่งได้ ใกล้ตัว”** โดยนอกเหนือจากหน้าที่สำคัญของกระทรวงการต่างประเทศในการคุ้มครองดูแลคนไทยและผลประโยชน์ของไทยในต่างประเทศแล้ว ยังเน้นงานด้านการค้าขาย หรือการทูตเศรษฐกิจเชิงรุกเพื่อใช้การทูตสร้างรายได้ที่มั่นคงให้กับประเทศ และเปิดตลาดให้ผู้ประกอบการสามารถส่งสินค้าออกไปขายในต่างประเทศได้มากขึ้น โดยเฉพาะสินค้าเกษตร โดยเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ต้องทำหน้าที่เป็นด่านหน้า ซึ่งในการประชุมครั้งนี้ กระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงมหาดไทยได้ร่วมกันริเริ่มโครงการฝากทูตไปขาย และโครงการ ๑ ทูต ๓ ผลิตภัณฑ์ เพื่อสนับสนุนให้เอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่หาตลาดให้กับสินค้า OTOP ชั้นนำ และเน้นตลาดใหม่ เช่น ลาตินอเมริกา แอฟริกา และตะวันออกกลาง เพื่อให้สินค้าที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยเป็นที่รู้จักแพร่หลายในต่างประเทศ ซึ่งจะช่วยเพิ่มรายได้เข้าประเทศไทยและช่วยพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชนให้เข้มแข็งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างเสริมความแข็งแกร่งของเศรษฐกิจไทยในระยะยาว

โครงการ "ฝากทูตไปขาย" สินค้า OTOP
วันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๕๕
ณ วิเทศสโมสร กระทรวงต่างประเทศ

การประชุมท่ามกลางบริบทของโลกและของภูมิภาคที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากครั้งนี้ ยังเน้นการหารือแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและให้ความสำคัญกับประเด็นต่าง ๆ ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศในภาพรวมที่น่าสนใจอยู่หลายประเด็น

ข้อแรก คือ การสร้างความเชื่อมั่นต่อประเทศไทย โดยอาศัยจุดแข็งจากสถานการณ์การเมืองของไทยที่มีเสถียรภาพมากขึ้นและการที่รัฐบาลได้รับการเลือกตั้งโดยเสียงส่วนใหญ่ของประชาชน ซึ่งทำให้ได้รับการยอมรับจากนานาประเทศและอยู่ในสถานะที่จะผลักดันนโยบายต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศได้ง่ายขึ้น

สอง คือ การมุ่งดำเนินนโยบายต่างประเทศที่มองให้ไกลกว่าผลประโยชน์เฉพาะหน้าหรือผลประโยชน์ของไทยเป็นที่ตั้ง มุ่งสร้างความมั่นคงและมั่งคั่งร่วมกัน สร้างความไว้เนื้อเชื่อใจกับประเทศเพื่อนบ้าน มุ่งพัฒนาภูมิภาคและคำนึงถึงผลประโยชน์ของภูมิภาคและสากลในระยะยาว สร้างความยอมรับนับถือไทยในประชาคมโลกในฐานะหุ้นส่วนที่เชื่อถือได้และมีความรับผิดชอบต่อประชาคมโลก สร้างค่านิยมสากลในสังคมไทย เช่น สิทธิมนุษยชน สันติภาพ ประชาธิปไตย สิ่งแวดล้อม และมีจุดยืนหรือท่าทีที่ชัดเจนในประเด็นระหว่างประเทศที่สำคัญ เช่น ความขัดแย้งในตะวันออกกลาง และเพิ่มบทบาทนำของไทยในการประชุมระหว่างประเทศและในระดับภูมิภาคและสากล เช่น การสมัครเป็นสมาชิกไม่ถาวรของ United Nations Security Council (UNSC) การสมัครเป็นสมาชิก Human Rights Council (HRC) และการเป็นต้นแบบการพัฒนาของประเทศในภูมิภาคและประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ

สาม คือ การใช้ประโยชน์จากภูมิศาสตร์ที่ตั้งบริเวณศูนย์กลางภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และการเป็นประเทศสายกลางของไทยเป็นตัวเชื่อมระหว่างประเทศ ทั้งในอาเซียนและกับภายนอกอาเซียน โดยใช้เครื่องมือทางการทูตต่าง ๆ ในการส่งเสริมบทบาททางยุทธศาสตร์ของไทยในระดับ

ภูมิภาคและเวทีระหว่างประเทศ เช่น การมีบทบาทที่สร้างสรรค์ในอาเซียน โดยเฉพาะเรื่องการเชื่อมโยงในอาเซียน (ASEAN connectivity) การดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจอย่างสมดุล และการแสวงหาประเทศหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์นอกภูมิภาคเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนาภูมิภาค โดยใช้เครื่องมือทางการทูตต่าง ๆ เช่น การใช้วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเป็นเครื่องมือในการสร้างความนิยมไทยและผลักดันการดำเนินนโยบายต่างประเทศ

สี่ คือ การส่งเสริมบทบาทเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ในฐานะหัวหน้าทีมประเทศไทยและผู้บริหารการเปลี่ยนแปลงที่แข็งแกร่ง ภายใต้ความท้าทายใหม่ของโลกและข้อจำกัดต่าง ๆ โดยเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ทุกคนต้องจัดทำ mission statement ก่อนไปรับหน้าที่ เพื่อแสดงทิศทางและเป้าหมายในการทำงานและรายงานความคืบหน้าทุกเดือน ซึ่งเป็นเหมือนตัวชี้วัดที่ทำให้สามารถวัดผลการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น และจัดทำ post report หรือรายงานเมื่อพ้นหน้าที่ เพื่อถ่ายทอดข้อมูลเครือข่ายและส่งมอบภารกิจ โดยเน้นการบริหารโดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีอย่างเต็มที่และการทำงานเป็นทีมอย่างมีบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์ในทุกระดับทั้งในสำนักงาน ระหว่างสำนักงานภายใต้ทีมประเทศไทย และระหว่างทีมประเทศไทยกับกระทรวงฯ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กงสุลกิตติมศักดิ์และชุมชนไทยในต่างประเทศ เพื่อให้การต่างประเทศของไทยมีเอกภาพ และส่งเสริมการเชื่อมโยงประเทศไทยกับสากล เช่น การหารือระหว่างผู้ว่าราชการจังหวัดชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ในประเทศเพื่อนบ้าน และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยไปเผยแพร่สู่สากล

ห้า คือ การมุ่งตอบสนองต่อประชาชนอย่างแท้จริง (people - centred diplomacy) ที่เรียกว่า การทูตเพื่อประชาชน โดยเพิ่มประสิทธิภาพการบริการด้านการกงสุลให้กับประชาชน และงานคุ้มครองดูแลคนไทย

ในต่างประเทศ ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและรู้สึกว่าการต่างประเทศเป็นสิ่งที่จับต้องได้ และมีส่วนร่วมรับทราบการดำเนินนโยบายต่างประเทศมากขึ้น ทำให้กระทรวงการต่างประเทศ **“พึ่งได้ ใกล้ตัว”**

หก คือ การดำเนินการเชิงรุกและเชิงลึกเพื่อขับเคลื่อนการเติบโตอย่างยั่งยืนของเอกชนไทยในโลกและเป็นแหล่งข้อมูลเชิงลึกให้กับรัฐบาล หน่วยราชการ และภาคเอกชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การเสริมสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม แสวงหาโอกาส เปิดตลาดใหม่ ประชาสัมพันธ์และกระจายสินค้าไทย ประสานงานใกล้ชิดกับภาคเอกชนยิ่งขึ้น จับคู่ทางธุรกิจให้กับภาคเอกชน มีความแม่นยำฉับไว สามารถคาดการณ์แนวโน้มต่าง ๆ ของโลกและแจ้งเตือนในเรื่องที่อาจส่งผลกระทบต่อไทยพร้อมเสนอแนะแนวทางแก้ไข

สุดท้าย คือ การแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้และป้องกันมิให้ปัญหาถูกเชื่อมโยงจนกลายเป็นปัญหาระหว่างประเทศ โดยสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องกับนานาประเทศและพันธมิตรในเวทีระหว่างประเทศและสนับสนุนนักศึกษาไทยมุสลิมในต่างประเทศเพื่อสร้างความรู้สึกที่ดีและความไว้เนื้อเชื่อใจ ซึ่งเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่มีหน้าที่ในการรายงานข้อมูลเชิงลึกที่เชื่อมโยงกับปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้และสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มคนไทยมุสลิม ผู้นำทางศาสนา และนักเรียนไทยมุสลิมในต่างประเทศ เพื่อความร่วมมือในการให้ข้อมูลและข้อเท็จจริง

นอกจากเรื่องการดำเนินนโยบายต่างประเทศในภาพรวมแล้ว ยังมีการแยกหารือรายภูมิภาคและพหุภาคี ในการประชุมอย่างไม่เป็นทางการ ระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ กับเอกอัครราชทูต กงสุลใหญ่ และผู้บริหารกระทรวงฯ โดยเน้นสาระสำคัญตามสถานการณ์ในแต่ละภูมิภาค

ภูมิภาคยุโรป เน้นเรื่องการรับมือวิกฤติเศรษฐกิจเขตยูโร การเร่งรัดจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรีไทย - สหภาพยุโรป การส่งเสริมการจัดงานเทศกาลไทย การส่งออกอาหารฮาลาลไปยังประเทศยุโรปที่มีมุสลิมจำนวนมาก เช่น ฝรั่งเศส การเสริมสร้างความร่วมมือด้านนวัตกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับประเทศยุโรปที่มีศักยภาพ เช่น เยอรมนี กลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย ฝรั่งเศส

ภูมิภาคเอเชียตะวันออก เน้นเรื่องการเสริมสร้างบทบาททางยุทธศาสตร์ของไทยในฐานะตัวเชื่อมระหว่างประเทศกลุ่มอินโดจีน กับประเทศสมาชิกอาเซียน และประเทศหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ เช่น จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ การมีบทบาทนำในการเชื่อมโยงในอาเซียน การบูรณาการการทำงานของหน่วยงานภายในประเทศ การพัฒนาความร่วมมือบริเวณชายแดน การให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศเพื่อนบ้าน การบูรณาการการป้องปรามปัญหาทางความมั่นคงควบคู่กับการส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดชายแดนที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน

ภูมิภาคอเมริกาและแปซิฟิกใต้ เน้นเรื่องการยกระดับความสำคัญของไทยในยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ ต่อภูมิภาคเอเชีย การกำหนดท่าทีของไทยต่อนโยบายถ่วงดุลอำนาจทางยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ การแสวงหาโอกาสและตลาดใหม่ของไทยในภูมิภาคลาตินอเมริกา เช่น บราซิล เม็กซิโก ชิลี เปรู อาร์เจนตินา และโคลอมเบีย การส่งเสริมความสัมพันธ์ในลักษณะหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ในอนาคตกับออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ การสร้างความเข้าใจกับภาคประชาชนในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลต่อสหรัฐฯ

ภูมิภาคเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา เน้นเรื่องความร่วมมือด้านความมั่นคงอาหารเพื่อนำไปสู่การค้า การลงทุน ความร่วมมือด้านพลังงานและผลประโยชน์อื่น ๆ การส่งเสริมความร่วมมือภาคเอกชน โดยเฉพาะด้านก่อสร้างและการออกแบบที่ไทยมีความพร้อม ความร่วมมือด้านวิชาการและความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา การดำเนินนโยบายเชิงรุกและมองให้ไกลกว่าผลประโยชน์ของไทยเป็นที่ตั้ง การกำหนดท่าทีที่ชัดเจนของไทยต่อปัญหาต่าง ๆ เช่น สถานการณ์ในตะวันออกกลาง ซีเรีย และโจรสลัด

ด้านพหุภาคี เน้นเรื่องการสมัครรับเลือกตั้งของไทยในตำแหน่งสมาชิกไม่ถาวรของ UNSC (วาระปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๑) และการกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติ การมีท่าทีที่ชัดเจนในประเด็นระดับโลกการส่งเสริมค่านิยมสากล เช่น สิทธิมนุษยชน มากขึ้นเพื่อเสริมสร้างจุดยืนของไทย เพื่อสนับสนุนการสมัครรับเลือกตั้งของไทยใน UNSC และ HRC สมัยต่อไป และส่งเสริมให้คนไทยได้รับการเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งสำคัญในองค์กรระหว่างประเทศ

ต้องนับว่า การประชุมทูตครั้งนี้จัดได้เข้มข้นครอบคลุมเนื้อหาครบถ้วนรอบด้าน และได้ผลสรุปที่เป็นประโยชน์ในการนำไปสานต่อ เพื่อให้งานด้านการต่างประเทศและการทูตไทยเป็น **“การทูตเพื่อประโยชน์ของประชาชน”** อย่างแท้จริง ตามนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศที่เน้นผลที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้ เพื่อให้ประชาชนรู้สึกได้ว่า การทูตและการต่างประเทศในยุคนี้มุ่งตอบสนองความต้องการของประชาชนและ **“พึ่งได้ ใกล้ตัว”** จริง ๆ

การทูตไทย... มองไกลสู่โลกกว้าง

ชลทิพา วิญญุนาวรรณ

ในช่วงการประชุมเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ทั่วโลก ประจำปี ๒๕๕๕ เมื่อต้นเดือนสิงหาคม ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงการต่างประเทศ เอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ทั่วโลก ได้ประชุมอย่างไม่เป็นทางการ หรือที่เรียกว่า **“ช่วยกันระดมสมอง”** เพื่อช่วยกันคิดเรื่องการกำหนดบทบาทของไทยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงและปัญหาท้าทายใหม่ ๆ ของโลก เพื่อกำหนดลำดับความสำคัญของประเด็นที่ไทยจะมีบทบาทในเวทีระหว่างประเทศได้ชัดเจนขึ้น และการจัดสรรบุคลากรและงบประมาณให้สอดคล้องกับภารกิจด้านการต่างประเทศและสามารถตอบสนองความคาดหวังของประชาชนและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประชุมระดมสมองเริ่มต้นเปิดประเด็นด้วยแนวคิดที่ว่า เมื่อก่อนโลกแบ่งเป็นสองขั้วอำนาจ คือ สหรัฐฯ และสหภาพโซเวียต หรือที่เรียกกันว่า **“ยุคสงครามเย็น”** และหลังจากสหภาพโซเวียตล่มสลาย สหรัฐฯ ได้กลายเป็นมหาอำนาจเพียงประเทศเดียว แต่เหตุการณ์ ๙/๑๑ และวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นได้แสดงให้เห็นแล้วว่า สหรัฐฯ ไม่สามารถแบกรับภาระหรือขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลกได้เพียงลำพังอีกต่อไป และยังมีขั้วอำนาจอื่น ๆ เกิดขึ้น เช่น จีน ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป รัสเซีย อินเดีย บราซิล แต่ขั้วอำนาจหลัก ๆ ของโลกขณะนี้ คือ สหรัฐฯ ยุโรป และเอเชีย เพราะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเอเชีย

การเคลื่อนย้ายสินค้า เงินทุน และคนได้อย่างเสรีและไร้พรมแดนในโลกปัจจุบันมีส่วนสำคัญทำให้เศรษฐกิจโลกขยายตัวอย่างมาก แต่ก็ทำให้เกิดปัญหาข้ามชาติหลายอย่างที่ทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องหันมาพึ่งพาและเชื่อมโยงกันมากขึ้นเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา และโลกของเราได้กลายเป็นโลกแห่งการเชื่อมโยงและรวดเร็ว ทำให้เกิดการรับรู้ร่วมกันไปพร้อม ๆ กัน หรือที่เราเรียกว่า **“โลกออนไลน์”** และทำให้รูปแบบและแบบแผนระหว่างประชาชนกับรัฐบาล

เปลี่ยนไป ประชาชนสามารถสื่อสารปฏิสัมพันธ์กันได้โดยตรงอย่างรวดเร็ว เช่น กรณี Arab Spring ที่เกิดขึ้นและลุกลามอย่างรวดเร็วไปในหลายประเทศ และปัญหาสำคัญ คือ ยังไม่มีระบบกำกับดูแลและบริหารจัดการความถูกต้องเรียบร้อยในโลกออนไลน์

ปัญหาท้าทายใหม่ ๆ ที่มาพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในประเทศหนึ่ง หรือในภูมิภาคและระดับโลกเหล่านี้ เป็นโอกาสที่ไทยจะใช้เพิ่มบทบาทของไทยในภูมิภาคและเวทีระหว่างประเทศ โดยเฉพาะขณะนี้ จีนมีความเข้มแข็งและมีอิทธิพลทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น และสหรัฐฯ ให้ความสำคัญในเชิงยุทธศาสตร์กับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกมากขึ้น ในขณะที่ยุโรปกำลังประสบวิกฤติเศรษฐกิจที่ยังมีทีท่าว่าจะยืดเยื้อและซึมลึกไปอีกนาน ความสนใจของโลกจึงมุ่งมาที่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และอาเซียน ในฐานะภูมิภาคที่มีความเข้มแข็ง มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ เป็นตลาดใหญ่ที่มีผู้บริโภคกว่า ๖๐๐ ล้านคน และกำลังเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมียนมาร์ ที่มีทรัพยากรมหาศาลและกำลังเปิดประเทศ

ด้วยเหตุนี้ ไทยจึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงและปัญหาท้าทายใหม่ ๆ โดยใช้ประโยชน์จากข้อได้เปรียบของไทยท่ามกลางโอกาสใหม่ ๆ และให้ความสำคัญกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เอเชียตะวันออก การบูรณาการในภูมิภาค และการเปิดกว้างให้มหาอำนาจเข้ามามีบทบาทสร้างสรรค์ในภูมิภาคเพื่อประโยชน์ร่วมกัน และเสริมสร้างความแข็งแกร่งของอาเซียนให้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนภูมิภาคและมีบทบาทแข็งขันในเวทีอาเซียน + ๓ และเอเชียตะวันออก

รัฐบาลชุดปัจจุบันที่มาจากเสียงข้างมากในรัฐสภาจากการเลือกตั้งได้สะท้อนถึงการยึดมั่นในคุณค่าประชาธิปไตยของสังคมไทย และการที่ไทยสามารถผ่านพ้นวิกฤตเศรษฐกิจหลังน้ำท่วมครั้งใหญ่จนฟื้นตัวกลับมามีความเข้มแข็งได้ ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความเชื่อมั่นของต่างชาติต่อประเทศไทย ซึ่งหากไทยรู้จักใช้ประโยชน์จากการมีที่ตั้งทางยุทธศาสตร์อยู่ศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และการเป็นประเทศสายกลางที่เป็นมิตรที่ดีในการสร้างบทบาททางยุทธศาสตร์ของไทย ในฐานะตัวเชื่อมระหว่างประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคและระหว่างภูมิภาคกับภายนอกภูมิภาคแล้ว ก็จะยิ่งเป็นโอกาสในการมีบทบาทที่สร้างสรรค์และผลักดันความร่วมมือหรือแนวคิดใหม่ ๆ ของไทยให้เป็นรูปธรรมได้มากขึ้น

ถ้าจะพูดถึงจุดแข็งที่โดดเด่นที่จะนำไทยสู่บทบาทในภูมิภาคและเวทีระหว่างประเทศได้ไม่ยาก คงเห็นเหมือนกันว่า ไทยมีความเป็นมิตรที่พึ่งพาได้ มีความประนีประนอม เป็นสังคมเปิด ยึดมั่นในหลักการด้านสิทธิมนุษยชนและมนุษยธรรม ให้ความสำคัญกับหลักนิติธรรมและธรรมาภิบาล เป็นสมาชิกประชาคมระหว่างประเทศที่มีความรับผิดชอบและมีบทบาทที่สร้างสรรค์อย่างสม่ำเสมอ เป็นสะพานเชื่อมกลุ่มประเทศและความคิดเห็นที่แตกต่างกัน และสนับสนุนการเสริมสร้างสันติภาพที่ถาวรและยั่งยืน และประเด็นด้านความมั่นคงมนุษย์ที่เชื่อมโยงกับการพัฒนา การศึกษา และสาธารณสุข

ผู้บริหารกระทรวงการต่างประเทศ เอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ จึงเห็นตรงกันว่า ถึงเวลาแล้วที่ทิศทางการดำเนินนโยบายต่างประเทศไทย ต้องมองให้ไกลกว่าผลประโยชน์เฉพาะหน้าของไทย และต้องมีจุดยืนหรือท่าที ที่ชัดเจนต่อประเด็นสำคัญของโลก โดยให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ส่วนรวม และความก้าวหน้าของอาเซียนและประชาคมระหว่างประเทศ และแสดง บทบาทความรับผิดชอบต่อสังคมโลก ในประเด็นที่ไทยทำได้ เช่น เรื่องการพัฒนา สภาพภูมิอากาศโลก และสถานการณ์ในตะวันออกกลาง

นโยบายมองให้ไกลกว่าผลประโยชน์เฉพาะหน้าที่กล่าวถึงนี้ ต้องเริ่มต้น จากการสร้างความเชื่อมั่นต่อประเทศไทย และการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในฐานะ ประเทศผู้ให้ โดยเริ่มจากความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้าน เพราะความ สัมพันธ์และความร่วมมือที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค จะนำมาซึ่งความมั่งคั่งและมั่นคงร่วมกัน ซึ่งไทยได้เน้นนโยบายลงทุน

ในระยะยาวเพื่อสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจอย่างจริงใจ ด้วยการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาแก่ประเทศเพื่อนบ้านทั้งด้านเศรษฐกิจ วิชาการ สาธารณสุข เกษตร และการท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ในการให้ความช่วยเหลือที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศผู้รับ และแยกประเด็นทางการเมืองออกจากความสัมพันธ์ในภาพรวม เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศ

ในระดับภูมิภาค ไทยสามารถมีบทบาทสำคัญในการสร้างความมั่งคั่งของภูมิภาค เพื่อให้เกิดสันติภาพและการพัฒนา และมีบทบาทแข็งขันในประเด็นต่างๆ เช่น ความร่วมมือในลุ่มแม่น้ำโขง โดยชูบทบาทของไทยในฐานะประเทศผู้ให้และหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา และส่งเสริมให้อาเซียนเป็นตัวขับเคลื่อนภูมิภาคด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่นเดียวกับบทบาทของไทยในการเป็นตัวเชื่อมระหว่างอาเซียนกับประเทศมหาอำนาจ โดยเฉพาะการรักษาสมดุลทางอำนาจระหว่างประเทศต่าง ๆ เช่น สหรัฐฯ จีน อินเดีย โดยสนับสนุนให้ประเทศเหล่านี้มีบทบาทที่เอื้อต่อการพัฒนาในภูมิภาค แทนที่จะเป็นภัยคุกคาม และการเชื่อมโยงเมียนมาร์กับประชาคมโลก โดยสนับสนุนการเป็นประชาธิปไตย การปรองดอง และการพัฒนาในเมียนมาร์ และบทบาทในการเชื่อมโยงอาเซียนทั้งด้านกายภาพ คือ ถนนหนทางและระบบขนส่งต่าง ๆ และการเชื่อมโยงด้านสถาบัน หรือระบบต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และผลักดันการบูรณาการในภูมิภาคที่มีไทยเป็นตัวเชื่อมหรือศูนย์กลาง ซึ่งไทยต้องแสดงให้เห็นว่าไม่ได้ทำเพื่อส่งเสริมอำนาจของตัวเอง แต่ไทยต้องการเป็นตัวเร่งหรือตัวขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาในภูมิภาคเพื่อให้มีความก้าวหน้าไปพร้อม ๆ กัน

ในระดับโลก ไทยต้องส่งเสริมค่านิยมสากลและมีบทบาทในประเด็นข้ามชาติต่าง ๆ เช่น สันติภาพและความมั่นคง สิทธิมนุษยชน การต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ยาเสพติด การค้ามนุษย์ การส่งเสริมบทบาทสตรี การฟอกเงิน การป้องกันภัยพิบัติ ปัญหาสิ่งแวดล้อมและโลกร้อน เพื่อสร้างความยอมรับนับถือของไทยในภูมิภาคและเวทีระหว่างประเทศ ซึ่งจะช่วยเพิ่มอำนาจในการต่อรองของไทย และทำให้นานาชาติต้องการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์กับไทย

การสมัครรับเลือกตั้งของไทยในตำแหน่งสมาชิกไม่ถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (United Nations Security Council - UNSC) วาระปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๑ เป็นอีกก้าวที่ชัดเจนของความพยายามมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบต่อสังคมโลกในเรื่องสันติภาพและความมั่นคง เพราะ UNSC เป็นองค์กรหลักของสหประชาชาติที่มีความรับผิดชอบเรื่องการธำรงสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ ซึ่งจะช่วยยกระดับบทบาททางการทูตระหว่างประเทศและเสริมสร้างภาพลักษณ์ของการยอมรับในความสามารถและประสบการณ์ของไทย การก้าวสู่ความเป็นสมาชิก UNSC ที่จะมีการเลือกตั้งในปี ๒๕๕๙ นั้น ไทยต้องมีท่าทีที่ชัดเจนเกี่ยวกับการปฏิรูป UNSC และต้องกำหนดประเด็นที่ต้องการเข้าไปผลักดันใน UNSC ในขณะเดียวกันไทย

ต้องแสดงให้เห็นว่ามีจุดยืนในเวทีระหว่างประเทศ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ ความเชื่อมั่น และศรัทธาที่นานาชาติมีต่อไทย และทำให้ต่างประเทศเห็นความสำคัญของไทยและต้องการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์กับไทย ซึ่งจะเอื้อประโยชน์กับไทยในด้านต่าง ๆ

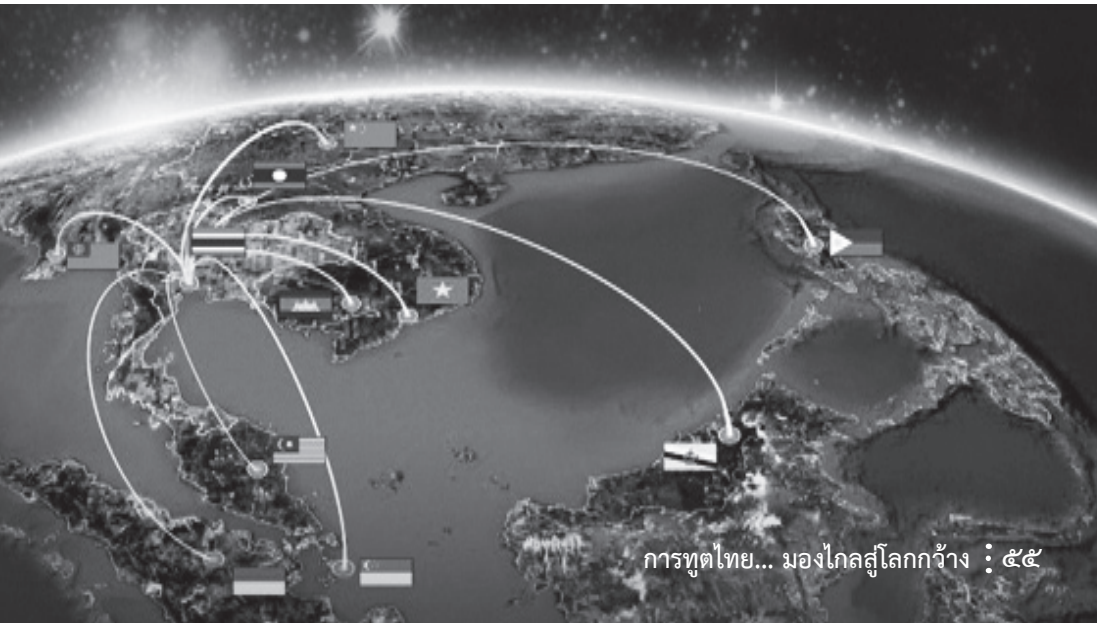
ก่อนหน้านี้ ไทยประสบความสำเร็จในการมีบทบาทที่สร้างสรรค์เรื่องการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยไทยได้รับเลือกจากประเทศสมาชิกสหประชาชาติ เมื่อปี ๒๕๕๓ ให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกคณะมนตรีสิทธิมนุษยชน (United Nations Human Rights Council - HRC) วาระปี ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ และนายสีหศักดิ์ พวงเกตุแก้ว ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตผู้แทนถาวรไทย ประจำสหประชาชาติ ณ นครเจนีวา ในขณะนั้น ได้รับเกียรติให้ดำรงตำแหน่งประธาน HRC ระหว่างเดือนมิถุนายน ๒๕๕๓ - มิถุนายน ๒๕๕๔ ซึ่งเป็นผู้แทนจากภูมิภาคเอเชียคนแรกที่ดำรงตำแหน่งดังกล่าว

การทำหน้าที่ประธาน HRC ของไทยในขณะนั้น ได้รับการยอมรับและชื่นชมอย่างสูง จนถึงทุกวันนี้ ในฐานะตัวเชื่อมกลุ่มประเทศและความคิดเห็นต่างๆ และสามารถทำให้เกิดความก้าวหน้าในเรื่องต่าง ๆ เช่น ความสำเร็จในการตอบสนองสถานการณ์สิทธิมนุษยชนที่มีความเร่งด่วน โดยเฉพาะการพยายามหยุดยั้งการละเมิด สิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ในแอฟริกาและตะวันออกกลาง

การเป็นที่ยอมรับนับถือในเวทีระหว่างประเทศของไทยนี้ ต้องอาศัยการสั่งสมบ่มเพาะความเชื่อมั่นและการมีบทบาทที่สร้างสรรค์เพื่อสังคมโลก ดังนั้น เพื่อรักษาบทบาทของไทยในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในเวทีระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่อง ไทยจึงสมัครเป็นสมาชิก HRC วาระ ๒ ในช่วงปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๐ ส่วนความสำเร็จในการสมัครเป็นสมาชิกทั้ง UNSC และ HRC ของไทยคงต้องอาศัยความร่วมมือและการบูรณาการการทำงาน

ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยงานของไทยเพื่อขับเคลื่อนการสมัคร ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นเอกภาพ เพื่อภาพลักษณ์ที่ดีและพลังในการต่อรองของไทยต่อไป

ผลการระดมความคิดจากการประชุมเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ทั่วโลกในครั้งนี้ ได้กำหนดแนวทางการวางบทบาทของไทยในประเด็นต่างๆ แล้ว แต่จะส่งผลให้การทูตไทยมองไกลสู่โลกกว้างได้เพียงใด คงต้องอาศัยการมีจุดยืนที่ชัดเจนและการใช้จุดแข็งและประโยชน์จากที่ตั้งทางยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้านและสร้างสรรค์บทบาททั้งในอาเซียน อนุภูมิภาค ภูมิภาค และโลก ทั้งในฐานะประเทศผู้ให้ ประเทศหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ และตัวเชื่อม ในการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาและการส่งเสริมค่านิยมสากล ตลอดจนมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบต่อประชาคมโลกโดยรวมในการแก้ไขปัญหาข้ามชาติต่าง ๆ อย่างมืออาชีพ เพื่อมุ่งสร้างความเชื่อมั่นและยกระดับบทบาทของไทยในเวทีระหว่างประเทศ เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนไทยในท้ายที่สุด

การทูต กับเศรษฐกิจ

สาลินี ผลประไพ

ประเด็นด้านเศรษฐกิจเป็นหัวข้อสำคัญเรื่องหนึ่งในการประชุมเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ทั่วโลก ประจำปี ๒๕๕๕ โดยมีทั้งการประชุมแลกเปลี่ยนความเห็นกันโดยตรงเกี่ยวกับเรื่องนี้ และเป็นประเด็นที่แทรกอยู่ในการประชุมเรื่องอื่น ๆ อย่างแยกไม่ออก นั่นก็เพราะการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้เศรษฐกิจไทย ถือเป็นนโยบายที่สำคัญประการหนึ่งของรัฐบาล กระทรวงการต่างประเทศจึงให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการส่งเสริมเศรษฐสัมพันธ์ หรือความสัมพันธ์และความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับมิตรประเทศ เพื่อขยายการขยายการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว

ในช่วงเช้าของวันเปิดการประชุมเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่เมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๕๕ บรรยากาศที่กระทรวงการต่างประเทศ (ซึ่งเป็นสถานที่ประชุม) คึกคักเป็นพิเศษ เพราะมีการจัดแสดงสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

(OTOP) บริเวณโถงหน้าห้องประชุม โดยผู้ประกอบการหลายรายได้นำสินค้าระดับพรีเมี่ยมมาจัดแสดงเป็นจำนวนมาก กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ **"ฝากทูตไปขาย"** ซึ่งกระทรวงมหาดไทยจัดร่วมกับกระทรวงการต่างประเทศ เพื่อแสดงศักยภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยที่สะท้อนอยู่ในสินค้า OTOP ต่าง ๆ ที่นำมาจัดแสดง เพื่อให้ท่านทูตและกงสุลใหญ่ได้ซักถามข้อมูลและเป็นการเปิดช่องทางติดต่อประสานงานกัน เพื่อนำไปสู่การส่งออกสินค้าเหล่านี้ไปขายในต่างประเทศ เมื่อนายกรัฐมนตรีกล่าวเปิดโครงการดังกล่าว ก็ได้เน้นถึงบทบาทที่สำคัญของท่านทูตและกงสุลใหญ่ในการเป็นสื่อกลางที่จะเชื่อมโยงระหว่างผู้ประกอบการไทยกับตลาดในต่างประเทศ ซึ่งจะช่วยสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจไทยในระยะยาว

ในการประชุมทูตปีนี้ นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศย้ำความสำคัญของการสร้างความเชื่อมั่นที่ต่างประเทศมีต่อไทย อันจะนำมาซึ่งการขยายความร่วมมือทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการค้าและการลงทุน ขณะนี้ประเทศของเรามีเสถียรภาพและอยู่ในสถานะที่จะนำศักยภาพและจุดแข็งของประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ จึงเป็นโอกาสอันดีที่จะส่งเสริมให้ผู้ประกอบการและภาคธุรกิจของไทยขยายตลาด ก่อนหน้านี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้ริเริ่มโครงการ **"๑ ทูต ๓ ผลิตภัณฑ์"** ซึ่งท่านทูตและกงสุลใหญ่ของไทยทุกคนจะต้องระบุสินค้าไทย ๓ ประเภท ที่มีศักยภาพในการจำหน่ายในประเทศที่แต่ละท่านประจำการอยู่ โดยใน ๓ ผลิตภัณฑ์จะต้องมีสินค้าเกษตรรวมอยู่ด้วย อย่างน้อย ๑ อย่าง เพื่อสนับสนุนการขยายตลาดสินค้าเกษตรไทยโดยตรง นอกจากนี้ที่ประชุมทูตปีนี้ยังได้หารือกันเกี่ยวกับการผลักดันนโยบาย **"ครัวไทยสู่ครัวโลก"** อีกด้วย แง่มุมหนึ่งที่เราเน้น คือ การประชาสัมพันธ์ศักยภาพของไทยในฐานะที่เป็นแหล่งอาหารของโลก รวมถึงการผลิตและส่งออกอาหารฮาลาล ปัจจัยเหล่านี้มีความสำคัญต่อความมั่นคงทางอาหารของโลกและเชื่อมโยงไปสู่ความมั่นคงและการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ได้อีกมาก

กิจกรรมที่น่าสนใจอย่างหนึ่งของการประชุมทูต คือ การบรรยายพิเศษในหลาย ๆ หัวข้อ โดยปีนี้มีประเด็นเกี่ยวกับเศรษฐกิจอยู่ด้วย เมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๕๕ ท่านทูตและกงสุลใหญ่ รวมถึงผู้บริหาร และข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศได้รับฟังการบรรยายพิเศษเรื่องนโยบายเศรษฐกิจของไทย โดยนายกิตติรัตน์ ณ ระนอง รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และนายสมชัย สัจจพงษ์ ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ทำให้ได้รับความรู้ด้านเศรษฐกิจจากผู้เชี่ยวชาญโดยตรงว่าเศรษฐกิจไทยมีจุดแข็งหลายประการ คือ ด้านการคลัง การเงิน และ

เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ เพราะรัฐบาลจัดเก็บรายได้ได้ตามเป้าหมาย และมีสัดส่วนหนี้สาธารณะที่เหมาะสม อีกทั้งธนาคารพาณิชย์ก็มีสถานะแข็งแกร่ง อย่างไรก็ดี ไทยต้องแก้ปัญหาเรื่องการส่งออก เพราะคู่ค้าที่สำคัญของไทยประสบปัญหาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในยุโรป นอกจากนี้ รองนายกรัฐมนตรี กิตติรัตน์ย้ำว่าการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการพัฒนาถนนและทางรถไฟเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการค้าชายแดน รัฐบาลจึงได้เตรียมเสนอพระราชบัญญัติการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานในวงเงิน ๒.๒ ล้านล้านบาท ซึ่งจะใช้ระยะเวลาดำเนินการ ๗ ปี และจะทำให้เห็นภาพรวมของการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานได้ชัดเจนขึ้น สำหรับการส่งเสริมการค้า รัฐบาลก็กำลังหารือกับสหภาพยุโรปเพื่อเจรจาความตกลงการค้าเสรีไทย - ยุโรป (Thai - EU FTA) รวมถึงผลักดันให้การค้ากับอาเซียนมีมูลค่าเพิ่มขึ้น อนึ่ง การส่งเสริมการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นแง่มุมสำคัญของการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้บรรยายพิเศษให้ที่ประชุมรับทราบว่าแผน ๑๑ แบ่งได้เป็น ๓ กลุ่มใหญ่ ๆ (และแยกเป็น ๖ ยุทธศาสตร์ย่อย) คือ การสร้างคนและสังคมคุณภาพ การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

ในส่วนของการส่งเสริมเศรษฐสัมพันธ์กับต่างประเทศ เป้าหมายหลักประการหนึ่งของไทย คือการแสวงหาโอกาสการค้าการลงทุนให้แก่ผู้ประกอบการไทย และชักชวนให้นักลงทุนต่างชาติมาลงทุนในไทย โดยท่านทูตและกงสุลใหญ่จะเป็นผู้เคาะประตู กรุยทาง และส่งเสริมให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องของไทยและต่างประเทศมาร่วมมือกัน ควบคู่กับการชักชวนให้บริษัทและนักลงทุนต่างชาติมาลงทุนที่บ้านเรา ท่านทูตไทยที่อินเดียให้ข้อมูลที่น่าสนใจว่าภูมิภาคเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพและโอกาสสูง เพราะเป็นตลาดสำคัญของสินค้าไทย ทั้งสินค้าเกษตร

อาหารแปรรูป และสินค้าอุปโภคบริโภค นอกจากนั้นยังเป็นแหล่งพลังงาน เป็นตลาดแรงงานที่สำคัญ และยังเป็นตลาดนักท่องเที่ยวขนาดใหญ่อีกด้วย ภูมิภาคที่อยู่ไกลบ้านเราอย่างเช่นลาตินอเมริกา ก็เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในหลายด้าน เช่น เป็นแหล่งทรัพยากรและเป็นตลาดใหม่สำหรับสินค้าไทย

การดำเนินนโยบายการทูตเศรษฐกิจ มิได้ทำเพื่อผลประโยชน์เฉพาะหน้าของไทย แต่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของภูมิภาคและของเศรษฐกิจโลกด้วย เพราะในสังคมโลกที่เชื่อมโยงกันมากขึ้นอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ไทยย่อมไม่สามารถอยู่ได้โดยปราศจากความร่วมมือกับมิตรประเทศ เราจึงให้ความสำคัญกับความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งในระดับทวิภาคีและในกรอบความร่วมมือต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมความเชื่อมโยงกัน การใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และการร่วมกันแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ตัวอย่างความร่วมมือที่ได้รับความสนใจในขณะนี้ คือ การพัฒนาท่าเรือน้ำลึกและนิคมอุตสาหกรรมที่ทวายของเมียนมาร์ ตรงข้ามจังหวัดกาญจนบุรีของไทย ซึ่งเมื่อก่อสร้างแล้วเสร็จ จะเป็นจุดเชื่อมต่อที่สำคัญสำหรับการขนส่งสินค้าไปยังประเทศอื่น ๆ ทั้งภายในและนอกอาเซียน ไทยและเมียนมาร์จึงได้หารือกัน

ทั้งเรื่องการพัฒนาท่าเรือน้ำลึกและนิคมอุตสาหกรรมที่ทวาย รวมถึงการสร้างเส้นทางเชื่อมโยงไปยังภาคตะวันออกของไทย โดยเฉพาะแหลมฉบัง ซึ่งจะอำนวยความสะดวกสำหรับการขนส่งสินค้าและลดต้นทุนค่าขนส่งไปยังอินเดียด้วย จะเห็นได้ว่าที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของไทย ซึ่งอยู่ที่ใจกลางภูมิภาคเอเชีย-ตะวันออกเฉียงใต้ เอื้ออำนวยให้เราสามารถมีบทบาทเป็นศูนย์กลางในภูมิภาคได้เป็นอย่างดี รวมถึงสามารถเป็นตัวเชื่อมระหว่างประเทศในภูมิภาคนี้กับประเทศในภูมิภาคอื่น ๆ ของโลกได้ด้วย ไทยจึงควรใช้ประโยชน์จากปัจจัยนี้ให้เต็มที่ ในการประชุมทูตครั้งนี้ ท่านทูตทั้งหลายยังได้แลกเปลี่ยนความเห็นกันเกี่ยวกับทิศทางของไทยในกลุ่มอาเซียน + ๓ (จีน เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น) เพื่อขับเคลื่อนความรุ่งเรืองในภูมิภาคเอเชียตะวันออก ซึ่งประเด็นหลักๆ ก็หนีไม่พ้นเรื่องการส่งเสริมการเชื่อมโยงกัน ซึ่งมิใช่แต่เฉพาะการสร้างถนน ทางรถไฟ และท่าเรือดังที่กล่าวไปแล้ว แต่ยังหมายถึงการเชื่อมโยงเส้นทางบิน และการเชื่อมโยงกฎระเบียบระหว่างกัน ตลอดจนการส่งเสริมความใกล้ชิดกันระหว่างประชาชนในภูมิภาค โดยท่านทูตไทยที่ประจำการอยู่ที่เวียงจันทน์เสนอว่าการขับเคลื่อนความก้าวหน้าในภูมิภาคเอเชียตะวันออก ควรมองโดยใช้ยุทธศาสตร์ ๓ C คือ Community (ประชาคม) Connectivity (การเชื่อมโยง) และ Competitiveness (ความสามารถในการแข่งขัน)

นอกจากนี้ ที่ประชุมทูตยังให้ความสนใจเกี่ยวกับวิกฤติเศรษฐกิจในยุโรปและผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย เพราะเป็นสถานการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในภูมิภาคที่ไทยมีความเกี่ยวข้องอยู่ไม่น้อย ในการประชุมแยกกลุ่มตามรายภูมิภาค ท่านทูตและกงสุลใหญ่ที่ประจำการอยู่ในประเทศแถบยุโรปได้แลกเปลี่ยนข้อมูลและความเห็นในเรื่องนี้อย่างกว้างขวาง โดยท่านทูตจากกรุงบรัสเซลส์ (ซึ่งเป็นประเทศที่ถือเป็นศูนย์กลางของสหภาพยุโรป) ได้สรุปให้ที่ประชุมฟังว่า วิกฤติเศรษฐกิจในยุโรป (ที่เกิดขึ้นในกลุ่มประเทศที่ใช้เงินยูโร หรือยูโรโซน) มีแนวโน้มจะยืดเยื้อและซึมลึกไปอีก ๓ - ๕ ปี อย่างไรก็ดีระดับความรุนแรงของวิกฤติเศรษฐกิจในแต่ละประเทศในยุโรปไม่เท่ากัน

เพราะแต่ละประเทศก็มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน ประเทศที่เผชิญวิกฤติเศรษฐกิจหลัก ๆ คือประเทศในยุโรปใต้ ซึ่งยังมีเศรษฐกิจไม่เข้มแข็งเท่ากับยุโรปเหนือ

จนถึงขณะนี้ วิกฤติเศรษฐกิจในยุโรปส่งผลกระทบต่อไทยไม่มากนัก แต่ไทยก็มิได้รอดพ้นเสียทีเดียว เพราะการส่งออกของไทยไปยังสหภาพยุโรปมีแนวโน้มจะลดลงจากร้อยละ ๑๐ เหลือร้อยละ ๕ และเราอาจได้รับผลกระทบในทางอ้อมอีกด้วย อาทิ ประเทศในภูมิภาคอื่น ๆ เช่น จีน อาจมีความต้องการสินค้าไทยลดลง เพราะได้รับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจในยุโรป เป็นต้น ในสถานการณ์เช่นนี้ ท่านทูตและกงสุลใหญ่ โดยเฉพาะที่ประจำการอยู่ในยุโรป จึงติดตามความเป็นไปของวิกฤติเศรษฐกิจยุโรปอย่างใกล้ชิด และส่งข้อมูลต่าง ๆ เข้ามาประกอบการพิจารณาดำเนินการที่เกี่ยวข้องของไทย รวมถึงการหาตลาดใหม่สำหรับสินค้าไทย ดึงดูดการลงทุนมาไทย และส่งเสริมให้นักลงทุนเห็นศักยภาพของไทยในรูปแบบต่าง ๆ เช่น จัดงานแสดงในลักษณะ Road Show รวมทั้งต้องสร้างความเชื่อมั่นต่อสินค้าและบริการของไทยว่ามีมาตรฐาน และคำนึงถึงประเด็นที่ประเทศในยุโรปให้ความสำคัญ เช่น สิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน และการตอบแทนกลับให้สังคม

ปัญหาเศรษฐกิจในยุโรปทำให้หลายประเทศมองมาที่ภูมิภาคเอเชียมากขึ้น ประเทศในภูมิภาคนี้ โดยเฉพาะประเทศในกลุ่มอาเซียน เป็นทั้งแหล่งทรัพยากร แหล่งแรงงาน รวมทั้งเป็นตลาดสำคัญของโลก ซึ่งจะยิ่งทวีความสำคัญขึ้นอีกเมื่อรวมกลุ่มกันเป็นประชาคมอาเซียนที่มีความเชื่อมโยงกันมากขึ้นในทุกด้าน กระทรวงการต่างประเทศเห็นความสำคัญในข้อนี้เป็นอย่างดี จึงได้ดำเนินงานด้านการทูตเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับต่างประเทศ ไม่ใช่แต่เพียงการประชาสัมพันธ์ศักยภาพของไทย แต่ได้ดำเนินการในเชิงรุกอื่น ๆ เช่น นำคณะภาคเอกชนของไทยเยือนต่างประเทศพร้อมกับนายกรัฐมนตรี พร้อมกับจัดกิจกรรมจับคู่ธุรกิจ และส่งเสริมให้มีความร่วมมือกับภาคเอกชนของต่างประเทศอย่างเป็นรูปธรรม

ในการประชุมทูตครั้งนี้ ท่านทูตและกงสุลใหญ่ยังได้รับฟังมุมมองและความเห็นของภาคเอกชนโดยตรง โดยมีผู้บริหารจากภาคธุรกิจหลายแห่งเข้าร่วม ได้แก่ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย บริษัทไทยยูเนี่ยม โฟรเซ่น โปรดักส์ บริษัท เอสซีจี เทรดดิ้ง และบริษัท ปตท. โดยผู้แทนภาคเอกชนเหล่านี้ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำธุรกิจในต่างประเทศ และระบุด้วยว่า ข้อมูลที่ภาคธุรกิจของไทยต้องการ คือ ข้อมูลด้านกฎระเบียบด้านการค้าและการลงทุนในประเทศนั้น ๆ รวมถึงแนวโน้มและแนวนโยบายของประเทศดังกล่าว ซึ่งเป็นเรื่องที่กระทรวงการต่างประเทศรับไปเป็นการบ้าน เพื่อจะได้เพิ่มข้อมูลที่ทันสมัยในส่วนที่ภาคธุรกิจจะได้ใช้ประโยชน์ควบคู่ไปกับข้อมูลด้านเศรษฐกิจที่สำคัญอีกจำนวนมาก ที่เผยแพร่อยู่แล้วทางช่องทางต่าง ๆ โดยเฉพาะในเว็บไซต์ของกรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

การทูตเศรษฐกิจไม่ใช่เรื่องไกลตัวเลย แต่เป็นแนวทางที่จะส่งเสริมความกินดีอยู่ดีของคนไทยได้อย่างชัดเจน ตั้งแต่เกษตรกรไทยจนถึงผู้ประกอบการขนาดต่าง ๆ ด้วยการส่งเสริมการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยว ซึ่งล้วนแต่จะช่วยยกระดับความกินดีอยู่ดีของคนไทย เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยและส่งเสริมความก้าวหน้าของเศรษฐกิจโลก

การทูต กับวิทยาศาสตร์

ฉลองขวัญ ถาวรายุศม์

โดยตระหนักว่าวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม จะเป็นตัวผลักดันขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ในการประชุมเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ทั่วโลก ประจำปี ๒๕๕๕ เมื่อต้นเดือนสิงหาคมที่ผ่านมานั้น กระทรวงการต่างประเทศได้เชิญ ดร.พิเชฐ ดุรงคเวโรจน์ เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ (สวทน.) มาบรรยายพิเศษเรื่อง **“วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม กับโอกาสและความท้าทายด้านการต่างประเทศ”** ให้แก่บรรดาท่านทูตและกงสุลใหญ่ได้รับฟัง พร้อมทั้งร่วมแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นว่าบทบาทด้านการทูตจะสามารถช่วยพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ในประเทศไทยของเราได้อย่างไร

ดร. พิเชฐฯ ได้บรรยายว่า ในปัจจุบัน โลกของเรากำลังเผชิญปัญหาจำนวนมาก เริ่มตั้งแต่เรื่องปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรทั้งด้านอาหาร น้ำ พลังงาน รวมทั้งเผชิญความเสี่ยงทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งขึ้นและทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ อาทิ ปัญหาโลกร้อน อุทกภัย และภัยธรรมชาติอื่น ๆ ซึ่งภัยธรรมชาติเหล่านี้ได้สร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทยของเราด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ ยังมีปัญหาอื่น ๆ เช่น โรคระบาด ที่มักจะเกิดขึ้นอยู่เสมอ ซึ่งปัญหาทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเรานั้นไม่ได้ปลอดภัยขึ้นตามความก้าวหน้าของโลกแต่อย่างใด

ในการที่จะรับมือกับปัญหาเหล่านี้ ดร. พิเชฐฯ มีความเห็นว่า ประเทศไทยเราจำเป็นจะต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิดและปรับตัวให้เข้ากับโลกที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งหนึ่งในวิธีการที่จะช่วยให้ประเทศของเราบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้นั้นก็คือการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม นั่นเอง อย่างไรก็ดี ถือได้ว่าประเทศไทยเรายังมีจุดอ่อนในด้านวิทยาศาสตร์พอสมควร โดยเห็นได้จากปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรบุคคลด้านวิทยาศาสตร์ ปัญหาเรื่องช่องว่างในการพัฒนาขีดความสามารถในภาคอุตสาหกรรมและภาคการผลิต การพึ่งพาการนำเข้าพลังงานเชื้อเพลิงจากต่างประเทศจำนวนมหาศาลทุกปี นอกจากนี้ประเทศของเรากำลังเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ (หรือคือมีประชากรวัยเกษียณมากกว่าวัยเด็กและวัยแรงงาน) ซึ่งหมายความว่า เราจะขาดแรงงานในอีก ๑๐ ปีข้างหน้า ดังนั้นแล้ว การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมจึงเป็นแนวทางที่สำคัญยิ่งที่จะช่วยเพิ่มผลผลิตและประสิทธิภาพในการทำงาน รวมทั้งช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยกับนานาประเทศอีกด้วย

ในส่วนของ สวทน. นั้น ได้มีการดำเนินการไปพอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดทำนโยบายและแผนด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๖๔) ซึ่งเป็นแผนที่กำหนดทิศทางการใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการพัฒนาประเทศ โดยเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การเตรียมความพร้อมในการรองรับความท้าทายต่าง ๆ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การสร้างสังคมแห่งความรู้ และการใช้ผลผลิตจากการวิจัยในเชิงพาณิชย์

อย่างไรก็ดี แม้ว่าจะมีนโยบายและแผนด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมขึ้นมาแล้ว ยังมีเรื่องอีกจำนวนมากที่ประเทศไทยต้องเร่งพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการลงทุนด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เนื่องจากประเทศไทยเรายังมีศูนย์วิจัยทางวิทยาศาสตร์ บุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ (และนักศึกษาในระดับอาชีวศึกษา) รวมทั้งงบประมาณทางด้านวิทยาศาสตร์อยู่น้อย นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเรื่องการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นสิ่งที่เรายังแก้กันไม่ตก เราจำเป็นต้องแก้ปัญหาเหล่านี้เพื่อให้การพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ในประเทศของเราประสบความสำเร็จและมีความยั่งยืนอย่างแท้จริง

ความขาดแคลนทางด้านวิทยาศาสตร์เหล่านี้นี่เอง ที่กลายมาเป็นปัจจัยที่ทำให้ประเทศไทยของเรายังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร โดยเฉพาะเมื่อนำประเทศของเราไปเปรียบเทียบกับหลาย ๆ ประเทศในโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว รวมทั้งประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกา เยอรมนี สิงคโปร์ ญี่ปุ่น และจีน ซึ่งถ้าดูให้ดีแล้วนั้น เราจะเห็นได้ว่า การที่ประเทศเหล่านี้สามารถมีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ (และกลายมาเป็นมหาอำนาจของโลก) ได้นั้น ทุกประเทศที่ได้ยกตัวอย่างมานี้ ล้วนแล้วแต่อาศัยรากฐานด้านวิทยาศาสตร์ที่แข็งแกร่งภายในประเทศทั้งสิ้น

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกานั้น แทบจะไม่ต้องสาธยายมากถึงความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ สหรัฐฯ เป็นศูนย์รวมของนักวิทยาศาสตร์ดัง ๆ มาเป็นเวลาเกินศตวรรษแล้ว ตัวอย่างเช่น อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ (Albert Einstein) รวมทั้งการส่งดาวเทียมไปนอกโลก ส่งยานอวกาศไปดวงจันทร์ ที่มีมาตั้งแต่ห้าสิบกว่าปีที่แล้ว หรือแม้กระทั่งนวัตกรรมในปัจจุบันที่เป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดี อย่างเช่น iPhone ก็เกิดขึ้นจากความคิดของคนอเมริกัน (ไม่ต้องบอกก็คงรู้ว่าใคร) และยอดขายของ iPhone หลายร้อยล้านเครื่องทั่วโลกนั้น ได้สร้างรายได้มหาศาลให้กับสหรัฐอเมริกา

ในขณะที่เยอรมนีซึ่งถือได้ว่าเป็นประเทศมหาอำนาจในยุโรป ถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางด้านพลังงานหมุนเวียน อุตสาหกรรมรถยนต์ และเทคโนโลยีรถไฟความเร็วสูง ซึ่งความก้าวหน้าของเยอรมนีมาจากการให้ความสำคัญต่อวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม โดยทุกปี รัฐบาลเยอรมนีจะจัดสรรงบประมาณด้านการวิจัยและพัฒนา (R&D) ถึงร้อยละ ๓ ของงบประมาณทั้งหมดของประเทศ และรัฐบาลท้องถิ่นและสมาคมอุตสาหกรรมก็ร่วมสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมอีกด้วย นอกจากนี้ เยอรมนีมีสถาบันวิจัยเกือบร้อยแห่งทั่วประเทศ มีการนำเข้านักวิจัยจากต่างประเทศ ให้ทุนทางด้านวิจัย และที่สำคัญคือ การใช้ Dual system ที่มีศูนย์ฝึกงานสำหรับนักศึกษาจากวิทยาลัยก่อนที่จะไปเข้าทำงานในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งในประเทศเยอรมนี มีนักศึกษาที่เลือกเรียนในระดับอาชีวศึกษาถึงร้อยละ ๖๐ - ๗๐ ทำให้เยอรมนีมีแรงงานในภาคอุตสาหกรรมจำนวนมาก

ในส่วนของประเทศในภูมิภาคเอเชียของเรา อย่างที่ได้กล่าวมาตั้งแต่ต้นว่าความก้าวหน้าของญี่ปุ่นและสิงคโปร์นั้น ก็เป็นเพราะมีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และที่สำคัญก็คือ ทั้งญี่ปุ่นและสิงคโปร์เป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับนวัตกรรม การใช้ความคิดสร้างสรรค์ และการพัฒนาบุคลากร ทั้งสองประเทศนี้จึงเป็นประเทศที่เต็มไปด้วยประชากร

ที่มีคุณภาพและมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศ ในส่วนของจีนซึ่งในปัจจุบันได้ก้าวขึ้นมาเป็นประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคและระดับโลก สิ่งที่หลายคนอาจจะยังไม่ทราบก็คือ จีนให้ความสำคัญกับเรื่องวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นอย่างมาก และเรื่องวิทยาศาสตร์ถือเป็นหนึ่งในวาระแห่งชาติที่สำคัญ และเป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าของประเทศ นอกจากนี้ การพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ยังปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาระยะ ๕ ปี ฉบับที่ ๑๒ (แผนพัฒนาฉบับปัจจุบันของจีน) และที่ผ่านมา รัฐบาลจีนได้เพิ่มงบประมาณด้านวิทยาศาสตร์อย่างต่อเนื่องทุกปีตั้งแต่ปี ๒๕๔๒ และให้การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาบุคลากรทางด้านวิทยาศาสตร์ ในปัจจุบันนี้ จีนสามารถผลิตนักวิทยาศาสตร์และวิศวกรได้ถึง ๒ ล้านคนต่อปี นอกจากนี้ หากมองไปยังเพื่อนบ้านในภูมิภาคอาเซียนของเรา ก็จะพบว่า หลาย ๆ ประเทศล้วนแล้วแต่บรรจุเรื่องการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของประเทศเหล่านั้นทั้งสิ้น ดังนั้นแล้ว ถ้าหากประเทศไทยเรายังไม่เร่งพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์ เราก็อาจจะกลายเป็นประเทศที่ล้าหลังที่สุดก็เป็นได้

ทีนี้ มาถึงข้อสงสัยที่ผู้อ่านหลาย ๆ ท่านอาจจะเริ่มมี โดยเฉพาะคำถามที่ว่า การพัฒนาวิทยาศาสตร์นั้นควรจะเป็นหน้าที่ของหน่วยงานด้านวิทยาศาสตร์แล้ว กระทรวงการต่างประเทศซึ่งมีบทบาทในเรื่องการดำเนินนโยบายต่างประเทศนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมของประเทศเราอย่างไร ซึ่งแน่นอนว่า นักการทูตคงไม่สามารถเปลี่ยนอาชีพไปเป็นนักวิทยาศาสตร์ได้ และคงไม่สามารถไปช่วยทำงานวิจัยหรือการทดลองได้แต่อย่างใด อย่างไรก็ดี การทำสิ่งเหล่านั้นไม่ได้ มิได้หมายความว่า การทูตจะไม่สามารถช่วยพัฒนาประเทศของเราได้ ในทางกลับกัน การทูตสามารถเป็นเครื่องมือที่จะช่วยทำให้การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมของประเทศเราประสบความสำเร็จได้เลยทีเดียว

ในการประชุมทูต ทุกฝ่ายมีความเห็นพ้องกันว่า การทูตสามารถเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมได้ และในทางกลับกัน วิทยาศาสตร์ก็สามารถกลายมาเป็นเครื่องมือทางการทูตได้เช่นเดียวกัน นั่นคือ เราสามารถมีได้ทั้ง Science for Diplomacy (วิทยาศาสตร์เพื่อการทูต) และ Diplomacy for Science (การทูตเพื่อวิทยาศาสตร์) และหากทั้งการทูตและวิทยาศาสตร์ผสมผสานกันอย่างลงตัว ก็สามารถเป็นเครื่องมือที่จะส่งเสริมกันและกันได้เลยทีเดียว

ในส่วนของ Science for Diplomacy หรือการใช้วิทยาศาสตร์เพื่อการทูตนั้น หมายความว่า เราสามารถใช้ข้อมูลของกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ และหน่วยงานด้านวิทยาศาสตร์ เพื่อดูว่าประเทศใดมีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ หรือมีเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศของเรา (เช่น รถไฟฟ้าความเร็วสูง พลังงานทดแทน องค์ความรู้ด้านการเกษตร ฯลฯ) และเราก็นำฐานข้อมูลนั้นมาขยายผลและต่อยอดเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานด้านการต่างประเทศได้ ในขณะเดียวกัน เราต้องส่งเสริม Diplomacy for Science หรือการใช้การทูตเพื่อวิทยาศาสตร์ นั่นก็คือ เมื่อสถานทูตของไทยที่ประจำอยู่ ณ ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ได้รู้ว่า ประเทศใดมีเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศและเป็นความต้องการของกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ และหน่วยงานด้านวิทยาศาสตร์ของไทย ก็จะพยายามใช้วิธีการทางการทูต ทั้งด้านการเจรจาต่อรองหรือการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อให้เราได้รับการถ่ายทอดหรือเรียนรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่จำเป็นเพื่อนำมาพัฒนาประเทศของเราต่อไป หรือพูดง่าย ๆ ก็คือ เราสามารถใช้การทูตเป็นใบเบิกทางเพื่อเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่จำเป็นในประเทศนั้น ๆ ได้ นอกจากนี้ นักการทูตที่ประจำการ ณ ต่างประเทศ ก็มีหน้าที่ในการแสวงหาว่ามีสิ่งใดในประเทศที่ได้ไปประจำการที่จะเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยของเราได้ ดังนั้น นักการทูตเหล่านี้ ก็จะมีบทบาทสำคัญที่ทำให้เราสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมบางอย่าง

ที่อาจจะยังไม่เป็นที่รู้จักกันภายในประเทศของเราได้ด้วยเช่นเดียวกัน และเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด กระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ สามารถร่วมมือกันจัดทำแผนภาพ (Mapping) ของความร่วมมือในการพัฒนาขีดความสามารถและการพัฒนาเทคโนโลยีกับต่างประเทศในประเด็นต่าง ๆ (เช่น ด้านพลังงาน ด้านคมนาคมขนส่ง ด้านการศึกษาวิชาวิทยาศาสตร์ ฯลฯ) เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีระบบ มีทิศทางที่ชัดเจน รวมทั้งเพื่อให้การดำเนินการทางการทูตของกระทรวงการต่างประเทศสอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงานภายในประเทศและเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อพี่น้องประชาชนคนไทยได้อย่างแท้จริง

ในที่ประชุมทูต ท่านทูตหลายท่านได้นำเสนอความก้าวหน้าทางวิทยาการ รวมทั้งความเป็นไปได้เรื่องความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์กับประเทศที่ท่านได้ประจำการอยู่ อาทิ องค์ความรู้ด้านพลังงานทดแทนในเยอรมนี ออสเตรีย และอิตาลี รวมทั้งประเทศอื่น ๆ ในยุโรป เรื่องเอธานอล (Ethanol) ในบราซิล ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ในอินเดีย องค์ความรู้ด้านการเกษตรในออสเตรเลีย เทคโนโลยีการถนอมอาหารในสเปน และความก้าวหน้าทางวิทยาการทหารในอินโดนีเซีย

นอกจากความสัมพันธ์ระดับทวิภาคี (ระหว่างสองประเทศ) แล้วนั้น การทูตยังมีบทบาทในเวทีพหุภาคีด้วยเช่นเดียวกัน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สำคัญและใกล้ตัวที่สุดเห็นจะหนีไม่พ้นกรอบอาเซียน โดยมีกรอบความร่วมมือที่เรียกว่า **“ความคิดริเริ่มกระบี่”** (Krabi Initiative) ซึ่งเป็นข้อตกลงที่เกิดขึ้นระหว่างการประชุมรัฐมนตรีอาเซียนว่าด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างไม่เป็นทางการครั้งที่ ๖ ที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ เมื่อปี ๒๕๕๓ ความคิดริเริ่มกระบี่นี้ เป็นแนวทางในการสร้างความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันและยกระดับคุณภาพชีวิตของ

ประชาชนอาเซียน โดยจะมุ่งเน้นใน ๘ ด้าน ได้แก่ นวัตกรรมอาเซียนสู่ตลาดโลก สังคมดิจิทัล สื่อใหม่และเครือข่ายสังคม เทคโนโลยีสีเขียว ความมั่นคงทางอาหาร ความมั่นคงทางพลังงาน การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจ และวิทยาศาสตร์และนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งความร่วมมือระหว่างกันในอาเซียนก็จะช่วยเร่งการพัฒนาให้เกิดขึ้นแก่ประเทศอาเซียน เพราะแต่ละประเทศสามารถใช้จุดแข็งที่มีในการช่วยเหลือด้านการพัฒนาแก่ประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคได้

ขอย้ำว่า การทูตยุคใหม่ไม่ได้จำกัดวงอยู่แค่เรื่องการเมืองความมั่นคงหรือภาพลักษณ์ของประเทศ แต่เรื่องการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันให้ประเทศก็เป็นเรื่องที่สำคัญมาก บทบาทของนักการทูตในด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม จึงทวีความสำคัญยิ่งขึ้น วาระการหารือเรื่องวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมในที่ประชุมทูตครั้งนี้ จึงถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่กระทรวงการต่างประเทศจะได้เพิ่มการทำงานกับกระทรวงวิทยาศาสตร์และหน่วยงานทางด้านวิทยาศาสตร์อย่างจริงจังและมีการบูรณาการต่อไป

การดำเนินนโยบายต่างประเทศ : เสียงสะท้อนจากภาคประชาชน

ฉลองขวัญ ถาวรายุศม์

วาระสำคัญวาระหนึ่งในการประชุมเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ทั่วโลก ประจำปี ๒๕๕๕ ที่เพิ่งผ่านพ้นไปนี้ คือ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างท่านทูตและกงสุลใหญ่กับผู้แทนของภาคประชาชน โดยความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ที่ได้รับจากกลุ่มผู้นำทางความคิดของสังคมไทยจะเป็นการเปิดโอกาสให้กระทรวงได้ทบทวนแนวทางการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และปรับปรุงแนวทางในการทำงานของกระทรวงโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง และเพื่อให้นโยบายต่างประเทศตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

สำหรับสาเหตุสำคัญที่กระทรวงการต่างประเทศบรรจุวาระเรื่องการหารือกับภาคประชาชนไว้ในการประชุมทูตครั้งนี้ เป็นเพราะเห็นว่าในปัจจุบันประเด็นด้านการต่างประเทศเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวประชาชนมากกว่าสมัยก่อน

เนื่องจากทุกคนสามารถติดตามข่าวสารเหตุการณ์จำนวนมากที่เกิดขึ้นในต่างประเทศได้แทบจะทันที ทั้งในโทรทัศน์ วิทยุ หรือหนังสือพิมพ์ รวมทั้งในสื่อรูปแบบใหม่ที่รู้จักกันในนามของ Social network อย่าง Facebook หรือ Twitter ที่คนไทยเราใช้กันอย่างกว้างขวางจนติดอันดับต้น ๆ ของโลก นอกจากนี้ เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในต่างประเทศแม้ว่าจะอยู่ไกลจากไทย ก็สามารถส่งผลกระทบทั้งในทางบวกหรือทางลบต่อพวกเราทุกคนได้ เช่น เรื่องวิกฤตยูโรที่ส่งผลกระทบต่อการส่งออกของผู้ประกอบการไทย รวมทั้งการแลกเปลี่ยนค่าเงินเมื่อเวลาประชาชนธรรมดาอย่างพวกเราเดินทางไปท่องเที่ยว หรือปัญหาพิพาทระหว่างจีนและญี่ปุ่นในทะเลจีนตะวันออก ทำให้นักท่องเที่ยวจากจีนเปลี่ยนจุดหมายการเดินทางจากญี่ปุ่นเป็นที่อื่น ๆ ซึ่งก็น่าจะรวมถึงภูมิภาคอาเซียนและไทยของเราด้วย

เมื่อประเด็นด้านการต่างประเทศกลายมาเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวประชาชนมากขึ้น ก็ส่งผลให้ประชาชนจำนวนมากหันมาให้ความสนใจกับเรื่องการต่างประเทศไม่แพ้เรื่องภายในประเทศ เพราะเรื่องการต่างประเทศสามารถส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่และความกินดีอยู่ดีของประชาชนคนไทยได้มาก พอ ๆ กับนโยบายทั้งหลายของรัฐบาลในประเทศ เช่น เรื่องการเจรจาการค้าเสรี (FTA) การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในปี ๒๕๕๘ หรือความตกลงด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในระดับโลก ทั้งหมดนี้ เป็นสาเหตุที่ทำให้เรื่องการต่างประเทศเป็นประเด็นที่ถูกจับตามองอย่างใกล้ชิด

นายธานี ทองภักดี อธิบดีกรมสารนิเทศ[๑] กล่าวว่า โลกาภิวัตน์ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการต่างประเทศในปัจจุบันไม่ได้เกี่ยวข้องเฉพาะแต่เรื่องความมั่นคงและการเมือง แต่ยังรวมถึงประเด็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของมนุษย์ด้วย ทำให้การต่างประเทศเป็นที่สนใจของประชาชน นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญไทยฉบับปัจจุบัน

๑ อธิบดีกรมสารนิเทศในขณะนั้น ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตผู้แทนถาวรแห่งประเทศไทยประจำสหประชาชาติ ณ นครเจนีวา

(พ.ศ. ๒๕๕๐) มาตรา ๑๙๐ ได้กำหนดว่า ก่อนการเจรจา FTA หรือความตกลงใด ๆ กับต่างประเทศที่จะมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง ต้องนำเรื่องเสนอรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบก่อน หรือการให้ข้อมูลและทำประชาพิจารณ์เพื่อขอความเห็นชอบก่อนการดำเนินการเพื่อทำหนังสือสัญญากับต่างประเทศ ถือว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ รวมทั้งภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ

อย่างไรก็ดี นายธานีฯ ได้แสดงความห่วงกังวลเรื่องที่ประเด็นต่างประเทศถูกเชื่อมโยงกับการเมืองภายใน ได้ส่งผลให้ประชาชนบางส่วนมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน เช่น กรณีองค์การนาซ่า (NASA) ของสหรัฐอเมริกาต้องการเข้ามาศึกษาวิจัยการก่อตัวของเมฆที่มีผลกระทบต่อสภาพภูมิอากาศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในประเทศไทย ถูกเชื่อมโยงไปเป็นประเด็นการเมือง

ความซับซ้อนของประเด็นด้านการต่างประเทศ รวมถึงการเชื่อมโยงประเด็นกับการเมืองภายใน จนกลายเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการด้านการต่างประเทศ ถือเป็นบทเรียนของกระทรวงการต่างประเทศที่จะต้องมุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้นแก่ประชาชน ซึ่งจะช่วยให้กระทรวงการต่างประเทศสามารถผลักดันให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศที่สำคัญอันจะนำมาซึ่งผลประโยชน์แก่ประเทศชาติและไม่เสียโอกาสในการพัฒนา

ที่ผ่านมา กระทรวงการต่างประเทศให้ความสำคัญแก่การเข้าถึงประชาชนและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในหลายรูปแบบ อาทิ โครงการบัวแก้วสัญจร โครงการกงสุลสัญจร และโครงการอาเซียนสัญจร ที่เปิดโอกาสให้ผู้บริหารระดับสูงและข้าราชการของกระทรวงได้พบปะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับพี่น้องประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนให้ข้อมูลและสร้างความรู้ความเข้าใจในประเด็นด้านการต่างประเทศต่าง ๆ เช่น การดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน การค้าชายแดน ประชาคมอาเซียน ในขณะเดียวกัน กระทรวงการต่างประเทศได้พยายามส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้นในการกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศด้วย

เพื่อให้การประชุมทูตครั้งนี้มีความครอบคลุมในทุกมิติ กระทรวงการต่างประเทศได้เชิญผู้แทนภาคประชาชนจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งจากสื่อมวลชน ได้แก่ นายกวี จงกิจถาวร จากเครือเนชั่น แวดวงวิชาการ ได้แก่ รศ.ดร. ฐิตินันท์ พงษ์สุทธิรักษ์ จากคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ ดร. ศรีประภา เพชรมีศรี อาจารย์ประจำศูนย์สิทธิมนุษยชนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล และดำรงตำแหน่งผู้แทนไทยในคณะกรรมาธิการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (AICHR) และองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ได้แก่ ดร.สมฤดี นิโครวัฒนยิ่งยง ผู้อำนวยการอาวุโส สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ซึ่งผู้อภิปรายทั้ง ๔ ท่าน ได้แสดงข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการทำงานของกระทรวงการต่างประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งจะขอสรุปมาให้ท่านผู้อ่านได้ทราบดังนี้

นายกวี จงกิจถาวร มีความเห็นว่า กระทรวงการต่างประเทศต้องให้ความสำคัญกับภาคประชาชน แต่ต้องไม่มากเกินไป เนื่องจากจะทำให้ดำเนินนโยบายผิดประเด็นได้ นอกจากนี้ กระทรวง ควรช่วยสร้างความเข้าใจในหมู่ประชาชนต่อนโยบายที่สำคัญ ๆ อาทิ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิมนุษยชน เป็นต้น ในขณะเดียวกัน กระทรวงการต่างประเทศควรให้ความสำคัญกับสื่อมวลชน เนื่องจากสื่อมวลชนถือเป็นคนกลางระหว่างกระทรวงการต่างประเทศกับประชาชน ดังนั้น สิ่งที่กระทรวงการต่างประเทศสามารถทำได้ คือ ต้องอธิบายประเด็นที่เกิดขึ้นต่าง ๆ ให้สื่อมวลชนเข้าใจก่อน โดยให้ภูมิหลังความเป็นมาของเรื่องและข้อมูลที่ถูกต้องแก่สื่อ เพื่อป้องกันความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนจนเกิดปัญหา ซึ่งประเทศอย่างสหรัฐอเมริกา และสิงคโปร์ จะเน้นเรื่องการทำความเข้าใจกับสื่อมวลชนมากเป็นพิเศษ

รศ.ดร.ฐิตินันท์ พงษ์สุทธิรักษ์ ได้กล่าวไว้ว่า สถานการณ์โลกเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และมี พลวัตสูงในช่วง ๒๐ ปีที่ผ่านมา จึงทำให้มีประเด็นใหม่ ๆ เกิดขึ้นเสมอ ดังนั้น การทูตในยุคหลัง ๆ มานี้ จำเป็นจะต้องเข้าถึงพี่น้องประชาชนให้มากขึ้น ในขณะเดียวกัน ฝั่งประชาชนเองก็สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากอันเนื่องมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ผลที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมและเรียกร้องต่อประเด็นต่าง ๆ มากขึ้น เช่น การเจรจาการค้าเสรี (FTA) ที่ประชาชนมองว่ามีหลายมิติที่ทับซ้อนกันอยู่ นอกเหนือจากเรื่องการค้าและเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ ประชาชนจะมีการรวมตัวกันมากขึ้นเพื่อตรวจสอบนโยบายต่าง ๆ ทั้งนี้ รศ.ดร.ฐิตินันท์ฯ มีความเห็นว่า กระทรวงการต่างประเทศต้องพยายามส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนให้มากขึ้นอีก (แม้ว่าทางกระทรวงการต่างประเทศจะได้เริ่มดำเนินการไปบ้างแล้ว เช่น การจัด ASEAN People's Forum ในระหว่างการประชุม ASEAN Summit ที่หัวหิน และเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมได้พบกับผู้นำ) เนื่องจากภาคประชาชนจะมีบทบาทมากขึ้นเรื่อย ๆ อย่างแน่นอน

ในขณะที่ **ดร.ศรีประภา เพชรมีศรี** มีความเห็นว่า การทูตในปัจจุบันสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น การทูตแบบนักการทูต และการทูตในระดับภาคประชาชน เช่น การทูตของพลเมือง (Citizen diplomacy) ซึ่งก็คือ การพบปะหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือเจรจาในระหว่างประชาชนด้วยกัน โดย ดร.ศรีประภาฯ ได้ยกตัวอย่างถึงความพยายามของนางชลิดา ทาเจริญศักดิ์

กรรมการสมาคมอาเซียนประเทศไทย และผู้อำนวยการมูลนิธิศักยภาพชุมชน ที่ได้นำประชาชนไทยและกัมพูชามาพบปะพูดคุยกัน เพื่อแสดงให้เห็นว่า แม้ว่าในระดับรัฐบาลจะมีปัญหา (ในขณะนั้น) แต่ความสัมพันธ์ในระดับประชาชนไม่ได้มีปัญหาตามไปด้วย ยังมีความแน่นแฟ้นใกล้ชิดกันเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ ยังมีการทูตสาธารณะ (Public diplomacy) ซึ่งหมายถึง การรับฟังและนำความคิดเห็นของภาคส่วนต่าง ๆ มาใช้ในการจัดทำนโยบายต่างประเทศ เช่น การเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมตัดสินใจว่าจะดำเนินนโยบายหนึ่ง ๆ หรือไม่ ซึ่งในเรื่องนี้ ดร. ศรีประภาฯ ได้กล่าวว่า ต้องดำเนินการด้วยความระมัดระวัง เพราะบางครั้งประชาชนอาจยังไม่มีข้อมูลที่เพียงพอ ทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนได้

ดร.ศรีประภาฯ เห็นว่ากระทรวงการต่างประเทศควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในด้านการต่างประเทศให้มากขึ้น เช่น การเชิญบุคคลภายนอกมาร่วมในการประชุมระหว่างประเทศ เพื่ออาศัยมุมมองและประสบการณ์ของบุคคลเหล่านั้นเป็นส่วนช่วยเสริมให้การดำเนินการด้านการต่างประเทศมีความรอบด้านมากยิ่งขึ้น การจัดเวทีเพื่อพูดคุยกับภาคประชาชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้กระทรวงฯ ได้รับทราบความต้องการที่แท้จริงของประชาชน และจัดทำนโยบายต่างประเทศที่สะท้อนความต้องการเหล่านั้นได้อย่างแท้จริง รวมถึงควรเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในเรื่องที่มีผลกระทบต่อประชาชน เช่น เรื่องสิทธิมนุษยชน การเจรจาการค้าเสรี ให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบ เพื่อทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนมีคุณภาพมากขึ้น และข้อมูลที่ได้แบ่งปันนี้จะเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับนโยบายต่างประเทศ

ส่วนมุมมองของ **ดร.สมฤดี นิโครวัฒนยิ่งยง** สอดคล้องกับผู้ร่วมอภิปรายท่านอื่น ๆ ว่า กระทรวงการต่างประเทศต้องทำงานร่วมกับภาคประชาชนให้มากขึ้น และต้องเริ่มปรับเปลี่ยนมุมมองภายในด้านการต่างประเทศ เนื่องจากมีประเด็นใหม่ ๆ ที่ทวีความสำคัญมากขึ้นในปัจจุบันนอกเหนือจากเรื่องความมั่นคงแบบดั้งเดิมเพียงอย่างเดียว สำหรับทุกวันนี้ ความมั่นคงรวมถึงเรื่องอื่น ๆ

เช่น สิ่งแวดล้อม พลังงาน ทำให้เรื่องการต่างประเทศกลายเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวประชาชนมากขึ้น

ในส่วนของการทำงานด้านสิ่งแวดล้อม ดร.สมฤดีฯ คาดหวังว่า กระทรวงการต่างประเทศจะนำผลที่ได้จากการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. ๒๐๑๒ (Rio + ๒๐) เมื่อเดือนมิถุนายนที่ผ่านมา มาปฏิบัติ โดยต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะเรื่องการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร กระบวนการตัดสินใจนโยบาย และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมเมื่อถูกละเมิดสิทธิ นอกจากนี้ ในความเห็นของ ดร.สมฤดีฯ ประชาชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายที่จะบรรจุอยู่ในเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals หรือ SDGs) ที่จะมาแทนที่เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals หรือ MDGs) ที่จะสิ้นสุดลงในอีก ๓ ปีข้างหน้า

ผู้อภิปรายทุกท่านเห็นพ้องต้องกันว่าจะต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนให้มากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องนโยบายสำคัญต่าง ๆ ที่จะส่งผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น เรื่องสิทธิมนุษยชน การเจรจาการค้าเสรี และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งสามารถเริ่มต้นได้โดยให้ข้อมูลและสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนและสื่อมวลชนในเรื่องการดำเนินงานด้านการต่างประเทศที่สำคัญ และประเด็นที่สังคมให้ความสนใจ เพื่อให้สังคมมีความเข้าใจที่ถูกต้องและเกิดการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพ ส่งผลให้นโยบายต่างประเทศตอบสนองต่อความต้องการของภาคประชาชนได้อย่างแท้จริง

การหารือครั้งนี้ถือเป็นโอกาสที่ดีที่ภาคประชาชนผู้ที่ทำงานอย่างใกล้ชิดกับกระทรวงการต่างประเทศ ได้มาสะท้อนมุมมองและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้บริหารของกระทรวงฯ และบรรดาท่านทูตและท่านกงสุลใหญ่ทั้งหลาย ซึ่งกระทรวงการต่างประเทศจะได้นำข้อมูลและมุมมองเหล่านี้ไปปรับใช้ในการทำงานเพื่อให้การต่างประเทศตอบสนองต่อความต้องการและเพื่อ

ประโยชน์สูงสุดของพี่น้องประชาชนต่อไป และที่สำคัญที่สุด เพื่อให้พี่น้องประชาชนได้รู้สึกว่าการต่างประเทศเป็นเรื่องที่ไม่ไกลตัว และเพื่อสะท้อนการกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-centred diplomacy)

“ในทุกวันนี้ การต่างประเทศกว่าร้อยละ ๕๐ เป็นเรื่องภายในประเทศ การดำเนินนโยบายต่างประเทศ จึงต้องให้ความสำคัญกับมิติภายในประเทศ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน”

คำกล่าวของนายสีหศักดิ์ พวงเกตุแก้ว ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ในการบรรยายสรุปเรื่องบทบาทและการดำเนินงานของกระทรวงฯ ให้แก่นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร เมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๕

กว่าจะมาเป็น...
การประชุมทูตและกงสุลใหญ่ทั่วโลกปี ๒๕๕๕

วรพร กาญจนะวงศ์

ก่อนอำลาท่านผู้อ่านประจำวารสารวิทยุสราญรมย์ฉบับพิเศษ ขอเล่าเบื้องหลังการเตรียมการจัดประชุมทูตและกงสุลใหญ่ทั่วโลกเป็นของแถมสักหน่อยนะคะ

หากว่าภาพเบื้องหน้าที่เป็นผลสำเร็จของการประชุมทูตครั้งนี้ คือ การกำหนดทิศทางการต่างประเทศไทยจากปัญญาทัศน์อันลุ่มลึกของท่านทูต ท่านกงสุลใหญ่ทั่วโลก และผู้บริหารกระทรวงการต่างประเทศ การจัดงานประชุมขนาดใหญ่ที่มีผู้เข้าร่วมกว่า ๒๐๐ คนจากแวดวงต่าง ๆ การถวายการต้อนรับพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ซึ่งทรงเข้าร่วมประชุมด้วยเป็นครั้งแรกในฐานะเอกอัครราชทูต การจัดงานเลี้ยงรับรองรวม ๔ ครั้ง รวมทั้งการประชุมย่อยกว่า ๑๘ รายการในช่วงเวลาไม่กี่วัน ให้เรียบร้อยลุล่วงด้วยดีแล้ว

แน่นอนว่า **“เบื้องหลัง”** ของการเตรียมการประชุม ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมการในช่วง **“ก่อนการประชุม”** กว่าสามเดือน และการปฏิบัติงานในช่วง **“ระหว่างทาง”** ที่การประชุมเริ่มดำเนินไปจนเสร็จสิ้น ย่อมมีความสำคัญไม่แพ้กัน

...และมีหลายสิ่งที่เราควรเก็บไว้เป็นข้อเรียนรู้

ยิ่งเมื่อหวนรำลึกถึงเหตุการณ์ **“ทดสอบ”** หลายรายการที่ทำเอาทีมงานผู้จัดประชุมคร่ำเครียดจนขำไม่ออก ไม่ว่าจะเป็นปุจฉาเบา ๆ ว่าจะบริหารจัดการและจัดหาห้องสำหรับการผลัดเปลี่ยนเครื่องแต่งกายจากชุดปกติขาวมาเป็นชุดสูทให้ท่านทูตกว่า ๙๖ ชีวิตภายในเวลาอันน้อยนิดเพียง ๑๕ นาทีอย่างไรให้เสร็จทันเวลาอย่างสง่างามก่อนเริ่มรายการถัดไป หรือจะเป็นเรื่องสวย ๆ งาม ๆ อย่างการเตรียมการถ่ายรูปหมู่ของท่านทูต ท่านกงสุลใหญ่ และผู้บริหารกระทรวงฯ กว่า ๑๒๕ ท่าน ให้เรียบร้อยรวดเร็วภายในเวลา ๑๕ นาที ท่ามกลางอากาศฤดูฝนเดือนสิงหาคมที่แปรปรวนเดาใจยาก ซึ่งทำให้พวกเราเหล่าทีมงานตลอดจนผู้เชี่ยวชาญจากกรมพิธีการทูต และสำนักจัดหาและบริหารทรัพย์สินต้องจัดเตรียมแผนสำรอง ๑, ๒ และ ๓ เผื่อไว้ สุดท้ายอากาศเป็นใจได้ภาพสวยโดยไม่ต้องย้ายไปใช้บริการสถานที่อื่น

อันว่าเรื่องโรงแรม ทีมงานก็ต้องลุ้นว่า โรงแรมที่พักสี่แห่งที่หัวหินในช่วงต้นเดือนสิงหาคม ๒๕๕๕ ซึ่งเป็นฤดูท่องเที่ยว จะสามารถจัดเตรียมห้องรองรับผู้เข้าร่วมประชุมจำนวนกว่า ๑๓๐ ชีวิต ในช่วงการประชุมอย่างไม่เป็นทางการของการประชุมทูต (Retreat) ได้หรือไม่ เพราะหากไม่ได้ ก็อาจต้องย้ายสถานที่จัดและปรับกระบวนทัพใหม่...ทั้งหมด

นี่ยังไม่นับวิกฤตด้านการเงินของทีมงานผู้จัดที่ต้องกุมขมับรับความเป็นจริงว่า งบประมาณที่ได้รับจัดสรรมาเพื่อใช้ในการจัดประชุมต่ำกว่าประมาณการจ่ายจริงถึง ๓ เท่า! แต่ก็โชคดีที่ได้สำนักบริหารการคลังจัดสรรให้เพิ่มเติม

เรื่องราวเหล่านี้และอื่น ๆ อีกมากมายภายในช่วงหนึ่งสัปดาห์กับการประชุมของบรรดาท่านทูตและท่านกงสุลใหญ่ สอนเราให้ **"เตรียมใจรับมือกับเหตุการณ์ไม่คาดคิด"** และต้องรู้จักแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า อย่างที่ฝรั่งเขามักพูดว่า "Always expect the unexpected"

ในฐานะคนเบื้องหลัง ขอแบ่งปัน **"มหาคาถา"** ที่ผู้จัดมือใหม่อย่างพวกเราและรุ่นต่อไปควรมีไว้ใช้เป็นหลักใจในการจัดประชุมทูตและกงสุลใหญ่ทั่วโลกให้สำเร็จด้วยดี ดังนี้

คาถาแรก คือ **"คิดใหญ่"** (Think Big) อันนี้เป็นปฐมคาถาสำหรับนักล่าฝันทุกคนเนื่องจากการมีภาพใหญ่ของการประชุมทูตฯ เป็นไกด์ส่วนตัวติดสอยห้อยตามท่านไปทุกหนแห่ง จะทำให้การทำงานลุล่วง มีทิศทาง และทำงานที่ยากให้ง่ายขึ้นได้

โดยกระบวนการคิดใหญ่นี้ครอบคลุมตั้งแต่ก้าวแรก คือ **"คิดใหญ่ว่าจะต้องสำเร็จ"** ตามมาด้วย **"คิดภาพใหญ่"** ของการประชุม เพื่อเป็นทิศทางกำกับการทำงานของเราไม่ให้หลงหรือเขวไขวไปในทางอื่น

ตบท้ายด้วยการตั้งปณิธานว่าจะ **"คิดใหญ่ไม่คิดเล็ก (คิดน้อย)"** โดยเฉพาะในเรื่องที่อาจบั่นทอนสุขภาพใจแต่ไม่ใช่สาระใหญ่ในการจัดประชุม

ตัวอย่างของการคิดใหญ่ในการจัดประชุมทูตและกงสุลใหญ่ คือ เมื่อได้ทราบว่าจะมีการประชุมเกิดขึ้นในปีนี้เป็นแน่แท้ ก็เริ่มพิมพำคาถาคิดใหญ่ โดยลองจินตภาพไปถึงการประชุมที่ประสบความสำเร็จ รวมทั้งขอน้อมรับข้อคิดเห็นที่มีค่าจากบรรดาท่านทูตและกงสุลใหญ่ทั่วโลก ทั้งในส่วนของสาระกำหนดการ และงานด้านโลจิสติกส์ เพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบและแนวทางใน

การจัดงานประชุม หลังจากนั้น ขอให้ทีมงานทุกท่านสวมวิญญาณดีไซน์เนอร์มือฉมังร่วมกันออกแบบองค์ประกอบต่าง ๆ ของการประชุมให้ครบถ้วน โดยเริ่มจากหัวข้อหลัก (theme) ของการประชุม เป้าหมาย ประมาณการงบประมาณที่คาดว่าจะใช้จริง กำหนดการประชุม สถานที่จัดประชุม เอกสารประกอบการประชุม การรับเสด็จฯ การเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากแวดวงอื่น ๆ มาร่วมประชุม การจัดงานเลี้ยงรับรอง แผนงานด้านการประชาสัมพันธ์ การจัดยานพาหนะ และกิจกรรมเสริมอื่น ๆ อาทิ กิจกรรม CSR ที่ช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์องค์กรไปพร้อมกับการรักษ์สังคมและโลก เป็นต้น แล้วจึงจัดแบ่งทีมตามหน้าที่รับผิดชอบ ได้แก่ ฝ่ายสารัตถะ ฝ่ายโรงแรม ฝ่ายจัดเลี้ยง ฝ่ายยานพาหนะ ฝ่ายรับเสด็จฯ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฯลฯ ที่ร่วมมือร่วมใจทำงานเป็นหนึ่งเดียวกัน

“และเช่นเดียวกับการทำงานทุกอย่าง ควรมองข้ามเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อสร้างสรรค์ ‘สันติในใจ’ ในการทำงานร่วมกัน ตามหลัก Think big ค่ะ”

คาถาที่สอง เป็นคุณสมบัติหลักของนักทำงานที่ดีพึงมีพึงใช้ คือ **“การประสานสิบทิศ”**

การประสานงานที่รอบด้านและรอบคอบโดยไม่ละทิ้งภาพใหญ่ของงาน จะช่วยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ข้อมูลอย่างทั่วถึง รับทราบบทบาทหน้าที่ของตนเองในการประชุมทูตฯ อย่างชัดเจน ช่วยให้การเตรียมงานของคณะผู้จัดง่ายขึ้น และลดโอกาสการเกิดข้อผิดพลาด รวมทั้งเป็นจุดเริ่มของความร่วมแรงร่วมใจและเป็นเจ้าของร่วม (ownership) ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับงานประชุมทูตฯ ด้วย

นอกจากนี้ ควรมี **“ขันติ”** และ **“จิตบริการ”** ในการประสานงานระดับหนึ่ง เพราะกว่าจะมาเป็นการประชุมทูตฯ เชื่อได้เลยว่าทีมงานจะต้องแปลงร่างเป็นโอเปอร์เรเตอร์คอยรับโทรศัพท์กว่าหลายร้อยสาย ต้องวิ่งวุ่นเข้าประชุมเตรียมการด้านต่าง ๆ ต้องเตรียมใจตอบข้อซักถามของทุกฝ่ายโดยไม่ขุ่นมัว และ

รับฟังทุกข้อวิจารณ์ด้วยยิ้มสยามและความอดทน ตลอดจนยอมรับข้อผิดพลาดเพื่อนำมาปรับปรุงให้ดีขึ้น ข้อผิดพลาดบางประการเป็นเหตุสุดวิสัยก็จริงอยู่ แต่เราในฐานะทีมงานก็ต้องน้อมรับคำติไว้เพื่อเป็นแรงบันดาลใจในการปรับปรุงให้สมบูรณ์ขึ้น

ไม่ว่าจะเป็นการประสานกำหนดการ การประสานเนื้อหาการประชุม การประสานกับผู้เข้าร่วมการประชุมจากทุกสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลทั่วโลกเพื่อขอรับข้อคิดเห็นเกี่ยวกับกำหนดการและสาระของการประชุม การประสานแจ้งข้อมูลทั่วไป การเชื้อเชิญหน่วยงานภายนอกและผู้ทรงคุณวุฒิร่วมประชุม การประสานกับฝ่ายโรงแรม หรือการประสานงานส่วนอื่น ๆ ล้วนต้องใช้ทุกกระบวนท่า ทุกเคล็ดวิชาเพื่อให้ได้มาซึ่งความร่วมมือ

ดังนั้น ขอให้ท่านผู้จัดมือใหม่ท่องไว้ในใจว่า ขันติเจ้าค่า ทุกเสียงของท่านมีความสำคัญต่องานของเรา หรือบางทีอาจต้องกินแปะก๊วยบ่อย ๆ เพื่อจะได้ไม่เป็นโรคหลงลืมเรื่องราวที่จะต้องบอกกล่าวให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบทั่วถึงกัน

ด้วยเหตุนี้ การประสานสิบทิศจึงเป็นจุดเริ่มในการสร้าง **“ฉันทานุมัติฉันมิตร”** ให้ทุกฝ่ายได้ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมเป็นเจ้าภาพการประชุมทูตและกงสุลใหญ่ทั่วโลก อันจะลดโอกาสที่จะเกิดข้อผิดพลาดที่ไม่พึงประสงค์ได้

อีกคาถาที่อยากฝากให้ทีมผู้จัดประชุมครั้งต่อไปมีไว้ คือ **“หาความสนุกในทุกงาน”**

อันว่าเคล็ดของคาถานี้คือการมองหา **“จุดเปลี่ยน”** หรือการมี **“มุมมองใหม่”** ที่จะทำให้เห็นช่องทางสร้างความสนุกในระหว่างการทำงานเตรียมการประชุม และในระหว่างการประชุม ซึ่งคนส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าเหน็ดเหนื่อยนักหนา

ทฤษฎีด้านบริหารว่ากันว่า ถ้าไม่รู้สึกสนุกในงาน ก็จะเป็นผลเสียทั้งงานและทั้งคน ดังนั้น ขอให้ลองใช้ใจที่สร้างสรรค์และการมองโลกด้านบวกมาช่วยสร้างความสนุกในทุกงานที่ทำค่ะ เช่น ในการประชุมทูตฯ หากใครถูกใช้ให้เป็นคณะล่วงหน้าไปดูโรงแรมและสถานที่จัดประชุม ก็อาจใช้โอกาสนั้นทัศนางานมัณฑนศิลป์ของโรงแรมแต่ละแห่งไปพร้อมกัน หากได้รับมอบหมายให้ทำงบประมาณจัดการประชุม ก็จงถือเป็นเรื่องดีและท้าทายความสามารถที่จะศึกษาระเบียบคลังให้แตกฉาน นอกจากนี้ อาจใช้คาถานี้ในการสร้างสรรค์กิจกรรมต่าง ๆ อาทิ กิจกรรมกอล์ฟเชื่อมสัมพันธ์ กิจกรรม CSR ดี ๆ เพื่อเป็นสีสันให้การประชุมด้วย

สำหรับคาถาสุดท้าย **“การติดตามผลของงาน”** นั้น สำคัญไม่แพ้สามข้อแรก

สรุปสั้น ๆ ได้ว่า เพื่อให้งานเดินหน้าและเป็นไปตามแผนงานหรือภาพใหญ่ที่กำหนดไว้ ต้องตามติดในทุกย่างก้าวของงาน ถ้ารู้ว่างานติดขัดอยู่ที่ขั้นตอนไหน ก็ต้องแก้ไขที่ส่วนนั้นโดยเร็ว

ถ้าคิดแบบแนวโรมานซ์ การติดตามผลของงานก็เหมือนกับการสร้างสัมพันธ์รัก ถ้าไม่รู้จักรดน้ำ พรวนดิน สอบถามความเป็นไป ต้นรักนั้นไซร้ก็ไม่งอกงาม

ฉันใดก็ฉันนั้น ทีมงานผู้จัดงานประชุม ก็ต้องเฝ้าติดตามสอบถามความคืบหน้าของการดำเนินงานในทุกขั้นตอน ต้องมีการวางแผนงานล่วงหน้าอย่างรอบคอบและใส่ใจในการทำให้งานในความรับผิดชอบลุล่วง นอกจากนั้นเมื่อการประชุมแล้วเสร็จ จะต้องไม่ละเลยที่จะติดตามผลการดำเนินงานจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามมติการประชุม

อีกทั้งควรติดตาม feedback ของการประชุมโดยจัดทำแบบสอบถามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากทุกฝ่ายเพื่อนำไปใช้ในการจัดประชุมฯ ในปีต่อไปให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นด้วย ซึ่งปีนี้ ทีมงานได้รับอนุเคราะห์ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากท่านทูต ท่านกงสุลใหญ่ที่เป็นประโยชน์มากต่อการจัดในโอกาสต่อไป

สี่มหาคาถานี้ ถือเป็นส่วนเสริมสำคัญของอิทธิบาทสี่ในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ การมีฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา อันจะพาให้งานสำเร็จด้วยใจที่เป็นสุขและทุกคนยิ้มได้

กว่าจะมาเป็น... การประชุมทูตและกงสุลใหญ่ปีนี้ นอกจากมหาคาถาทั้งสี่แล้ว พวกเราเหล่าทีมงานยังได้แรงใจแรงกายจากมิตรสหายชาวบัวแก้วจากหลายกรมและสำนัก และท่านผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงฯ ทุกท่าน มาช่วยสนับสนุนให้การประชุมสำเร็จไปได้ด้วยดี จึงขอขอบคุณในไมตรีมาอีกครั้งค่ะ

สุดท้ายนี้ คนเบื้องหลังหวังเล็ก ๆ ว่า กว่าการประชุมทูตและกงสุลใหญ่ครั้งต่อไปจะมีขึ้น หรือหากท่านผู้อ่านมีการบ้านต้องจัดการประชุมอื่น ๆ มหาคาถาทั้งสี่ข้างต้นจะเป็นประโยชน์ในการทำงานของท่านไม่มากก็น้อยนะคะ

บทบาทของจีน
ในแผนงานความร่วมมือทางเศรษฐกิจใน อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง
(Greater Mekong Sub-region Economic Cooperation Program : GMS)

ปิยวรรณ รักพาณิชย์
สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ (สพร)

จีนกำลังก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจใหม่ที่มีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว เนื่องจากนโยบาย open policy ในปี ค.ศ. ๑๙๗๘ ภายใต้การนำของ เติ้ง เสี่ยว ผิง จีนพยายามสร้างเขตเศรษฐกิจ เมืองท่า หรือการทำให้สังคมทันสมัยด้วยระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งนี้ จีน

ทำเพื่อต้อนรับการลงทุนจากต่างชาติที่เข้ามาโดยมีการยึดพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นทะเล อ่าวหรือแม่น้ำ โดยจีนตั้งอยู่ในด้านตะวันออกของทวีปเอเชียซึ่งเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการเป็นประเทศมหาอำนาจทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมืองของโลก เนื่องด้วยขนาดของประเทศที่มีเนื้อที่ ๙,๕๙๖,๙๖๐ ตารางกิโลเมตร ใหญ่เป็นอันดับที่ ๔ ของโลก (ไม่รวมไต้หวัน ฮ่องกง และมาเก๊า) และยังมีพรมแดนติดกับประเทศต่าง ๆ โดยรอบ ๑๔ ประเทศ คือ เกาหลีเหนือ รัสเซีย มองโกเลีย คาซัคสถาน คีร์กิซสถาน ทาจิกิสถาน อัฟกานิสถาน ปากีสถาน อินเดีย เนปาล ภูฏาน พม่า ลาวและเวียดนาม ขณะที่ทิศตะวันออกและทิศใต้จดทะเลเหลือง ทะเลจีนตะวันออกและทะเลจีนใต้ โดยประเทศส่วนใหญ่ใน GMS ล้วนมีพื้นที่พรมแดนติดกับจีน ซึ่งจีนและประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ในสมัยอดีตต่างก็มีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศกัมพูชา พม่า ลาวและเวียดนาม ตั้งแต่ช่วงสงครามเย็น จนกระทั่งการเข้าร่วมการเป็นสมาชิกของประเทศลุ่มแม่น้ำโขง ได้แก่ ประเทศเวียดนาม ปี ค.ศ. ๑๙๙๕ ลาวและพม่า ปี ค.ศ. ๑๙๙๗ และกัมพูชาปี ค.ศ. ๑๙๙๙ และสืบเนื่องมาถึงปัจจุบัน เนื่องจาก มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่คล้ายคลึงกันและมีการให้ความช่วยเหลือกันมาอย่างยาวนาน โดยจีนลงทุนและให้ความช่วยเหลือกัมพูชาเกินกว่า ๒๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี ค.ศ. ๑๙๙๗ และมีบริษัท ๕๐ บริษัทของจีนเข้าไปลงทุนในพม่ามีมูลค่าทั้งสิ้น ๕๒๓ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ[๑] จีนใช้แผน Asia Debt Reduction Plan เพื่อลดหรือลบล้างหนี้แก่ลาว พม่า กัมพูชา และเวียดนาม[๒] และในวันที่ ๑๖ มิถุนายน ค.ศ. ๒๐๑๐ ช่วงรองประธานาธิบดีสี จิ้นผิง (Xi Jinping) เยือนลาว รัฐบาลจีนมอบเงินช่วยเหลือแบบให้เปล่า (Grant Aid) แก่รัฐบาลลาว ๑๐๐ ล้านหยวน

.....

๑ *Zhang Haibing. China's Aid to Southeast Asia . In Saw Swee- Hock (ed.),* ***ASEAN-China Economic Relations*** *p.๒๐๖. Singapore : Institute of Southeast Asian Studies, ๒๐๐๗.*

๒ *Ibid., p.๒๑๖*

CHINA
Ganlanba
Mansong
MYANMAR
VIETNAM
CHINA
Hanoi
Gulf of Tonkin
Luang Prabang
Pak Beng
Sayabouly
LAOS
Pak Lay
Sangthong-Pakcham
Sanakham
Vientiane
THAILAND
Ban Koum
Lat Sui
Bangkok
Don Sahong
Stung Treng
Lake
Tonle Sap
Sambor
CAMBODIA
Gulf of Thailand
Phnom Penh
VIETNAM
South China Sea
Capitol
Planned dam
Forest mainly in mountains area
Scrubland or grassland
Rainfed and irrigated Croplands
Mainly Rice Paddy
Source: The Mekong River Commission and UNEP
0
200 Km

(ประมาณ ๑๕ ล้านดอลล่าร์สหรัฐฯ)[๓] นอกจากนี้ นายเวิน เจียเป่า นายกรัฐมนตรีของจีนประกาศให้ความช่วยเหลือแก่กัมพูชาไม่น้อยกว่า ๖๐๐ ล้านดอลลาร์-สหรัฐฯ ต่อปี ซึ่งเกือบจะเท่ากับความช่วยเหลือที่กลุ่มประเทศ ผู้บริจาคอื่น ๆ ทั้งหมด (Donor Countries) ได้ให้กับรัฐบาลกัมพูชาในแต่ละปี[๔] ซึ่งจากการให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงความใกล้ชิดระหว่างจีนกับประเทศสมาชิกลุ่มแม่น้ำโขงอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้ จีน (ยูนนาน) ยังเคยเป็นประตูทางเข้าที่สำคัญระหว่างจีนกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งได้รับการขนานนามว่า **"Southern Silk Road"**[๕] และเนื่องจากยูนนานเป็นพื้นที่ที่ไม่มีทางออกทางทะเลแต่มีพื้นที่ชายแดนติดกับประเทศลุ่มแม่น้ำโขง ดังนั้น รัฐบาลจีนจึงให้ความสนใจพัฒนาจีนตอนใต้ โดยใช้ยูนนานเป็นศูนย์กลางของมณฑลที่ไม่มีทางออกทะเล เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์กับประเทศลุ่มแม่น้ำโขง โดยจีน (ยูนนาน, กว่างซี) เข้าเป็นสมาชิกของ GMS ตั้งแต่กำเนิด GMS ในปี ค.ศ. ๑๙๙๒ ซึ่งจีนได้ให้ความสำคัญกับ GMS ตั้งแต่เริ่มการก่อตั้ง โดยผู้นำจีนได้แสดงความคิดเห็นและจุดยืนที่มีต่อโครงการนี้ว่า จีนสนับสนุนโครงการดังกล่าว และยินดีที่จะช่วยสร้างความสัมพันธ์กับประเทศอื่น ๆ ใน GMS เพื่อแสวงหาแนวทางการพัฒนาร่วมกัน[๖] จากการที่มี GMS ทำให้เศรษฐกิจระหว่าง

.....

๓ *สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง, "**โทรเลขข้อมูลด้านการลงทุนในประเทศเพื่อนบ้านเพื่อเสนอต่อที่ประชุม กบพ. ครั้งที่ ๒/๒๕๕๔**", ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)*

๔ *เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓.*

๕ *He Shengda and Sheng Lijun. Yunnan's Greater Mekong Sub-Region Strategy. In Saw Swee- Hock, Sheng Lijun and Chin Kim Wah (eds.), **ASEAN-CHINA Relations: Realities and Prospects** , p ๒๙๕. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, ๒๐๐๕.*

๖ *Zhu Zhenming, "Mekong Development and China's (Yunnan) Participation in the Mekong Subregion Cooperation," **Ritsumeikan International Affairs** ๘:๑ (๒๐๑๐), p.๔. อ้างในนรุตม์เจริญศรี, ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง **จุลสารความมั่นคงศึกษา** ,ฉบับที่ ๘๖ (ธันวาคม ๒๕๕๓) หน้า ๑๒.*

ประเทศสมาชิก GMS กับยูนนานส่งผลที่ดี เห็นได้จากการค้าระหว่างยูนนานกับประเทศสมาชิก GMS มีมูลค่าร้อยละ ๓๗.๕ ของการค้าต่างประเทศทั้งหมดในปี ค.ศ. ๒๐๐๒ เพิ่มเป็นมูลค่า ๘๓๐ ดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี ค.ศ. ๒๐๐๓ การค้าระหว่างจีนกับประเทศลุ่มแม่น้ำโขงเพิ่มจาก ๘,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี ค.ศ. ๑๙๘๑ ไปเป็น ๑๓๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี ค.ศ. ๒๐๐๕[๗] และในปี ค.ศ. ๒๐๐๙ มูลค่าการค้าระหว่างจีนกับอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงมีอยู่ประมาณ ๑.๕ หมื่นล้านหยวน หรือประมาณ ๗.๕ หมื่นล้านบาท[๘] นอกจากนี้ จีนได้มีเป้าหมายที่จะให้มีการค้าระหว่างประเทศลุ่มแม่น้ำโขงในปีนี้ (ค.ศ. ๒๐๑๑) เพิ่มขึ้นเป็นมูลค่าประมาณ ๓ หมื่นล้านหยวน และจะเพิ่มมูลค่าการค้าให้ได้ ๖ หมื่นล้านหยวนภายใน ๒ - ๓ ปีข้างหน้า[๙]

อย่างไรก็ตาม ความชัดเจนในนโยบายของจีนที่มีต่อภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงปรากฏในนโยบาย The Western Region Development Strategy ปี ค.ศ. ๒๐๐๐ โดยมีเป้าหมายเพื่อที่จะลดความแตกต่างระหว่างมณฑลชายฝั่งกับมณฑลที่อยู่ตอนในของประเทศ ลดการเคลื่อนย้ายของแรงงานในประเทศ และการแก้ไขปัญหาสังคมต่าง ๆ นโยบายดังกล่าวครอบคลุมมณฑลต่าง ๆ ได้แก่ ซินเจียง (Xinjiang) หนิงเซี่ย (Ningxia) ชิงไห่ (Quinhai) เสฉวน (Sichuan) กานซู (Gansu) กุ้ยโจว (Guizhan) ชานซี (Shanxi) ยูนนาน (Yunnan) กว่างซีจ้วง (Guangxi Zhuang) ฉงชิ่ง (Chongqing) และธิเบต

.....

๗ กรุงเทพธุรกิจ, ***จีนกับอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง*** *[ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/politics/opinion/yossan/๒๐๑๐๐๓๐๑/๑๐๒๕๐๑%E๐%E๐%E๐ [๗ มีนาคม ๒๕๕๔]*

๘ บอร์ดเสียงคนอีสาน, ***จีนผนึก ๖ ชาติพัฒนาลุ่มน้ำโขง ดัน'พินิจ'นั่งประธาน' จีเอ็มเอส'*** *[ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.esaanvoice.net/esanvoice/know/show_module.php?Category=khong&No=๑๒๕๕๑ [๑๓ เมษายน ๒๕๕๔]*

๙ *เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.*

(Xizang) ซึ่งครอบคลุมพื้นที่กว่า ร้อยละ ๕๖.๘ ของประเทศจีน และนับเป็นจำนวนประชากรกว่าร้อยละ ๒๓ ของประเทศจีน[๑๐] ซึ่งจากนโยบายนี้เองที่จีนมุ่งพัฒนาประเทศโดยใช้กรอบความร่วมมือ GMS เพื่อทำให้จีนได้รับประโยชน์มากขึ้น โดยการที่จีนให้ความช่วยเหลือในการร่วมพัฒนาเส้นทางต่าง ๆ ภายใต้กรอบความร่วมมือ GMS เช่น งานก่อสร้างสะพานยาว ๔๘๐ เมตร ถนน อาคารด่านพรมแดนทั้งสองฝั่ง และจุดสลับทิศทางการจราจรซึ่งอยู่ในฝั่งไทย โดยเริ่มก่อสร้างตั้งแต่วันที่ ๑๑ มิถุนายน ค.ศ. ๒๐๑๐ คาดว่าจะแล้วเสร็จในเดือนธันวาคม ค.ศ. ๒๐๑๒ รวมมูลค่าการก่อสร้างประมาณ ๑,๔๐๐ ล้านบาท โดยไทยและจีนตกลงรับผิดชอบค่าก่อสร้างฝ่ายละครึ่ง[๑๑]

.....

๑๐ *Nguyen Phoung Binh. "Geopolitics and Development Cooperation in the Mekong," Maria Serena I. Diokno and Nguyen Phoung Binh (eds.) (Chiang Mai: Silkworms, ๒๐๐๖), p๗๑. อ้างใน นรุตม์ เจริญศรี , ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง* ***จุลสารความมั่นคงศึกษา*** *ฉบับที่ ๘๖ (ธันวาคม ๒๕๕๓) กรุงเทพฯ ๑๔.*

๑๑ *กระทรวงการต่างประเทศ, "โทรเลขเรื่องผลการประชุมคณะกรรมการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (กพบ.) ครั้งที่ ๒/๒๕๕๔", ๔ กุมภาพันธ์ ๒๐๑๑ (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่).*

โครงการเครือข่ายเส้นใยแก้วระหว่างไทย - พม่า - อินเดีย และพม่า - จีน (ค.ศ. ๒๐๐๘) ซึ่งก่อสร้างโดย China Telecom และ Yunnan Telecom ซึ่งโครงการนี้เป็นส่วนหนึ่งของ The Information Superhighway Network (ISN) project[๑๒] ซึ่ง ADB รัฐบาลไทย และรัฐบาลจีนจัดหาเงินกู้แบบไม่มีดอกเบี้ยและเงินให้เปล่าเพื่อสร้าง the Bangkok - Kunming highway มูลค่า ๒.๔๙ ล้าน RMB[๑๓] และในปี ค.ศ. ๒๐๐๘ จีนอนุมัติงบประมาณแก่กัมพูชาคิดมูลค่ารวม ๕๕ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อดำเนินโครงการพัฒนาปรับปรุงถนนที่เชื่อมต่อระหว่างเมืองต่าง ๆ รวมทั้งปรับปรุงทางหลวงแห่งชาติหมายเลข ๗ ที่เชื่อมต่อกับภาคใต้ของลาวภายใต้กรอบ GMS[๑๔] การให้ความช่วยเหลือในการสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นการที่จีนทำเพื่อผลประโยชน์แห่งชาติของตนเป็นหลัก กล่าวคือ การที่จีนพยายามสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เพื่อเชื่อมโยงระหว่างประเทศลุ่มแม่น้ำโขงและจีนตอนใต้ก็เพียงเพื่อตอบสนองผลประโยชน์ของตนที่จะช่วยพัฒนามณฑลทางฝั่งตะวันตกของจีนให้มีความเจริญก้าวหน้า อีกทั้งยังช่วยทำให้เป็นเส้นทางการขนส่งสินค้าเข้า - ออกประเทศจีนได้สะดวกยิ่งขึ้น โดยจีนให้ความสำคัญกับการสร้างโครงสร้างพื้นฐานอย่างมาก โดยแสดงให้เห็นจากประโยคยอดนิยมของจีนที่กล่าวไว้ว่า **“If you want to get rich, build roads”**[๑๕]

กล่าวได้ว่า ในหลายปีที่ผ่านมาจีนได้อาศัยกรอบความร่วมมือ GMS ในการเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในอนุภูมิภาคนี้ด้วยการสนับสนุนการพัฒนา

.....

๑๒ *Ministry of Foreign Affairs of Thailand., **Myanmar strives for development of cross-border fiber links with neighbors** [ออนไลน์], แหล่งที่มา http://elibraly๑.mfa.app/new_e/show_data.php?lib_id=%๒๐๑๓๗๙๙๖%๒๐%๒๐ [๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔]*

๑๓ *Zhang Haibing. **ASEAN-China Economic Relations**, ๑:๒๕๘.*

๑๔ *สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง, “โทรเลขข้อมูลด้านการลงทุนในประเทศเพื่อนบ้านเพื่อเสนอต่อที่ประชุม กบพ. ครั้งที่ ๒ / ๒๕๕๔”, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)*

๑๕ *Zhang Haibing. **ASEAN - China Economic Relations**, ๑:๒๕๘.*

โครงสร้างพื้นฐาน ตามแนวพื้นที่เศรษฐกิจเหนือ - ใต้ ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงภาคตะวันตกของจีน (ยูนนานและกว่างซี) ผ่านเส้นทางหมายเลข ๓ และการพัฒนาโทรคมนาคมและพลังงาน รวมทั้งการลงทุนภาคบริการตามแนวพื้นที่เศรษฐกิจ นับได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสมาชิก GMS เป็นความสัมพันธ์ที่แนบแน่น โดยมีผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลักและเน้นความเชื่อมโยงทางภูมิภาค ซึ่งไม่น่าแปลกใจแต่อย่างใดที่จีนจะให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงทางภูมิภาคเพราะจีนเชื่อว่าการเชื่อมโยงในภูมิภาคเหล่านี้ล้วนจะนำความเจริญรุ่งเรืองสู่ประเทศตน

บทบาทแผนงาน ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion Economic Cooperation Program : GMS) กับการสร้างประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ปิยวรรณ รักพาณิชย์
เจ้าหน้าที่วิเทศสหการปฏิบัติการ ส่วนให้ความร่วมมือกับต่างประเทศ ๑
สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ (สพร)

แผนงานความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ๖ ประเทศ (Greater Mekong Subregion Economic Cooperation Program : GMS) เริ่มขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๙๒ โดยการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการจากธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank : ADB) เพื่อจัดทำกรอบแผนยุทธศาสตร์พัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในลักษณะเกื้อกูลกัน

บนพื้นฐานของความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของแต่ละประเทศ โดยการสนับสนุนทั้งทางการเงินและทางวิชาการจาก ADB เป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนาอนุภูมิภาคเริ่มจากการเชื่อมโยงโครงข่ายระบบโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะเส้นทางคมนาคมขนส่งและพลังงาน ขณะที่อาเซียนซึ่งเป็นองค์กรระดับภูมิภาคที่ก่อตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๖๗ แต่หันมาให้ความสนใจในการดำเนินการทางเศรษฐกิจเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๙๒ ซึ่งเป็นปีของการก่อตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน อย่างไรก็ตาม การที่ GMS มีการดำเนินการโครงการต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะด้านโครงสร้างพื้นฐาน เนื่องจากเหตุผลหลายประการจากความแตกต่างระหว่าง GMS กับ อาเซียน ดังนี้

๑. ด้านหลักการ อาเซียนมีวิถีของตนเองที่เรียกว่า วิถีอาเซียน[๑] ซึ่งเป็นการทูตชนิดหนึ่งที่มีลักษณะไม่เป็นทางการ (informal) โดยเน้น

.....

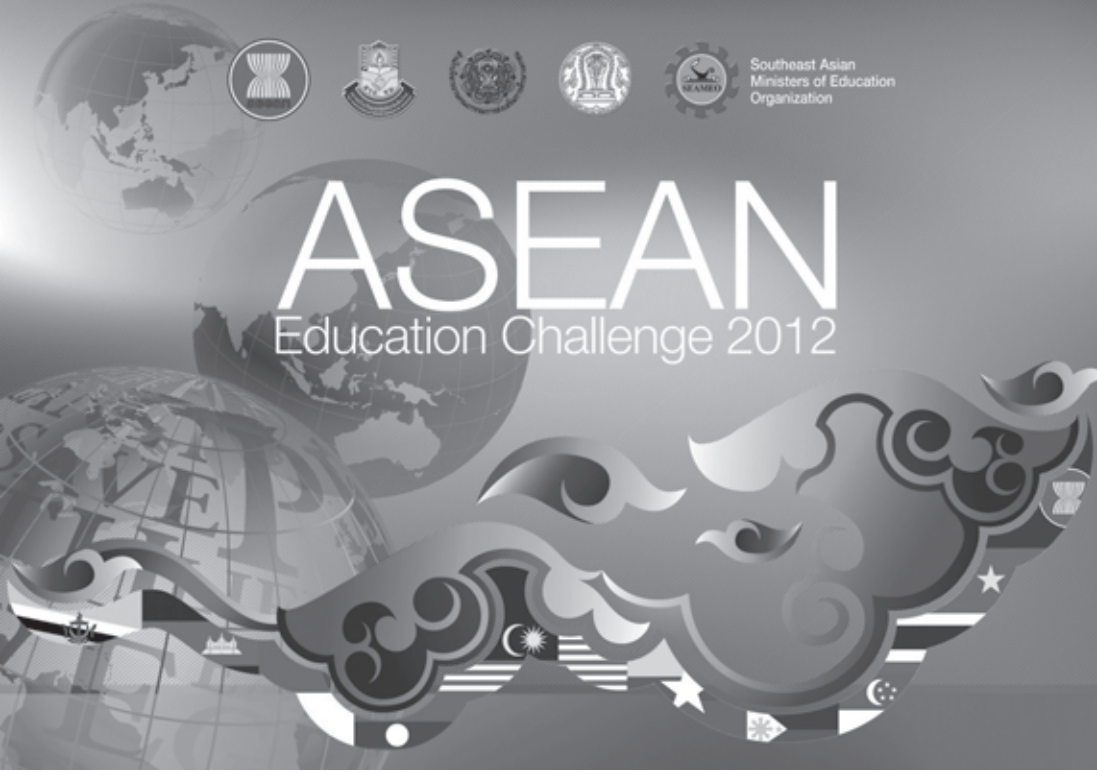
๑ Gillian Goh, ***The "ASEAN Way" Non-Intervention and ASEAN's Role in Conflict Management*** *[online], Available from: http://www.stanford.edu/group/sjeaa/journal๓/geasia๑.pdf [May ๒, ๒๐๑๑]*

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (ผู้นำของประเทศสมาชิกอาเซียน) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงสถาบัน ซึ่งถ้ามีปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้นก็จะมีการใช้การปรึกษาหารือและเจรจากัน เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธีละเว้นการใช้กำลังและการเผชิญหน้ากัน โดยยึดถือหลักในการไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน และหลักการใช้ ฉันทามติ (consensus) โดยประเทศสมาชิกอาเซียนต้องเห็นพ้องในเรื่องใดเรื่องหนึ่งทั้งหมด ซึ่งการใช้หลักการฉันทามตินี้เองที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินการในเรื่องใด หากว่าประเทศสมาชิกอาเซียนมองว่าเรื่องใดจะกระทบกับผลประโยชน์ตนก็จะไม่เห็นพ้องด้วยจึงทำให้เรื่องนั้น ๆ ไม่มีความก้าวหน้าต่อไป แม้ว่าจะมีหลักการ ASEAN - X ซึ่งเป็นการยืดหยุ่นในการผูกพันตามข้อตกลงต่าง ๆ โดยอนุญาตให้ประเทศที่ยังไม่พร้อมยังไม่ต้องเข้าร่วมความตกลงทางด้านเศรษฐกิจได้ ซึ่งต่างจากหลักการของ GMS ซึ่งเป็นการรวมตัวกันโดยที่ภาคเอกชนและภาครัฐบาลเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาพื้นที่ห่างไกล อีกทั้งโครงการความร่วมมืออาจจะดำเนินระหว่างสองประเทศขึ้นไปได้ โดยไม่จำเป็นว่าทั้ง ๖ ประเทศจะต้องร่วมโครงการการดำเนินโครงการต่าง ๆ[๒] การดำเนินการของ GMS จึงมีความรวดเร็วกว่าของการดำเนินการอาเซียน

๒. ด้านโครงสร้างสถาบัน ประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง ๑๐ ประเทศต่างมีความหลากหลายอยู่มากในเรื่องระบบการเมือง การปกครอง ภาษา เชื้อชาติ ระดับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้การรวมตัวค่อนข้างมีอุปสรรค แต่ประเทศสมาชิก GMS มีระดับค่อนข้างใกล้เคียงกัน (ยกเว้นไทย) ซึ่งทำให้ความร่วมมือกันพัฒนาเป็นไปง่ายกว่าการมีความหลากหลายเหมือนอาเซียน

.....

๒ จุลชีพ ชิณวรรโณ, ***สู่สหัสวรรษที่ ๓ : กระแสเศรษฐกิจการเมืองโลกที่ไร้พรมแดน*** *(กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๔๕) หน้า ๒๕๑.*

๓. ด้านการจัดสรรทรัพยากร เมื่ออาเซียนขยายสมาชิกภาพไปสู่ประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงจึงทำให้มีระดับความแตกต่างกันมากระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนเก่าและประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่ ประเทศสมาชิกอาเซียนเก่าจึงเน้นพัฒนาสมาชิกอาเซียนใหม่ที่โครงการด้านนโยบายและการจัดการ (software) ซึ่งมีต้นทุนต่ำกว่าโครงสร้างด้านกายภาพหรือระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ (hardware)[๓] ดังนั้น ประเทศภายนอกจึงเข้ามามีความสำคัญในการให้เงินทุนต่าง ๆ เพื่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานซึ่งอาจจะเป็นจุดอ่อนที่ส่งผลให้การดำเนินนโยบายต่าง ๆ อาจจะไม่เป็นอิสระ แต่ GMS มี ADB เป็นองค์กรที่ให้การสนับสนุนโดยตรงจึงไม่ค่อยเกิดปัญหามากนัก อีกทั้ง จีนที่เน้นการพัฒนาทางตอนใต้ของจีนจึงทำให้จีนให้เงินกู้เงินทุนเพื่อพัฒนาโครงสร้าง

.....

๓ โอม ฉัตรนันท์, *"อาเซียนกับลุ่มแม่น้ำโขง : การหลอมหลวมความแตกต่างและความท้าทาย,"* ๖๐ ปี วิทยาลัยการเมืองการปกครอง จัดพิมพ์โดยมหาวิทยาลัยสารคาม ***อาเซียนประเด็นปัญหาและความท้าทาย*** *หน้า ๖๓.*

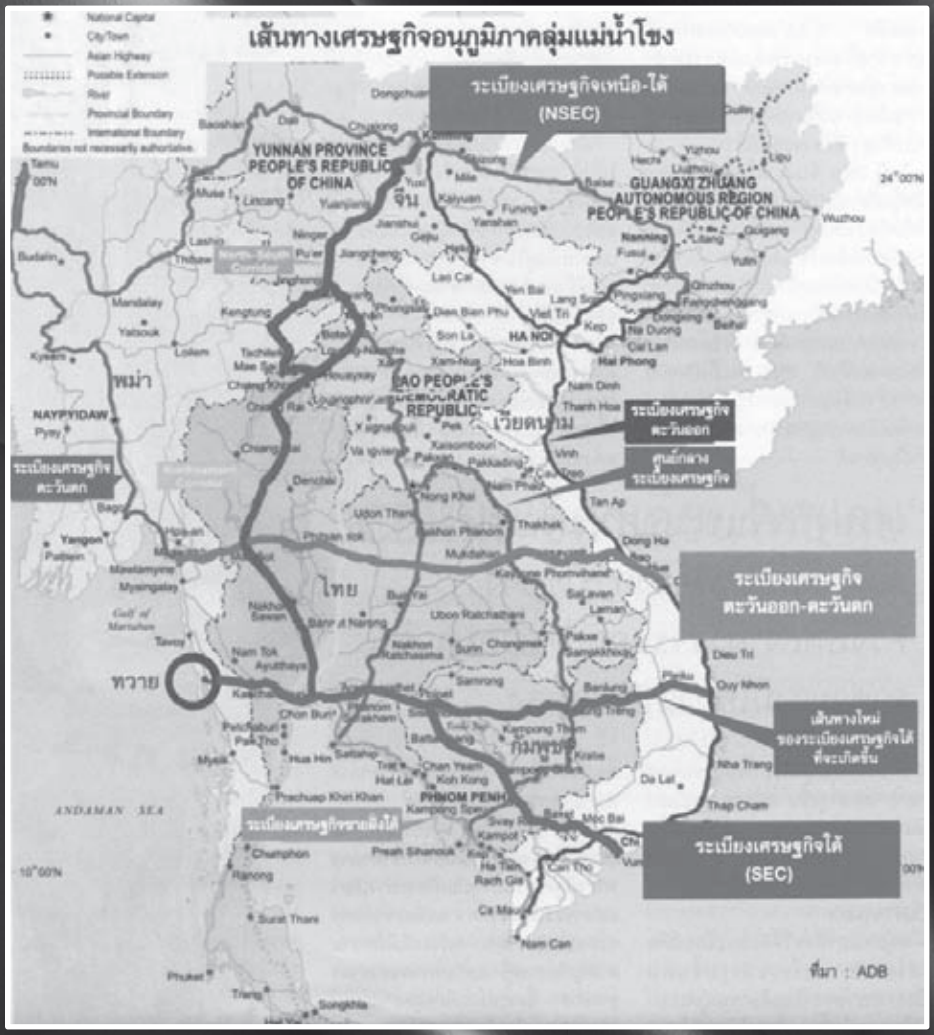
พื้นฐาน โดยเฉพาะเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจเหนือ - ใต้ ที่ช่วยเชื่อมจีนตอนใต้สู่ประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงรวมถึงอาเซียนด้วย

จากความแตกต่างสามประการดังกล่าวที่ทำให้การดำเนินการของ GMS คล่องตัวและรวดเร็วกว่าการดำเนินการของอาเซียน ดังนั้น โครงการเพื่อการพัฒนาต่าง ๆ โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานจึงได้เริ่มดำเนินการก่อน อาเซียนเพิ่งจะเริ่มให้ความสนใจในการพัฒนาประเทศสมาชิกใหม่ (CLMV) จากกรอบความริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียน (Initiative for ASEAN Integration : IAI) ที่ประเทศสมาชิกเก่าให้การพัฒนาประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่ และจากนั้นก็มี MPAC ที่เป็นแผนแม่บทที่รวบรวมโครงการต่าง ๆ ในระดับอนุภูมิภาคเพื่อจะช่วยสนับสนุนให้โครงการเหล่านั้นเกิดเป็นรูปธรรม และยังมี ASEAN Economic Scorecard ของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่เป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

อย่างไรก็ตาม GMS เป็นปัจจัยสนับสนุนต่อการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน แต่มีข้อท้าทายที่ GMS และอาเซียนต้องเผชิญในอนาคต กล่าวคือ

๔.๑ ปัจจัยของความร่วมมือในกรอบ GMS ที่สนับสนุนต่อการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC)

๑. การเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานในภูมิภาค GMS เน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในประเทศสมาชิก โดยการพัฒนาระบบเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมควบคู่ไปกับ การเชื่อมโยงแนวพื้นที่เศรษฐกิจ (Economic Corridors) รวม ๙ เส้นทาง โดยมีความคืบหน้าเป็นรูปธรรมใน ๓ เส้นทางหลัก ได้แก่ ๑) North - South Economic Corridor (NSEC) ๒) East - West Economic Corridor (EWEC) และ ๓) Southern Economic Corridor (SEC) โดยล่าสุดตามแนวเส้นทาง NSEC ไทยและจีนได้ร่วมกันสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ ๔ (เชียงของ - ห้วยทราย) และเป็นการเชื่อม missing links จุดสำคัญของแนวเส้นทาง NSEC ในขณะที่แนวพื้นที่ EWEC นั้น missing links เส้นทางหลักส่วนใหญ่อยู่ในพม่า

แผนการพัฒนาการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานและเชื่อมโยงแนวพื้นเศรษฐกิจในกรอบ GMS มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในด้านการสร้างเสริมขีดความสามารถในการแข่งขัน (competitiveness) โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ทันสมัยจะเอื้ออำนวยต่อการขนถ่ายสินค้าและการค้าระหว่างประเทศ โดยจะลดต้นทุนด้านการขนส่ง (logistics) และสนับสนุนเป้าหมายของประชาคมเศรษฐกิจด้านการพัฒนาเป็นฐานและการผลิตร่วม โดยการลดต้นทุนด้านการผลิตโดยการจัดหา/เคลื่อนย้ายวัตถุดิบ แรงงาน เทคโนโลยีในพื้นที่ที่ได้เปรียบสูงสุดได้อย่างสะดวก

นอกจากนี้ GMS ยังสนับสนุนและต่อยอดกระบวนการเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน (ASEAN Connectivity) ซึ่งที่ประชุม ASEAN Summit ครั้งที่ ๑๗ ที่กรุงฮานอยได้รับรองแผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน (Master Plan on ASEAN Connectivity) อันจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

๒. การสนับสนุนการอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุน กลไกสำคัญของ GMS ที่จะสนับสนุนการเคลื่อนย้ายเสรีของสินค้าและการลงทุนภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนคือ กระบวนการอำนวยความสะดวกการขนส่งสินค้าข้ามพรมแดน โดยเร่งการดำเนินการให้ความตกลงการขนส่งข้ามพรมแดนในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Cross Border Transport Agreement : CBTA) มีผลบังคับใช้โดยเร็ว ซึ่งจะเป็นความตกลงขนส่งข้ามพรมแดนที่มีความก้าวหน้ามาก โดยเฉพาะการนำระบบ single stop inspection มาใช้กับระบบตรวจคนเข้าเมือง ศุลกากรและพิธีการเข้าเมืองอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหากการดำเนินการภายใต้ความตกลง CBTA มีผลเป็นรูปธรรมจะช่วยสนับสนุนการเคลื่อนย้ายสินค้าแบบเสรีภายใต้พันธกรณีประชาคมเศรษฐกิจในเรื่องการอำนวยความสะดวกด้านการค้าและขจัดมาตรการกีดกันการค้าที่ไม่ใช่ภาษี (Non Tariff Barriers : NTBs)

๓. การสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค ตามเป้าหมายของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยการลดช่องว่างการพัฒนาระหว่างสมาชิกอาเซียนเก่าและสมาชิกอาเซียนใหม่ ซึ่งกรอบความร่วมมือ

GMS ให้ความสำคัญกับการลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและลดระดับความยากจน โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล โดยการพัฒนา Transport Corridors ให้เป็น Economic Corridors เป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการลงทุนตามแนวเส้นทางหลัก ซึ่งก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (GDP) อัตราการขยายตัวของรายได้ประชาชาติต่อประชากร (GDP per capita) และมูลค่าการค้าตามเส้นทางสายหลักอย่างยั่งยืน อันจะเห็นได้จากกลุ่มประเทศสมาชิก GMS มีการพัฒนาเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศสมาชิกในทางบวกและยั่งยืน กล่าวคือ กลุ่มประเทศ CLMV มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยเฉลี่ยประมาณกว่าร้อยละ ๖ ระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๙๐ - ๒๐๐๙ โดยช่วงระยะแรก (ค.ศ. ๑๙๙๐ - ๑๙๙๕) ประเทศกัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอยู่ที่ร้อยละ ๖.๔ ๖.๓ ๕.๔ และ ๗.๗ ตามลำดับ ในช่วงระยะที่สอง (ค.ศ. ๑๙๙๖ - ๒๐๐๓) ประเทศกัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอยู่ที่ร้อยละ ๗.๔ ๖.๑ ๑๐ และ ๗.๐ ตามลำดับ และช่วงระยะสุดท้าย (ค.ศ. ๒๐๐๔ - ๒๐๐๙) ประเทศกัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอยู่ที่ร้อยละ ๘.๒ ๗.๒ ๑๓.๓ และ ๖.๑ ตามลำดับ นอกจากนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่าประเทศกัมพูชาและพม่ามีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้น และประเทศลาวมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจลดลงจากช่วงระยะแรกสู่ระยะที่สอง และเพิ่มขึ้นเมื่อเข้าสู่ระยะที่สาม ในส่วนประเทศเวียดนามถือได้ว่าเป็นประเทศที่มีอัตราการขยายตัวลดลง ซึ่งอาจเป็นเพราะเวียดนามเป็นประเทศที่มีการค้ากับต่างประเทศมากกว่าประเทศอื่น ซึ่งนั่นหมายถึงผลกระทบด้านลบจากภายนอกประเทศ อันได้แก่ วิกฤตการณ์ด้านการเงินในเอเชีย ปี ค.ศ. ๑๙๙๗ วิกฤตการณ์ชะลอตัวเศรษฐกิจของเศรษฐกิจโลก (global recession) ในปี ค.ศ. ๒๐๐๑ การระบาดของโรค SARs ในปี ค.ศ. ๒๐๐๓ และวิกฤตการณ์แฮมเบอร์เกอร์ ปี ค.ศ. ๒๐๐๙ อย่างไรก็ตาม อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ CLMV มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง

ซึ่งถือได้ว่าเป็นการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่จะทำให้ช่องว่างของระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนเก่าและใหม่ลดน้อยลง

นอกจากนี้ ข้อมูลรายได้ประชากรต่อหัวสำหรับประเทศสมาชิก GMS ระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๙๐ - ๒๐๐๙ พบว่า ประเทศสมาชิก GMS โดยเฉพาะ CLMV มีรายได้ประชาชาติต่อหัวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งมีปัจจัยลบที่ทำให้รายได้ประชาชาติต่อหัวลดลงบ้างในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเงินของเอเชีย ปี ค.ศ. ๑๙๙๗ ที่ส่งผลกระทบให้รายได้ประชาชาติต่อหัวลดลงช่วง ๒ - ๓ ปี หลังจากที่เกิดวิกฤตการณ์ทางการเงิน รวมทั้งตัวชี้วัดการลดช่องว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศสมาชิก GMS ที่สะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าอย่างชัดเจน ได้แก่ ดัชนีชี้วัดระดับความยากจน (คำนวณจาก สัดส่วนประชากรที่มีรายได้สุทธิต่ำกว่า ๑ ดอลลาร์สหรัฐต่อวัน (extreme poverty) ลดลงอย่างรวดเร็วในทุกประเทศสมาชิก GMS โดยระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๙๐ - ๒๐๐๓ ดัชนีระดับความยากจนลดลงจากร้อยละ ๔๖ อยู่ที่ร้อยละ ๓๓.๘ ในกัมพูชา จากร้อยละ ๓๓ เหลือร้อยละ ๑๓.๔ ในจีน จากร้อยละ ๕๒.๗ เหลือร้อยละ ๒๘.๘ ในลาว จากร้อยละ ๕๐.๗ เหลือร้อยละ ๙.๗ ในเวียดนาม และจากร้อยละ ๑๐.๑ เหลือร้อยละ ๑ ในไทย[๔] ซึ่งจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจสะท้อนให้เห็นว่า การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระดับอนุภูมิภาคของ GMS เป็นโครงการที่ทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่ (CLMV) มีช่องว่างทางเศรษฐกิจกับประเทศสมาชิกอาเซียนเก่าน้อยลง ซึ่งถือเป็นก้าวสำคัญที่จะทำให้อาเซียนไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

๔.๒ ข้อท้าทายที่ GMS และอาเซียนต้องเผชิญในอนาคต

๑. การขาดแคลนทรัพยากรมนุษย์ในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันและจัดตั้ง Economic Corridor อย่างเป็นรูปธรรม จะเห็นได้ว่า

.....

๔ *Asian Development Bank,* ***Development Effectiveness Brief: Greater Mekong Subregion*** *[online], Available from: http://www.adb.org/Documents/Brochures/Devt-Effectiveness-Country-Briefs/Greater-Mekong-Subregion.pdf [February ๒๗, ๒๐๑๑]*

กรอบความร่วมมือ GMS ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเชื่อมโยงระบบโครงสร้างพื้นฐาน (Physical Capital) เป็นหลัก โดยเฉพาะการผลักดันการสร้างเส้นทางคมนาคมและระบบโครงสร้างพื้นฐาน (มีสัดส่วนสูงประมาณร้อยละ ๗๐ ของการสนับสนุนทางการเงินและโครงการต่าง ๆ ภายใต้กรอบความร่วมมือ) แต่ยังให้ความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human capital) โดยเฉพาะการเน้นความสำคัญของการพัฒนาด้านการศึกษาและ capacity building ค่อนข้างน้อย ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จำเป็นต้องเร่งผลักดันให้มีการพัฒนาควบคู่ไปกับการปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ (physical infrastructure) ซึ่งจะทำให้การใช้ประโยชน์จาก Economic Corridors หรือการดึงดูดการลงทุนเข้ามาในพื้นที่เศรษฐกิจทำได้ง่ายยิ่งขึ้น รวมทั้งส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันตามเป้าหมายของประชาคมเศรษฐกิจอีกด้วย

๒. การมีเจตนารมณ์ทางการเมือง (Political Will) ในการขับเคลื่อนความร่วมมือให้เป็นรูปธรรม GMS เป็นกรอบความร่วมมือระดับอนุภูมิภาคซึ่งไม่มีข้อผูกมัด/พันธกรณีระหว่างประเทศ ดังนั้น การผลักดันในระดับนโยบายของประเทศสมาชิกเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการเร่งรัดข้อตกลงต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนแผนงานความร่วมมือ โดยเฉพาะพม่าจะต้องมีเจตนารมณ์ในการขับเคลื่อนการรวมตัวทางเศรษฐกิจภายใต้กรอบ GMS เพื่อดึงดูดการสนับสนุนทางการเงินเพื่อเชื่อมต่อ missing links (ไม่เหมือนกับอาเซียนซึ่งมีสถานะทางกฎหมายเป็นนิติบุคคลภายใต้กฎบัตร (Charter) ซึ่งประเทศสมาชิกทุกประเทศต้อง

ปฏิบัติตามกลไกและข้อตกลงต่าง ๆ ในการจัดตั้งประชาคมอาเซียนให้เป็นรูปธรรม) อย่างไรก็ตาม การมีเจตนารมณ์ของรัฐบาลประเทศสมาชิก GMS จะเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้กรอบความร่วมมือ GMS ประสบความสำเร็จ กรณีของรัฐบาลไทยที่เห็นจะมีบทบาทชัดเจนอย่างมากภายใต้กรอบ GMS ร่วมกับจีน โดยไทยถือเป็นผู้ริเริ่มกรอบความร่วมมือ GMS ซึ่งเป็นผู้ให้ที่สำคัญภายใต้กรอบ GMS อีกทั้งไทยยังเป็นประเทศผู้นำภายใต้ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี - เจ้าพระยา - แม่น้ำโขง (Ayeyawady-Chao Phraya - Mekong Economic Cooperation Strategy : ACMECS) ซึ่งเป็นแนวคิดริเริ่มของ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ที่ต้องการเข้าไปช่วยเหลือในการสร้างงาน สร้างรายได้ และพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีความคิดว่าเป็นการสร้างแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาของประเทศที่ต้นตอของปัญหา ในขณะเดียวกันเป็นการขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนของไทยในต่างประเทศ โดยเล็งเป้าหมายว่านโยบายดังกล่าวจะเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการสร้างกำแพงที่แข็งแกร่งสำหรับอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง เพื่อเป็นรากฐานในการเสริมสร้างสันติภาพและความสงบสุข เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชาชนในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า ความร่วมมือใน

ACMECS เป็นเสมือนส่วนหนึ่งของความร่วมมือใน GMS เพราะว่ารัฐบาลของทั้ง ๕ ประเทศสมาชิกของ ACMECS ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความร่วมมือใน ๖ ด้านด้วยกัน กล่าวคือ การอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุน ความร่วมมือด้านการเกษตรและอุตสาหกรรม การเชื่อมโยงการคมนาคม ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และความร่วมมือด้านสาธารณสุข โดยสาขาเหล่านี้ต่างเป็นสิ่งที่ GMS ดำเนินการมาก่อนแล้วเช่นกัน

๓. การมีอิทธิพลจากประเทศนอกภูมิภาค (ญี่ปุ่นและจีน) ญี่ปุ่นเริ่มเข้ามามีบทบาทในประเทศสมาชิก GMS ตั้งแต่เริ่มการก่อตั้งความร่วมมือ GMS โดยมี ADB เป็นองค์กรที่ให้การสนับสนุนหลักในโครงการต่างๆ ภายใต้กรอบ GMS ขณะเดียวกันจีนได้อาศัยกรอบความร่วมมือ GMS เข้ามาเชื่อมความสัมพันธ์กับประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เช่นกัน โดยทั้งสองประเทศต่างพยายามแข่งขันเข้ามามีบทบาทในประเทศในภูมิภาคนี้ เนื่องจากเป็นแหล่งทรัพยากรที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีแรงงานราคาถูก รวมถึงการเป็นตลาดในการรองรับสินค้าจากประเทศจีนและญี่ปุ่น ความสัมพันธ์ของจีนและญี่ปุ่นกับประเทศในภูมิภาคประเทศลุ่มแม่น้ำโขงเป็นไปอย่างแนบแน่นซึ่งทั้งสองประเทศทั้งให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ การเงิน และวิชาการแก่ประเทศเหล่านี้ รวมถึงการเข้ามาเป็นคู่เจรจาของอาเซียน ซึ่งจีนและญี่ปุ่นต่างเป็นประเทศที่ร่ำรวย ดังนั้น การสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่ต้องใช้งบประมาณอย่างมหาศาล ซึ่งอาเซียนเองต้องพึ่งประเทศทั้งสอง โดยประเด็นนี้เองที่อาจจะเป็นเหตุให้สถาปัตยกรรมของอาเซียนที่ต้องการเป็นศูนย์กลางในภูมิภาคเอเชียต้องสั่นคลอน ดังนั้น อาเซียนเองจึงต้องตระหนักและบริหารจัดการกับการเข้ามามีบทบาทของประเทศมหาอำนาจในการพัฒนาอนุภูมิภาคให้อย่างเหมาะสม และไม่เสียความเป็นศูนย์กลางในการรักษาบทบาทนำ

ดังนั้น หากวิเคราะห์ตามแนวคิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันจะพบว่า การที่ประเทศสมาชิกต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ต้องมีการพึ่งพาวัตถุดิบและแรงงานราคาถูกจากอีกประเทศและตอบแทนด้วยการให้เงินทุนและเทคโนโลยีสู่ประเทศนั้น ๆ ซึ่งทำให้ประเทศสมาชิก GMS และอาเซียนต่างต้องพึ่งพาอาศัยกัน โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ ที่กรอบความร่วมมือ GMS เป็นแผนงานความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับอนุภูมิภาคที่มีส่วนสนับสนุนการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนให้เป็นรูปธรรมภายในปี ค.ศ.๒๐๑๕ โดยกลไกแผนงานความร่วมมือที่สำคัญของ GMS ในปัจจุบัน อาทิเช่น การเชื่อมโยงระบบโครงสร้างพื้นฐานและจัดตั้ง Economic Corridors การผลักดัน Cross Border Transport Agreement : CBTA จะเป็นส่วนกระตุ้นที่สำคัญในการสร้างประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนให้บรรลุเป้าหมายการเป็นตลาดและฐานการผลิตร่วม เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันและพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค แม้ว่าจะมีข้อท้าทายบางประการที่ GMS และอาเซียนต้องเผชิญ เพื่อจัดการกับข้อท้าทายในเรื่องการขาดแคลนทรัพยากรมนุษย์ การมีเจตนารมณ์ของประเทศสมาชิก GMS และการเข้ามามีอิทธิพลของจีนและญี่ปุ่น แต่โดยภาพรวม GMS จะเป็นส่วนหนึ่ง (subset) ของกระบวนการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างแน่นอน

เส้นทางสู่ทะเลทรายซาฮาร่า... ในโมร็อกโก

สุภาศิริ อมาตยกุล

ประเทศโมร็อกโก หรือราชอาณาจักรโมร็อกโก ตั้งอยู่ทิศตะวันตก-เฉียงเหนือของทวีปแอฟริกา โมร็อกโกมีภูมิประเทศที่หลากหลาย มีทิศเหนือติดกับทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และทิศตะวันตกติดกับมหาสมุทรแอตแลนติก ส่วนตอนกลางมีเทือกเขาแอตลาส (Atlas Mountains) พาดผ่านเกือบทั้งประเทศเป็นแนวจากตะวันออกเฉียงเหนือลงสู่ตะวันตกเฉียงใต้ ทางด้านใต้และตะวันออกเฉียงใต้ของโมร็อกโกอยู่ติดกับประเทศแอลจีเรียและทะเลทรายซาฮาร่า (Sahara Desert)

แผนที่แอฟริกาเหนือ

ในการเดินทางไปทะเลทรายซาฮาร่าของโมร็อกโก หากตั้งต้นจากกรุงราบัต (Rabat) เมืองหลวง ของโมร็อกโกที่อยู่ทางเหนือริมฝั่งมหาสมุทรแอตแลนติกนั้น สามารถใช้ได้หลายเส้นทาง ซึ่งรวมถึงการบินตรงไปยังเมืองที่อยู่ติดกับทะเลทรายซาฮาร่า แต่ส่วนใหญ่นิยมเดินทางด้วยรถยนต์ เพราะทำให้ได้เห็นทิวทัศน์ไปตลอดเส้นทาง ดิฉันเคยเดินทางไปทะเลทรายซาฮาร่าโดยรถยนต์ ได้เห็นทัศนียภาพ และภูมิประเทศที่หลากหลาย ทั้งเทือกเขาสูงที่ราบสูง หุบเขา โขดผาหิน โกรกธาร แหล่งน้ำกลางทะเลทราย จนถึงทะเลทรายซาฮาร่าที่มีเนินทรายสูงลดหลั่นกันไปเปลี่ยนรูปทรงได้ตามทิศทางของลมและพายุ นอกจากนี้ ยังได้เห็นพืชพรรณธรรมชาติและสัตว์ท้องถิ่นนานาชนิด อีกทั้งได้พบเห็นชนพื้นเมืองที่มีความเป็นอยู่และประเพณีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไปตามพื้นที่ มีเมืองเก่าและป้อมปราการโบราณตั้งอยู่เป็นระยะ ๆ เป็นการชี้ให้เห็นถึงอารยธรรมและประวัติศาสตร์ที่มีมายาวนาน นับว่าได้รับความรู้และประสบการณ์ที่น่าประทับใจเป็นอย่างยิ่ง

ในบทความนี้ จึงขอนำความรู้และประสบการณ์เหล่านี้มาเสนอแก่คุณผู้อ่าน โดยจะเริ่มเดินทางจากกรุงราบัต เมืองหลวงของโมร็อกโก ไปยังเมืองมาร์ราเกช (Marrakech) ที่อยู่ตอนกลางของประเทศ จากนั้น ข้ามเทือกเขาแอตลาส แวะชมมรดกโลกของโมร็อกโกที่ เอท-เบน-ฮัดดู (Ait Ben Haddou) แล้วต่อไปเยี่ยมชมเมืองวาร์ซาแซต (Ouarzazete) ที่ถือว่าเป็นประตูสู่ทะเลทรายซาฮาร่า หลังจากนั้นแวะเที่ยว เอล เคลลา มากูนา (El-Kelaa M’Gouna) เมืองแห่งการเพาะปลูกดอกกุหลาบ ก่อนเดินทางต่อผ่านโกรกธาร (gorges) ต่าง ๆ ตลอดจนแหล่งน้ำกลางทะเลทรายหรือโอเอซีส (oasis) ไปจนถึงเมืองเออร์ฟูด (Erfoud) ผ่านเมืองริสซานี (Rissani) เข้าสู่เมอร์ซูกา (Merzouga) ไปขี่อูฐเพื่อชมเนินทรายที่สูงมากชื่อ เอร์ก เชบบี้ (Erg Chebbi Dunes) แห่งทะเลทรายซาฮาร่าในโมร็อกโก

เมืองตามเส้นทางสู่ทะเลทรายซาฮาร่า
(ภาพจากเว็บไซต์)

จากกรุงราบัตไปเมืองมาร์ราเกชด้วยรถยนต์ใช้เวลาประมาณ ๕ ชั่วโมง โดยออกเดินทางในช่วงเช้า ไปถึงมาร์ราเกชตอนบ่ายต้น ๆ ทำให้มีโอกาสเที่ยวชมเมืองได้ด้วย หลังจากพักค้าง ๑ คืน จึงออกเดินทางแต่เช้าตรู่ของวันรุ่งขึ้น เพื่อข้ามเทือกเขาแอตลาสต่อไป

มาร์ราเกช (Marrakech) เป็นราชธานีเก่าแก่แห่งที่ ๒ ของโมร็อกโก (เมืองหลวงแห่งแรกคือ เฟส-Fes) เป็นเมืองที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักกันมากที่สุด บ้านเมืองส่วนใหญ่สร้างจากโคลนแห้งสีแดง (ochre color) ทำให้ได้รับฉายาว่า เมืองสีแดง (Red City) มาร์ราเกชเคยเป็นอาณาจักรอันยิ่งใหญ่ ซึ่งช่วงหนึ่งได้ชื่อว่าเป็นมหานครแห่งมาห์เกร็บ (Mahgreb-ภูมิภาคทางตะวันตกของโลกอาหรับ) ปัจจุบันมาร์ราเกชใหญ่เป็นอันดับสามของประเทศ บางหลักฐานระบุว่า Marrakech มาจาก **“Marra Kouch”** หมายถึงดินแดนของชาวคุช (Land of the Kouchmen) โดย Kouch เป็นคำเรียกนักรบผิวคล้ำที่มาจากทางใต้ (ปัจจุบันคือประเทศมอริเตเนีย) เมื่อออก สำเนียงท้องถิ่นชื่อของประเทศ **“โมร็อกโก”** อาจมาจากการออกเสียงคำว่า **“มาร์ราเกช”** นั่นเอง

ประวัติศาสตร์ของมาร์ราเกชย้อนไปนานเกือบพันปี เริ่มจากการเป็นที่ตั้งชุมชนเล็ก ๆ ของชนพื้นเมืองเบอร์เบอร์ (Berber Tribes) จากทะเลทรายซาฮาร่าเมื่อต้นศตวรรษที่ ๑๑ นำโดย ยูเซฟ บิน ทัชฟิน (Youssef ben Tachfine) ผู้ก่อตั้งราชวงศ์อัลโมราวิด (Almoravid Dynasty) และเป็นสุลต่านองค์แรกของราชวงศ์ ต่อมา มาร์ราเกชกลายเป็นศูนย์กลางอำนาจแผ่ขยายกว้างไกลไปถึงทางใต้ของสเปน ในปี ค.ศ. ๑๑๐๖ สุลต่านอาลี บิน ยูสเซฟ (Ali ben Youssef) แห่งราชวงศ์อัลโมราวิด นำช่างฝีมือจากแอนดาลูเซีย (Andalusia) ทางใต้ของสเปนมาสร้างพระราชวังและสุเหร่าในมาร์ราเกช รวมทั้งกำแพงเมืองและคลองใต้ดิน เรียกว่า khettara อันเป็นระบบชลประทานใต้ดินที่นำน้ำไปใช้ทั่วเมืองโดยเฉพาะเพื่อการหล่อเลี้ยงสวนและต้นปาล์ม แอนดาลูเซียเป็นชื่อเรียกดินแดนทางใต้ของสเปน เคยตกอยู่ใต้อิทธิพลของอาหรับและศาสนาอิสลามเป็นเวลา ๗๐๐ ปี ในช่วงปี ค.ศ. ๗๑๑ - ๑๔๙๒

ต่อมาเมื่อราชวงศ์อัลโมฮัด (Almohad Dynasty) ยึดมาร์ราเกชได้ ก็สร้างสิ่งก่อสร้างเพิ่มขึ้นมากมาย รวมทั้งสุเหร่ากูตูเบีย (Koutoubia Mosque) และป้อมปราการต่างๆ แต่เมื่อราชวงศ์เมรินิด (Merinid Dynasty) ขึ้นปกครองได้ย้ายเมืองหลวงกลับไปที่เฟส ส่วนมาร์ราเกชเสื่อมไปนานกว่า ๒๐๐ ปี จนกระทั่งราชวงศ์ซาเดียน (Saadian Dynasty) ในช่วงศตวรรษที่ ๑๖ ได้ย้ายราชธานีกลับมาที่มาร์ราเกชอีก โดยเฉพาะสมัยสุลต่านอาเหม็ด เอล มันซูร์ (Ahmed el Mansour) มาร์ราเกชเจริญรุ่งเรืองอย่างที่สุด สามารถควบคุมเส้นทางการค้าในทะเลทรายซาฮาร่า อีกทั้งเข้าไปคุมเหมืองเกลือที่ประเทศไนเจอร์ และทองคำในประเทศซูดาน พระองค์ทรงได้รับพระสมญานามว่า Ahmed - The Golden One แต่เมื่อถึงปีค.ศ. ๑๖๖๘ ผู้นำราชวงศ์อลาวิต (Alaouite Dynasty) ได้ย้ายเมืองหลวงไปอยู่ที่เฟส เมกเนส (Meknes) และราบัต ตามลำดับ นับจากนั้นมา มาร์ราเกชไม่ได้เป็นเมืองหลวงอีกแต่อย่างใด

ความเก่าแก่รุ่งเรืองของมาร์ราเกชยังคงเห็นได้ในทุกมุมเมือง ในเขตเมืองเก่า (Medina) ที่มีกำแพงเมืองยาวล้อมรอบ ประกอบด้วยสถานที่สำคัญ

มากมาย รวมทั้งตลาด ย่านการค้า ป้อมปราการ โรงเรียนสอนศาสนาและชุมชนชาวยิว จตุรัสกลางเมืองเก่าที่มีชื่อเสียงที่สุดคือ จตุรัสเจมา เอล์ฟนา (Jemaa el-Fna)

ปี ค.ศ. ๑๙๘๕ องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมของสหประชาชาติ (ยูเนสโก-UNESCO) ได้ประกาศให้เขตเมืองเก่าของมาร์ราเกชเป็นมรดกโลกทางด้านประวัติศาสตร์

การเดินทางจากเมืองมาร์ราเกชที่อยู่เชิงเขาด้านตะวันตกข้ามไปยังเชิงเขาด้านตะวันออกของเทือกเขาแอตลาสนั้น ใช้เวลา ๔ ชั่วโมงเป็นอย่างน้อย ทั้งนี้เพราะเป็นการขับรถไต่ขึ้นไปตามแนวเขาสูงชันที่สลับซับซ้อนและมีความสูงต่างระดับกันเป็นระยะ ๆ ต้องใช้ความระมัดระวังอย่างมาก ดังนั้น การเดินทางข้ามเทือกเขาแอตลาสจึงควรเป็นช่วงเช้าหรือกลางวัน แต่ไม่ควรเป็นตอนเย็นหรือค่ำ และไม่ควรเป็นช่วงที่ฝนตกกำลังตกหนัก เพราะอาจเกิดอันตรายได้ นอกจากนี้ไม่ควรเดินทางเมื่อมีหิมะตกบนภูเขา เพราะถนนบนเขาบางช่วง อาจถูกปิดไม่ให้รถยนต์แล่นผ่าน เป็นการป้องกันอันตรายจากหิมะตามถนนบนเขาหรือหิมะที่หล่นมาจากยอดเขา

จตุรัสเจมา เอล์ฟนา (Jemaa el-Fna) และหอคอยกูตูเบีย เมืองมาร์ราเกช

เทือกเขาแอตลาส (Atlas Mountains) เป็นแนวเทือกเขาที่อยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือและทางเหนือของทวีปแอฟริกา พาดผ่านตั้งแต่ชายฝั่งตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศโมร็อกโกที่บริเวณอ่าวอากาเดีย (Agadir) ริมฝั่งมหาสมุทรแอตแลนติก ขึ้นไปจนจรดชายฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศตูนิเซีย มีความยาวของเทือกเขาโดยรวมประมาณ ๒,๕๐๐ กิโลเมตร ยอดเขาสูงสุดคือ ตูบคาล (Toubkal) สูง ๑๓,๖๗๑ ฟุต อยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของโมร็อกโก สามารถมองเห็นยอดเขานี้จากเมืองมาร์ราเกชได้ด้วย

เทือกเขาแอตลาสที่อยู่ทางเหนือของทวีปแอฟริกาแบ่งออกเป็นเทือกเขาเทลล์ (Tell Atlas) และเทือกเขา รีฟ (The Rif) ซึ่งพาดผ่านริมฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียนด้วยความยาวกว่า ๑,๐๐๐ ไมล์

ส่วนเทือกเขาแอตลาสที่อยู่ในประเทศโมร็อกโกนั้น แบ่งออกเป็น

๑. แอตลาสกลาง (Middle Atlas) เป็นแนวเทือกเขาด้านตะวันออก-เฉียงเหนือของแอตลาส มีความยาว ๓๗๐ กิโลเมตร อยู่ทางตอนเหนือของโมร็อกโก

๒. แอตลาสสูง (High Atlas หรือ Grand Atlas) เป็นแนวเทือกเขาที่อยู่ตอนกลางของแอตลาส พาดผ่านตั้งแต่ชายฝั่งตะวันตกของโมร็อกโกไปติดชายแดนตะวันออกที่ประเทศแอลจีเรีย แอตลาสสูงมีความยาว ๘๐๐ กิโลเมตร และส่วนที่กว้างที่สุดคือ ๑๐๐ กิโลเมตร นอกจากนี้ยังมียอดเขาสูงต่างๆ มากมาย นับว่าเป็นเทือกเขาส่วนที่สูงที่สุดในแอฟริกาเหนือด้วย

๓. แอตลาสตอนล่าง (Anti-Atlas) หรือซาฮาร่าแอตลาส เป็นแนวเทือกเขาขนานทางตอนใต้ ติดกับทะเลทรายซาฮาร่า

สำหรับโมร็อกโกแล้ว เทือกเขาแอตลาสเป็นแนวที่กั้นระหว่างทะเลเมดิเตอร์เรเนียนทางเหนือกับทะเลทรายซาฮาร่าทางใต้ และระหว่างตะวันตกกับตะวันออกของโมร็อกโก ประชากรส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่บริเวณเทือกเขาแอตลาส คือ ชนพื้นเมืองเบอร์เบอร์ ซึ่งยังคงรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของตนไว้ได้อย่างดี ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งมาจากลักษณะทางภูมิศาสตร์และธรณีวิทยาของเทือกเขาที่มีความสูงสลับซับซ้อนจนยากที่จะเข้าถึงจากภายนอกได้ ชนพื้นเมืองจากเทือกเขาแอตลาสยังมีบทบาทสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของโมร็อกโกมาหลายยุคสมัยเช่นกัน

การเดินทางจากเมืองมาร์ราเกชข้ามเทือกเขาแอตลาส ควรใช้เส้นทางบนแอตลาสสูง (High Atlas) ไปตามเทือกเขาที่สูงชันและทับซ้อนกัน เพราะเป็นทางที่สั้นที่สุดในการข้ามไปยังอีกฝั่งของเทือกเขา แต่ในช่วงหน้าหนาวอาจต้องอ้อมลงทางใต้ เรียบชายฝั่งมหาสมุทรแอตแลนติกก่อน แล้วตัดเข้าเส้นทางเพื่อข้ามเทือกเขาแอตลาสตอนล่างแทน เพราะมีความสูงชันน้อยกว่าและเป็นการหลีกเลี่ยงหิมะที่อยู่บนยอดเขาสูงด้วย

การข้ามแอตลาสสูงนั้น เป็นการแล่นรถบนแนวเขาสูงชันที่ทอดตัวคดเคี้ยวไปมา บางช่วงต้องผ่านช่องเขาและหุบเขาเล็ก ๆ ที่อยู่ระหว่างเทือกเขาเหล่านั้น คนขับรถต้องรู้จักเส้นทางและมีความชำนาญในการขับรถบนเทือกเขาแอตลาสเป็นอย่างดี ระหว่างอยู่บนแนวเขาสูง จะเห็นทิวทัศน์ที่ไกลสุดตา สวยงามและน่าตื่นตาตื่นใจ เราสามารถมองเห็นยอดเขาสูงต่าง ๆ เหลื่อมทับซ้อนและยาวต่อกันไปราวไม่มีที่สิ้นสุด ช่วงหน้าร้อนและหน้าฝน มีต้นไม้ขึ้นค่อนข้างหนาทึบบนเขาแต่ละลูก ส่วนเบื้องล่างที่มองลงมาจากยอดเขาสูง คือหน้าผา หุบเขา หุบเหว และทางน้ำเล็ก ๆ เป็นน้ำที่ละลายมาจากหิมะบนยอดเขา นอกจากนี้ในเทือกเขาบางตอน เรายังมองเห็นได้ถึงลักษณะทางธรณีวิทยาของภูเขาที่ชั้นหินต่าง ๆ ทับซ้อนกันมาหลายล้านปี เป็นที่สังเกตได้ว่าแนวชั้นหินถูกดันตัวยกสูงเป็นช่วง ๆ บ่งบอกถึงการถูกยกตัวของแผ่นเปลือกโลกใต้แนวเทือกเขาแอตลาสที่ถือว่าเป็นเทือกเขาที่เกิดขึ้นในยุคใหม่

ตามเชิงเขาแต่ละลูกบนเทือกเขาแอตลาสสูง จะเห็นหมู่บ้านของชนพื้นเมืองเบอร์เบอร์ที่ปลูกเรียงรายอยู่ทั่วไป ส่วนใหญ่สร้างจากโคลนดินแห้ง บางแห่งเป็นลักษณะเหมือนป้อมปราการที่สมัยก่อนไว้ใช้ป้องกันศัตรูที่อาจรุกรานมาตามช่องเขา ส่วนบริเวณหุบเขาหรือที่ราบระหว่างเทือกเขาที่ใกล้ทางน้ำ จะมีการเพาะปลูก ข้าวบาร์เลย์ ข้าวโพด มันฝรั่ง และผักต่าง ๆ ที่สามารถขึ้นได้บนพื้นที่สูง ชนพื้นเมืองเบอร์เบอร์ทำชลประทานตามเชิงเขาเพื่อนำน้ำที่หาได้ยากไปใช้ในการบริโภคและการเพาะปลูก พวกเขายังเลี้ยงแกะและแพะ

เพื่อไว้ทำนม เนย และผ้าขนสัตว์ ส่วนลาและล่อคือสัตว์พาหนะที่ใช้สำหรับการเดินทางและบรรทุกสิ่งของ ชนพื้นเมืองเบอร์เบอร์บนเทือกเขาแอตลาสใช้ชีวิตอยู่เป็นที่ มักไม่เร่ร่อนหรือย้ายถิ่นฐาน พวกเขามีชีวิตอยู่อย่างเรียบง่ายและมีวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่ยังรักษากันอย่างเคร่งครัด

ช่องเขาบนแอตลาสสูงที่ต้องใช้ผ่านเพื่อข้ามไปยังด้านตะวันออกของเทือกเขาและต่อไปยังเมืองวาร์ซาแซต คือ ช่องเขา ทีซี เอน ทิคกา (Tizi-n-Tichka) อยู่ที่ความสูง ๗,๔๑๗ ฟุต ถนนที่ตัดเป็นช่องเขานี้สร้างโดยฝรั่งเศสเมื่อทศวรรษที่ ๑๙๒๐s ถือเป็นถนนตัดช่องเขาที่สูงที่สุดในโมร็อกโก ครั้นเมื่อผ่านช่องเขานี้ไปยังอีกฝั่งของแอตลาสสูง แนวเทือกเขายังคงสูงไปอีกระยะหนึ่งจนเริ่มมีระดับต่ำลง และลักษณะของภูเขาเริ่มกลมมนขึ้น ไม่สูงชันเสียดแทงยอดหรือมีแหลมหยักมากเท่ากับที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่าเป็นแนวเทือกเขาที่มีอายุเก่าแก่กว่า ส่วนบ้านเรือนที่อยู่ตามเชิงเขามีชั้นอาศัยที่สูงขึ้น ตกแต่งประดับประดากันมากขึ้น และเริ่มเห็นถึงศิลปะทางใต้ของโมร็อกโก นอกจากนี้ยังมีต้นปาล์มให้เห็นเป็นระยะ ๆ มากขึ้นด้วย

เมื่อข้ามแอตลาสสูงมาจนถึงเชิงเขา ก็เริ่มลงสู่พื้นที่ราบที่เป็นหินขรุขระมีทรายปะปนอยู่ แต่ไม่ใช่ทรายละเอียดเหมือนกับทะเลทรายที่อยู่ใต้ลงไป พื้นที่บริเวณนี้มีเส้นทางน้ำสายเล็ก ๆ ไหลตัดผ่านคดเคี้ยวไปมา แม่น้ำสายสำคัญ คือ ดรา (Draa) เดดส์ (Dades) และซิส (Ziz) ก่อให้เกิดภูมิประเทศที่สวยงามแปลกตาด้วยการกัดเซาะพื้นดินและพื้นหินเป็นหุบเขาและโกรกธารเล็ก ๆ นอกจากนี้ยังมีน้ำตกอยู่หลายแห่ง ที่สวยที่สุดได้แก่ น้ำตกอูซูด (Cascades d’ Ouzoud) คำว่า Ouzoud ภาษาเบอร์เบอร์แปลว่า มะกอก

ส่วนเส้นทางที่ลงไปทางใต้จะเห็นแหล่งน้ำโอเอซีส (Oasis) เป็นระยะๆ มีต้นปาล์มเขียวขึ้นโดยรอบ แหล่งน้ำเหล่านั้น นอกจากนี้มีหมู่บ้านและป้อมปราการโบราณหรือคัสบาห์ (Kasbah) อยู่ตลอดทาง ภูมิประเทศและทัศนียภาพเช่นนี้มีให้เห็นเรื่อยไปจนถึงเขตทะเลทรายซาฮาร่า โดยเฉพาะส่วนที่

เป็นหุบเขาเดดส์ (Dades Valley) นั้น ได้ชื่อว่าเป็น “เส้นทางแห่งคัสบาห์หรือป้อมปราการ ๑,๐๐๐ แห่ง (Route of ๑,๐๐๐ Kasbahs)”

ก่อนถึงเมืองวาร์ซาแซต เราแวะชมมรดกโลกของโมร็อกโกที่ เอท-เบน-ฮัดดู (Ait Ben Haddou) ตั้งอยู่ทางตะวันตกของเมืองวาร์ซาแซต เป็น **“เมืองป้อมปราการ (Fortified City) หรือ คซาร์ (Ksar)”** ซึ่งได้แก่ กลุ่มอาคารที่สร้างด้วยโคลนดินแห้งสีแดง มีกำแพงล้อมรอบ เคยเป็นที่อยู่อาศัย ตั้งอยู่ริมฝั่งซ้ายของแม่น้ำเมลลาห์ (Mellah) โดยปกติจะแห้งผาก ยกเว้นในฤดูหนาวและฤดูใบไม้ผลิ เอท-เบน- ฮัดดูอยู่บนเส้นทางการค้าโบราณแบบคาราวานระหว่างทะเลทรายซาฮาร่ากับเมืองมาร์ราเกชและเมืองที่อยู่เหนือขึ้นไป ทั้งนี้ เอท-เบน-ฮัดดู มีชื่อเสียงอย่างมากในเรื่องความยิ่งใหญ่ของป้อมปราการหรือคัสบาห์หลาย ๆ ป้อมที่สร้างต่อเรียงรายกัน มีหลักฐานระบุว่าเอท-เบน-ฮัดดู ถูกสร้างให้เป็นเมืองป้อมปราการโดยชนเผ่านักรบที่ควบคุมเทือกเขาแอตลาส ไปจนถึงทางใต้ของโมร็อกโก รวมทั้งเส้นทางค้าขายของกองคาราวานในทะเลทรายซาฮาร่า หัวหน้านักรบที่มีชื่อเสียงที่สุดคือ T’hami El Glaoui

ป้อมปราการโบราณ (คัสบาห์)
บนเชิงเขาแอตลาส

คัสบาห์ (Kasbah) เป็นทั้งเมืองที่อยู่อาศัยและป้อมปราการเพื่อป้องกันภัยจากศัตรูที่รุกรานมาจากภายนอก คัสบาห์มีรูปร่างเป็นสี่เหลี่ยม สร้างด้วยโคลนดินตากแห้งหรืออิฐสีแดง และอาจมีการใส่หญ้าหรือฟางแห้งผสม โดยรอบของคัสบาห์มีกำแพงหนาและสูงใหญ่ อาจประดับกำแพงส่วนบนด้วยการแกะสลักเป็นลวดลายเรขาคณิต แสดงถึงสถานะของผู้อยู่อาศัยด้วย กำแพงส่วนใหญ่ไม่มีหน้าต่าง นอกจากช่องเล็ก ๆ ที่มีรวดเหล็กหรือไม้เจาะฉลุเป็นช่องให้คนที่อยู่ข้างในมองออกมาข้างนอกได้ แต่คนข้างนอกจะมองเข้าไปไม่เห็นภายในกลุ่มอาคารที่อยู่ในคัสบาห์ แบ่งออกเป็นห้องต่าง ๆ อย่างชัดเจน รวมทั้งห้องที่อาศัย ห้องครัวและห้องเก็บพืชพันธุ์ธัญญาหาร บางห้องมีการทาสีและตกแต่งลวดลายตามเสา กำแพง ฝาผนังและเพดาน ประตูเป็นไม้ทั้งหมดซึ่งเปิดได้เฉพาะจากข้างในเท่านั้น ส่วนด้านนอกที่มุมทั้งสี่ด้านของคัสบาห์มีหอคอยสูงไว้คอยตรวจลาดเลาและป้องกันศัตรู คัสบาร์จึงดูคล้ายกับปราสาทที่มีป้อมปราการและกำแพงโดยรอบ ส่วนใหญ่สร้างคัสบาห์หรือป้อมปราการไว้บนยอดเขาเพื่อการป้องกันได้ง่าย แต่บางแห่งสร้างริมแม่น้ำใกล้อ่าวหรือท่าเรือ เมืองสมัยโบราณมักมีป้อมปราการหรือคัสบาห์อยู่ทุกแห่ง

เมื่อกาลเวลาผ่านไป สภาพของเอท-เบน-ฮัดดูได้ถูกทำลายเสียหายไปมากโดยเฉพาะจากแรงลมและฝนที่ตกหนัก ปัจจุบันชนพื้นเมืองที่เคยอาศัยอยู่ภายในเอท-เบน-ฮัดดูได้ย้ายออกมาตั้งบ้านเรือนที่อีกริมฝั่งของแม่น้ำ มีอยู่ไม่กี่ครอบครัวที่ยังคงอาศัยอยู่ภายในเมืองป้อมปราการโบราณแห่งนี้

ป้อมปราการ เอท เบน ฮัดดู

เอท เบน ฮัดดู มรดกโลกของโมร็อกโก

องค์การยูเนสโก (UNESCO) ยกย่องให้ เอท-เบน-ฮัดดู เป็นมรดกโลกทางด้านประวัติศาสตร์ตั้งแต่ ปี ค.ศ. ๑๙๘๗ ปัจจุบันเอท-เบน-ฮัดดูยังคงได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก และเป็นสถานที่หรือฉากถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศและภาพยนตร์หลาย ๆ เรื่องมาจนทุกวันนี้

หลังจากเยี่ยมชมมรดกโลกที่เอท-เบน-ฮัดดูแล้ว ก็เดินทางต่อไปยังเมืองวาร์ซาแซต (Ouarzazete) ดินแดนที่ได้รับการขนานนามว่าเป็น **"ประตูสู่ทะเลทราย"** คำว่า Ouarzazete แปลว่า **'อย่างไม่มีเสียงดัง'** วาร์ซาแซต เป็นเมืองหลวงของจังหวัดวาร์ซาแซต อยู่ที่ระดับความสูง ๑,๑๖๐ เมตร (๓,๘๑๐ ฟุต) บนที่ราบระหว่าง หุบเขาดรา และหุบเขาเดดส์ ของเทือกเขาแอตลาสสูง ประชากรที่อาศัยอยู่ในเมืองนี้ส่วนใหญ่คือชนพื้นเมือง เบอร์เบอร์ พวกเขายังได้สร้างคัสบาห์หรือเมืองป้อมปราการไว้โดยทั่ว ในประวัติศาสตร์วาร์ซาแซตมีความสำคัญในฐานะเป็นจุดเชื่อมของเส้นทางการค้าระหว่าง

ทะเลทรายซาฮาร่ากับเมืองที่อยู่เหนือขึ้นไป ในช่วงที่ฝรั่งเศสปกครองโมร็อกโกนั้น วาร์ซาแซตขยายเป็นเมืองใหญ่ขึ้น เพราะฝรั่งเศสเลือกให้เป็นเมืองศูนย์กลางทางทหาร การบริหารงาน และเป็นด่านศุลกากรทางด้านใต้ของประเทศ ปัจจุบันวาร์ซาแซตเป็นเมืองที่ค่อนข้างเงียบสงบ แต่ยังคงความเก่าแก่โบราณด้วยสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นของโมร็อกโกตอนใต้และคัสบาห์หรือป้อมปราการที่ยังคงมีให้เห็นอยู่มาก ดังเช่น Taourirt Kasbah ซึ่งเป็นคัสบาห์ที่ยิ่งใหญ่มากอีกแห่งหนึ่ง นักท่องเที่ยวที่ไปชมเมืองวาร์ซาแซต ยังนิยมซื้อสินค้าพื้นเมือง โดยเฉพาะพรมทอมือของเบอร์เบอร์ที่มีเอกลักษณ์สวยงามมาก เรียกว่า พรม Ouazguita มีลวดลายเป็นเส้นและรูปทรงเรขาคณิตบนพื้นสีแดงส้มและดำ วาร์ซาแซตยังคงเป็นเมืองที่ใหญ่ที่สุดในเขตทะเลทรายซาฮาร่า

พรมทอมือและ
ชนพื้นเมืองเบอร์เบอร์
(คนสวมหมวก)

ส่วนหนึ่งของเมืองวาร์ซาแซต

สถานที่ที่น่าสนใจเป็นพิเศษที่อยู่ใกล้เมืองวาร์ซาแซต คือ โรงถ่าย-ภาพยนตร์แอตลาส (Atlas Film Studios) เป็นโรงถ่ายภาพยนตร์ที่ยิ่งใหญ่และมีชื่อเสียงมาก กล่าวกันว่าใหญ่ที่สุดในโมร็อกโก ตั้งอยู่ห่างจากกลางเมืองวาร์ซาแซตไปประมาณ ๖ กิโลเมตร โรงถ่ายภาพยนตร์แอตลาสมีพื้นที่กว้างใหญ่ ๓๐,๐๐๐ ตารางเมตร ภายในมีอาคารและสิ่งก่อสร้างมากมาย อีกทั้งมีกำแพงใหญ่น้อยที่แบ่งพื้นที่เป็นส่วน ๆ และมีฉากภาพยนตร์นานาชนิด รวมถึงฉากและอุปกรณ์ที่ยังคงเก็บรักษาไว้เมื่อภาพยนตร์สร้างเสร็จแล้ว ซึ่งนอกจากภาพยนตร์ของฮอลลีวูด (Hollywood Movies) จากสหรัฐอเมริกาแล้ว ยังมีภาพยนตร์จากแคนาดาและประเทศในยุโรปที่นิยมใช้สถานที่แห่งนี้เป็นฉากถ่ายทำด้วย

ดิฉันเคยสอบถามผู้ดูแลโรงถ่ายภาพยนตร์แอตลาสว่า ทำไมโมร็อกโกโดยเฉพาะที่วาร์ซาแซตเป็นที่นิยมในการใช้ถ่ายทำภาพยนตร์ ได้รับคำตอบว่าโมร็อกโกเป็นประเทศมุสลิมที่ค่อนข้างเปิดเสรีและไม่มีข้อห้ามมากนักในเรื่องการถ่ายทำภาพยนตร์ นอกจากนี้ ค่าจ้างแรงงานของคนพื้นเมืองก็ถูกกว่าเมื่อเทียบกับค่าแรงงานในประเทศอื่น ๆ ของยุโรปและสหรัฐอเมริกา ที่สำคัญด้วยคือวาร์ซาแซตและบริเวณใกล้เคียงมีภูมิประเทศและบรรยากาศที่หลากหลาย

ส่วนหนึ่งของฉากภาพยนตร์ใน
โรงถ่ายภาพยนตร์แอตลาส

สำหรับไว้เลือกเป็นฉากถ่ายทำ ทั้งที่เป็นมหาสมุทรแอตแลนติกทางตะวันตก ทะเลทรายซาฮาร่าทางใต้ แหล่งน้ำกลางทะเลทรายที่มีต้นปาล์มอยู่โดยรอบ หรือแม้แต่เทือกเขาสูง ที่ราบ หุบเขา และโกรกธาร เป็นต้น สำหรับภูมิอากาศนั้น พื้นที่บริเวณนี้มักมีแสงแดดแรงกล้าอยู่เสมอแม้แต่ในฤดูหนาว จึงมีส่วนช่วยไม่ให้ต้องใช้ไฟฟ้าหรือแสงไฟในระหว่างการถ่ายทำภาพยนตร์มากนัก ส่วนสถานที่ที่นิยมใช้เป็นฉากกันมากที่สุดก็คือ ป้อมปราการโบราณที่เอท-เบน-ฮัดดู นั่นเอง มีภาพยนตร์นับร้อย ๆ เรื่องที่ถ่ายทำกันในโมร็อกโก โดยเฉพาะที่โรงภาพยนตร์แอตลาส ป้อมปราการเอท-เบน-ฮัดดู และทะเลทรายซาฮาร่า เช่น Lawrence of Arabia, Kundun, Cleopatra, Gladiator, Prince of Persia เป็นต้น

หลังจากพักค้างที่วาร์ซาแซต ๑ คืนแล้ว เช้าตรู่วันรุ่งขึ้นก็ออกเดินทางต่อไปยังทะเลทรายซาฮาร่า โดยผ่านเส้นทางที่เต็มไปด้วยแหล่งน้ำกลางทะเลทราย ต้นปาล์มที่เห็นเป็นหย่อม ๆ และหมู่บ้านของชนพื้นเมือง เราแวะที่เมือง เอล เคลลา มากูนา (El-Kelaa M'Gouna แปลว่า ป้อมปราการ) เป็นเมืองที่มีชื่อเสียงเรื่องการเพาะปลูกกุหลาบไว้ทำเป็นน้ำดอกกุหลาบ (rose water) ที่มีชื่อเสียงของโมร็อกโก มีประวัติว่าในศตวรรษที่ ๑๐ มีผู้แสวงบุญเดินทางกลับจากเมกกะและได้นำพันธุ์ดอกกุหลาบชนิดหนึ่งกลับมาด้วย เป็นพันธุ์ที่มีความหอมเป็นพิเศษ อีกทั้งสามารถทนทานต่อความแห้งและความเย็นของภูมิอากาศได้ ปัจจุบันเมืองนี้และพื้นที่ใกล้เคียงกลายเป็นแหล่งเพาะปลูกกุหลาบที่ใหญ่ที่สุดของโมร็อกโก ทุกฤดูใบไม้ผลิจะมีการเก็บดอกกุหลาบ ซึ่งทุก ๆ ปีสามารถเก็บได้ถึง ๔ พันตัน เพื่อนำกลีบกุหลาบมาบีบคั้นทำเป็นน้ำและน้ำหอม รวมทั้งผสมในผลิตภัณฑ์อาบน้ำและเครื่องสำอางส่งขายทั้งในประเทศและต่างประเทศ หลังจากฤดูเก็บเกี่ยวแล้วก็มีเทศกาล (Rose Festival) เพื่อเฉลิมฉลองกันอย่างรื่นเริง ชาวโมร็อกโกนิยมบรรจุน้ำดอกกุหลาบในขวดแก้วที่สวยงามและนำไปรด หรือล้างมือให้กับแขกผู้มาเยือน เพื่อเป็นการต้อนรับสู่บ้านหรืองานพิธี

กลีบกุหลาบและน้ำดอกกุหลาบ
สินค้าพื้นเมืองของโมร็อกโก

โกรกธารทอดดรา

ตามเส้นทางที่ลงสู่ทะเลทรายซาฮาร่านั้น จะผ่านโกรกธาร (Gorge) เป็นระยะ ๆ ดังเช่น โกรกธาร เดดส์ (Dades Gorge) ที่แม่น้ำเดดส์ไหลผ่านโขดหินสูงลงสู่ที่ราบ มีการเพาะปลูกต้นปาล์ม ต้นฟิก (Fig Tree) ต้นอัลมอนด์ (Almond Tree) และต้นวอลนัท (Walnut Tree) โดยรอบแหล่งน้ำนั้น นอกจากนี้ยังมีคัสบาห์ หรือป้อมปราการโบราณตั้งอยู่ตามแนวโกรกธารเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของภูมิประเทศ โกรกธารที่มีชื่อเสียงมาก คือ โกรกธารทอดดรา (Todra Gorge) มีโขดผาสูง ๙๘๕ ฟุตทั้งสองด้านที่เกือบตั้งทำมุมสามเหลี่ยมกับแม่น้ำทอดดราในโกรกธาร ถือว่าเป็นโกรกธารและโขดผาที่สวยที่สุดทางใต้ของโมร็อกโก เมื่อครั้งที่ดิฉันไปแวะเที่ยวชมโกรกธารแห่งนี้ เราทานอาหาร-กลางวันที่ร้านอาหารพื้นเมืองขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำติดหน้าผาสูงชัน ได้เห็นแสงอาทิตย์พาดผ่านและทอดตัวยาวตามโขดผา เป็นความสวยงามของธรรมชาติที่น่าประทับใจยิ่ง

สำหรับแหล่งน้ำกลางทะเลทรายหรือโอเอซีส (Oasis) ที่อยู่ระหว่างทางนั้น เราจะเห็นชนพื้นเมืองแบกกระป๋องหรือตุ่มน้ำขนาดเล็กเพื่อตักน้ำไปใช้ และบางครั้งก็นำเสื้อผ้าไปซักล้างด้วย น้ำในแหล่งน้ำเหล่านี้จะมีมากหรือน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับน้ำที่ไหลมาจากเทือกเขาสูงหรือปริมาณน้ำจากใต้ดิน โดยน้ำใต้ดินอาจผุดขึ้นมาตามธรรมชาติบนพื้นที่ที่เป็นทราย หรือถูกขุดนำขึ้นมา

ใช้โดยระบบชลประทานใต้ดินที่เรียกว่า Khettara ซึ่งการทำเครือข่ายและระบบชลประทานใต้ดินดังกล่าวนี้ สามารถทำให้พื้นที่แห้งแล้งทางใต้ของโมร็อกโกมีน้ำใช้ได้อย่างทั่วถึงและกว้างขวาง สำหรับพืชพันธุ์ที่ขึ้นอยู่โดยรอบแหล่งน้ำ ส่วนใหญ่เป็นต้นปาล์ม อินทผลัม ต้นมะกอก และอาจมีการปลูกผักผลไม้บางชนิดไว้ด้วย

โดยเฉพาะอินทผลัม (Date Palm) นั้น เป็นพืชตระกูลปาล์ม เจริญเติบโตได้ดีในที่ที่มีอากาศร้อนและแห้งแล้งแบบทะเลทราย มีประวัติว่าเมื่ออาหรับนำศาสนาอิสลามเข้ามาเผยแผ่ในโมร็อกโกตั้งแต่ศตวรรษที่ ๗ นั้นได้นำเอาต้นปาล์มที่มีผลเป็นอินทผลัมเข้ามาเพาะปลูกด้วย จนกลายเป็นสัญลักษณ์สำคัญของโมร็อกโก และยังถือกันว่าต้นปาล์มมีความศักดิ์สิทธิ์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามด้วย

ต้นปาล์มอินทผลัมให้ผลจำนวนมากมายในการเก็บเกี่ยวแต่ละครั้ง ทานได้ทั้งดิบและสุก ผลสุกมักจะนำไปตากแห้งและเก็บไว้ได้หลายปี มีรสหวานฉ่ำโดยธรรมชาติ มิได้ใส่น้ำตาลแต่อย่างใด อินทผลัมมีประโยชน์และคุณค่าทางอาหารสูงมากด้วยแร่ธาตุนานาชนิด โมร็อกโกส่งออกผลผลิตอินทผลัมประมาณ ๒ แสนตันต่อปี

สิ่งที่น่าสนใจยิ่งคือเรื่องของต้นอาร์กัน (Argan Tree) เพราะก่อนเดินทางเข้าสู่ทะเลทราย เราได้เห็น ภาพฝูงแพะปีนป่ายอยู่บนต้นอาร์กัน เป็นภาพที่ไม่เคยพบเห็นที่ไหนมาก่อน ต้นอาร์กันเป็นพืชที่โตในพื้นที่กึ่งทะเลทราย ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณหุบเขาทางตะวันตกเฉียงใต้ของโมร็อกโก ต้นอาร์กันไม่สูงมากนัก

แหล่งน้ำโอเอซีส มีเทือกเขาแอตลาสเป็นทิวทัศน์เบื้องหลัง

ต้นปาล์มอินทผลัม

อินทผลัมแห้ง

เพียงประมาณ ๘ - ๑๐ เมตร และมีอายุได้นานถึง ๒๐๐ ปี ลำต้นและกิ่งของต้นอาร์กันไม่ใหญ่เท่าใด แต่มีหนามแหลมอยู่โดยทั่ว ออกดอกในช่วงเดือนเมษายน ส่วนผลของต้นอาร์กันยาว ๒ - ๔ เซนติเมตร กว้าง ๑.๕ - ๓ เซนติเมตร (ขนาดใกล้เคียงกับผลมะกอก) ภายในผลอาร์กัน มีเมล็ดเล็ก ๆ ที่อุดมไปด้วยน้ำมัน ผลของอาร์กันใช้เวลาในการเติบโตเต็มที่ ๑ ปี และสามารถเก็บผลและเมล็ดได้ในเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม ปัจจุบันโมร็อกโกมีป่าที่ปลูกต้นอาร์กันประมาณ ๘,๒๘๐ ตารางกิโลเมตร เป็นเขตที่องค์การยูเนสโกกำหนดให้เป็น **'เขตอนุรักษ์ทางชีววิทยา'** ต้นอาร์กัน ถือเป็นต้นไม้ประจำชาติของโมร็อกโก และเป็นสัญลักษณ์สำคัญของโมร็อกโกตอนใต้

เมล็ดของผลอาร์กันถูกนำไปสกัดเป็น **"น้ำมันอาร์กัน (Argan Oil)"** ซึ่งเป็นน้ำมันที่มีกลิ่นหอมหวาน อุดมด้วยสารต้านอนุมูลอิสระและมีกรดไขมันที่ดีต่อสุขภาพ จึงนิยมนำไปเป็นเครื่องปรุงรส ผสมอาหารและยา รวมทั้งเป็นส่วนผสมของเครื่องสำอางโดยเฉพาะผลิตภัณฑ์บำรุงผิวและผม การสกัดน้ำมันจากเมล็ดอาร์กันทำด้วยแรงมือทั้งหมด (ส่วนใหญ่เป็นแรงงานของหญิงชาวพื้นเมือง)

การขุดหาน้ำและทำระบบชลประทานใต้ดิน

เปลือกของเมล็ดที่ถูกปอกออกจะนำไปเป็นอาหารสัตว์ ตามประวัติกล่าวว่ามีการสกัดน้ำมันอาร์กันใช้กันมานานนับพันปีแล้วโดยชนเผ่าเบอร์เบอร์ ปัจจุบันน้ำมันอาร์กันของโมร็อกโกมีชื่อเสียงและเป็นสินค้าราคาแพงที่ขายแพร่หลายไปทั่วโลก เพื่อนำไปเป็นส่วนผสมของยา อาหารและผลิตภัณฑ์สปาต่าง ๆ

แพะเป็นสัตว์ที่ชอบกินใบไม้และผลของต้นอาร์กัน โดยจะปีนขึ้นไปบนต้นอาร์กันเพื่อแทะเล็มใบไม้ และกินผลอาร์กัน อาจปีนขึ้นไปอยู่หลายๆ ตัวในเวลาเดียวกัน บางคราวเห็นเกือบ ๒๐ ตัว เลยทีเดียว พวกแพะเหล่านี้จะเดินข้ามหรือกระโดดระหว่างกิ่งไม้สวนกันไปมาอยู่บนต้นนั่นเอง และบางครั้งก็สามารถเดินขึ้นไปอยู่บนกิ่งยอดสุดของต้นอาร์กันได้ ทำให้เห็นว่าแพะรู้จักการสมดุลน้ำหนักตัวเวลาปีนขึ้นต้นไม้และกระโดดตามกิ่งของต้นอาร์กันเหล่านั้น อีกทั้งยังสามารถหลบหลีกและเบี่ยงตัวสวนไปมากับแพะตัวอื่น ๆ ที่อยู่บนต้นเดียวกันด้วย เมื่อฝูงแพะจำนวนหนึ่งกินเสร็จแล้ว ก็เดินลงจากต้นและให้แพะตัวอื่น ๆ ขึ้นต่อไป

แพะปีนป่ายบนต้นอาร์กัน

แพะบนกิ่งต้นการ์กัน

หลังจากหยุดรถชมความแปลกมหัศจรรย์ของภาพแพะปีนป่ายกินอาหารอยู่บนต้นอาร์กันแล้ว เราออกเดินทางต่อเพื่อไปทะเลทรายซาฮาร่าด้วยเส้นทางที่ผ่านเมืองเออร์ฟูด ริสซานี และต่อไปเมอร์ซูกา

เออร์ฟูด (Erfoud) เป็นเมืองที่ฝรั่งเศสจัดตั้งศูนย์บัญชาการทหารเพื่อควบคุมบริเวณหุบเขาทาฟิลัลท์ (Tafilalt Valley) แต่ชนพื้นเมืองเบอร์เบอร์ได้ทำการต่อต้านการยึดครองของฝรั่งเศสเสมอมา กล่าวกันว่าเป็นพื้นที่เกือบสุดท้ายของโมร็อกโกตอนใต้ที่ยอมจำนนต่อฝรั่งเศส ปัจจุบันเออร์ฟูดเป็นเมืองเงียบสงบ มีผู้คนผ่านไปมา เพื่อซื้ออินทผาลัมและเดินทางต่อลงไปทะเลทรายซาฮาร่า

ส่วนริสซานี (Rissani) เป็นเมืองที่อยู่ติดขอบทะเลทรายซาฮาร่า แต่ก่อนเคยเป็นเมืองหลวงของทาฟิลัลท์ คาดว่าจัดตั้งขึ้นโดยชนพื้นเมืองเบอร์เบอร์กลุ่มเซเนทท์ (Zenet Tribes) เมื่อราวศตวรรษที่ ๗ เพื่อเป็นที่สำหรับการหยุดแวะของกองคาราวานตามเส้นทางการค้าทะเลทราย ทำให้ริสซานีเจริญรุ่งเรืองจากการค้าทอง เกลือ อาวุธ เครื่องเทศ งาช้าง และแรงงานทาส แต่ความขัดแย้งทางศาสนาและการสู้รบระหว่างชนเผ่ามีส่วนทำให้ริสซานี เสื่อมลง ปัจจุบันเป็นเมืองเล็ก ๆ ที่สงบเงียบ

เมื่อเดินทางถึงเมืองริสซานีก็เป็นการสิ้นสุดของถนนหรือทางที่ลาดด้วยยาง จากเมืองนี้ไปต้องใช้ทาง สายเล็กที่เต็มไปด้วยหินและทรายละเอียด เราจึงต้องเปลี่ยนเป็นรถยนต์ที่ขับเคลื่อนด้วย ๔ ล้อ เพื่อให้เดินทางบนพื้นที่หินและทรายเช่นนี้ได้

จากริสซานี เข้าสู่เมืองเมอร์ซูกา (Merzouga) ถือว่าเป็นแหล่งน้ำกลางทะเลทรายหรือโอเอซิสของทะเลทรายซาฮาร่า บริเวณนี้มีชื่อเสียงในเรื่องเนินทรายสูง (Sand Dunes) ที่เรียกว่า เอร์ก เชบบี้ (Erg Chebbi Dunes)

ทะเลทรายซาฮาร่า (Sahara Desert) เป็นทะเลทรายร้อนที่กว้างใหญ่ที่สุดของแอฟริกาและของโลก แต่เป็นดินแดนแห้งแล้งที่ใหญ่เป็นอันดับสองของโลก (รองจากทะเลน้ำแข็งในทวีปแอนตาร์กติกา (Antarctica) ที่ขั้วโลกใต้) คำว่า **“Sahara”** แปลว่า ทะเลทรายอันยิ่งใหญ่ (The Great Desert) มีความกว้างครอบคลุมพื้นที่ทวีปแอฟริกาเหนือด้วยขนาด ๙,๔๐๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร

(ใหญ่เท่าจีนหรือสหรัฐอเมริกาทั้งประเทศ) เป็นพื้นที่ประมาณร้อยละ ๘ ของโลก ทิศตะวันออกของทะเลทรายซาฮาร่าติดกับทะเลแดง (Red Sea) และประเทศอียิปต์ ทิศเหนือ ติดกับเทือกเขาแอตลาสและทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ทิศตะวันตกติดกับมหาสมุทรแอตแลนติก ทิศใต้มีทุ่งหญ้ากึ่งร้อนแห้งแบบสะวันนา (Semiarid Savanna) เรียกว่า ซาเฮล (Sahel แปลว่า ชายฝั่ง) เป็นแนวที่พาดผ่านจากตะวันออกไปตะวันตกสุดของทวีปแอฟริกา แบ่งเขตพื้นที่ของประเทศที่อยู่ใต้เขตทุ่งหญ้านี้ที่เรียกว่า Sub-Sahara ทะเลทรายซาฮาร่ามีความยาวจากตะวันออกไปตะวันตก ๔,๘๐๐ กิโลเมตร และกว้างจากเหนือลงไปใต้ ๑,๘๐๐ กิโลเมตร พาดผ่านทั้งหมด ๑๑ ประเทศในแอฟริกาเหนือ

นานมาแล้ว พื้นที่ที่เป็นทะเลทรายซาฮาร่าเคยมีอากาศอบอุ่น เป็นพื้นที่สีเขียวที่มีน้ำและป่าไม้อุดมสมบูรณ์ แต่ต่อมาเมื่อประมาณ ๔,๐๐๐ ปีก่อนคริสตกาล ได้เกิดภาวะแห้งแล้งอย่างรุนแรงติดต่อกันนานหลายร้อยปี ผู้คนต้องอพยพย้ายถิ่นฐานไปอยู่ใกล้ที่ที่มีแม่น้ำแทน เคยมีการวิจัยระบุว่า สาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดภาวะแห้งแล้งเช่นนี้ เนื่องมาจากแกนโลกที่เปลี่ยนระดับการเอียง คือ ลดลงจากระดับ ๒๔.๑๔ องศา มาเป็น ๒๓.๔๕ องศา ทำให้ฤดูร้อนในซีกโลกทางเหนือมีฝนตกน้อยลง เพราะแสงอาทิตย์ตกกระทบพื้นผิวโลกส่วนนี้น้อยลง นอกจากนี้พายุฝนก็ยังอ่อนแรงลง ฝนไม่มาตกทางซาฮาร่าได้มากดังเคย การมีฝนตกน้อย ทำให้ป่าไม้และพืชพรรณต่าง ๆ ล้มตาย เมื่อไม่มีป่าไม้ ดินก็ไม่สามารถเก็บน้ำไว้ได้ ความชื้นในดินมีไม่เพียงพอให้เกิดฝนตกลงอีก วงจรที่เกิดเช่นนี้นานกว่า ๔๐๐ ปี ป่าไม้และน้ำในซาฮาร่าหมดไป กลายเป็นทะเลทรายไปในที่สุด

ความกว้างใหญ่ของทะเลทรายซาฮาร่าทำให้สภาพภูมิอากาศแตกต่างกันไปตามพื้นที่ อย่างไรก็ตาม แม้ซาฮาร่าได้ชื่อว่าเป็นทะเลทราย แต่กลับมีภูมิประเทศที่หลากหลาย ตอนกลางของทะเลทรายซาฮาร่ามีแนวเทือกเขาหินสูงใหญ่ซึ่งแต่ก่อนคือภูเขาไฟ มีปล่องภูเขาไฟให้เห็นอยู่และมีลาวาอยู่ตามเชิงเขา ส่วนอื่นๆ ในทะเลทรายซาฮาร่าเป็นที่ราบสูงที่กว้างใหญ่ ตลอดจนที่ราบระหว่าง

หุบเขา และเนินทราย (Sand Dunes) ซึ่งครอบคลุมราว ๑ ใน ๓ ของพื้นที่ทะเลทรายซาฮาร่าทั้งหมด เนินทรายเหล่านี้มีความสูงต่ำต่างกันไป ระหว่างเนินทรายเป็นพื้นที่แนวหินหรือดินทรายที่กองคาราวานใช้สำหรับการเดินทางข้ามทะเลทราย นอกจากนี้ระหว่างเนินทรายยังมีทะเลสาบเล็ก ๆ ที่เก็บสะสมน้ำในช่วงหน้าฝนด้วย ทั้งนี้ เนินทรายที่ใหญ่มาก ๆ นั้น มักอยู่ทางตอนเหนือของทะเลทรายซาฮาร่า เช่น ในประเทศแอลจีเรีย ลิเบีย และอียิปต์ เนินทรายที่สูงที่สุดในโลกก็อยู่ในทะเลทรายซาฮาร่า ที่ Isaouane-N-Tifernine ประเทศแอลจีเรีย สูงถึง ๔๖๕ เมตร

ทะเลทรายซาฮาร่ามีสิ่งแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการดำรงอยู่ของชีวิตมนุษย์ สัตว์ หรือพืช เพราะฝนตกน้อยมาก และพื้นที่ไม่เหมาะแก่การเพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์ หากมีสัตว์และพืชพันธุ์ใดที่สามารถเติบโตในทะเลทรายได้ก็ต้องปรับตัวกันอย่างมาก เช่นเดียวกับมนุษย์ที่ต้องหาวิธีในการใช้ชีวิตให้อยู่รอดได้ อย่างไรก็ตาม ในทะเลทรายซาฮาร่ามีแม่น้ำสายเล็ก ๆ หลายสาย และแม่น้ำหลัก ๒ สาย คือ แม่น้ำไนล์ (The Nile) และแม่น้ำไนเจอร์ (The Niger) นอกจากนี้ยังมีน้ำใต้ดิน ซึ่งถือว่ามีคุณภาพสูงมาก เหมาะสำหรับการบริโภคและการเพาะปลูกพืชผัก น้ำใต้ดินบางส่วนเป็นน้ำจากฝนที่ตกเมื่อหลายพันปีที่ผ่านมา เรียกกันว่า **“น้ำโบราณ (Ancient Water)”** บางครั้งเรียกแหล่งน้ำนี้ว่าน้ำฟอสซิล (Fossil Water) แม่น้ำและน้ำใต้ดินเหล่านี้คือแหล่งที่ช่วยหล่อเลี้ยง

เนินทรายสูงในทะเลทรายซาฮาร่าของโมร็อกโก

ชีวิตในทะเลทราย ทั้งนี้ มีประชากรของโลกราว ๕๕ ล้านคนอาศัยอยู่ในพื้นที่ทะเลทรายซาฮาร่า ซึ่งในจำนวนนี้ มีประมาณ ๔๓ ล้านคนที่อาศัยน้ำจากแหล่งน้ำดังกล่าว

ในทะเลทรายซาฮาร่ายังมีแร่ธาตุและทรัพยากรธรรมชาติมากมาย อาทิ แก๊ส น้ำมันและฟอสเฟส ที่สำคัญยิ่งคือ แสงพระอาทิตย์ ที่สามารถนำไปพัฒนาใช้เป็นพลังงานแสงอาทิตย์ได้ ซึ่งปัจจุบันการพัฒนาใช้แสงพระอาทิตย์ยังทำได้น้อย เพราะขาดเงินทุนและเทคโนโลยีขั้นสูง ประกอบกับพื้นที่ของทะเลทรายซาฮาร่ามีความกว้างใหญ่และครอบคลุมหลายประเทศมากด้วย

ดูเหมือนว่าทะเลทรายซาฮาร่าอันกว้างใหญ่ไพศาลนี้มีแต่ความร้อน ความว่างเปล่าและเนินทราย แต่แท้จริงแล้ว กลับเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยความหลากหลายของวัฒนธรรม อีกทั้งเรื่องราวที่ยาวนานของประวัติศาสตร์ อารยธรรม การค้าขาย การต่อสู้รุกราน และการดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของอาณาจักรต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนการติดต่อค้าขายระหว่างชนพื้นเมืองจากทะเลทรายซาฮาร่ากับคนผิวดำที่อยู่ใต้ทะเลทรายซาฮาร่านั้นมีมานานหลายพันปี ก่อกำเนิดเส้นทางการค้าสายสำคัญของทวีปแอฟริกา โดยเฉพาะการค้าขายทองคำ เกลือและทาส อูฐเป็นพาหนะสำหรับการขนส่งสินค้า เพราะทนทานต่อสภาพภูมิอากาศที่แห้งแล้งแบบทะเลทราย อูฐมีฝีเท้าที่เบาและเดินบนพื้นทรายได้โดยทรายไม่ติดเท้า

ชนพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ในทะเลทรายซาฮาร่า ส่วนใหญ่คือเบอร์เบอร์ที่เป็นชนเผ่าทัวเร็ก (Tuareg) มีผิวสีคล้ำ ผู้ชายห่มคลุมร่างกายทั้งตัวและใช้ผ้าคลุมศีรษะและใบหน้าเกือบทั้งหมด เหลือแต่ตาและจมูก เรียกผ้าคลุมนี้ว่า Tagilmust มีไว้ช่วยป้องกันลมทะเลทราย และเชื่อว่าไว้กันภูตผีปีศาจที่อาจมาในยามค่ำคืน ส่วนผู้หญิงทัวเร็กมีผ้าคลุมใบหน้าที่เล็กกว่า ส่วนใหญ่ปิดเฉพาะที่ปากเท่านั้น ผ้าที่ชนเผ่าทัวเร็กใช้เป็นสีฟ้าน้ำเงิน เรียกว่า สีอินดีโก (Indigo) แต่ก่อนเป็นสีจากธรรมชาติ รวมทั้งการเผาทรายละเอียดในอุณหภูมิเฉพาะ

ก็จะกลายเป็นสีน้ำเงินได้ การใช้ผ้าคลุมสีน้ำเงินที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะนี้ทำให้ชนเผ่าทัวเร็กได้รับการขนานนามว่า **“คนสีฟ้าจากทะเลทราย (Blue men of the desert)”** แต่พวกเขากลับเรียกตนเองว่า **“คนที่คลุมใบหน้า (Kel Tagilmust - People of the viel)”**

ปัจจุบันมีชนเผ่าทัวเร็กในทะเลทรายซาฮาร่าประมาณ ๑ ล้านคน แบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ๗ กลุ่มที่อยู่กระจัดกระจายไปทั่ว ใช้ชีวิตร่อนเร่ (Nomadic) หรือกึ่งร่อนเร่ (Semi-Nomadic) เลี้ยงสัตว์คือ วัว แพะ แกะ และอูฐ ชนเผ่าทัวเร็กพูดภาษาทามาฮัค (Tamahaq) เป็นรูปแบบภาษาของชนเผ่าเบอร์เบอร์

ชนเผ่าทัวเร็ก

สำหรับโมร็อกโกนั้นมีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับภูมิภาคทางใต้ที่อยู่ติดกับทะเลทรายซาฮาร่า รวมทั้งกำเนิดของราชวงศ์สำคัญ ๆ ของโมร็อกโก ได้แก่ ราชวงศ์อัลโมราวิด (Almoravids) ราชวงศ์เมอรินิด (Merinids) ราชวงศ์ซาเดียน (Saadians) และราชวงศ์อลาวิต (Alawites)

ทะเลทรายซาฮาร่าส่วนที่อยู่ในโมร็อกโกนั้น พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นหินและทรายหยาบ แต่มีส่วนที่เป็นเนินทรายสูง (Sand Dunes) ไม่กี่แห่ง ที่มีชื่อเสียงคือที่ เมอร์ซูกา ทางตะวันออกเฉียงใต้ เพราะเป็นเนินทรายที่สูงมาก นอกจากนี้ยังมีเนินทรายสูงที่ซาโกรา (Zagora) ทางใต้ และบริเวณชายฝั่งมหาสมุทรแอตแลนติกระหว่างเมืองทาร์ฟายา (Tarfaya) และลายูอัน (Laayoune)

ดิฉันและครอบครัวไปทะเลทรายซาฮาร่าในช่วงปลายเดือนธันวาคม ค.ศ. ๒๐๐๗ ซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างฤดูหนาวที่โมร็อกโก อากาศหนาวเย็นจัดมาก วันที่เราเดินทางถึงเมอร์ซูกา เป็นช่วงเวลาใกล้พระอาทิตย์ตกดิน เมื่อเราไปถึงก็ได้เช่าอูฐเพื่อขี่บนเนินทราย อูฐของเรามีกัน ๔ ตัว คนจูงอูฐได้ผูกเชือกของอูฐต่อ ๆ กันเพื่อให้อูฐเดินตามกันและไม่ให้แยกไปทางอื่น ๆ ได้ ดิฉันนั่งอูฐตัวสุดท้ายโยกไปมา นั่งด้วยความลำบากมาก เพราะอูฐของโมร็อกโกเป็นพันธุ์

ขี่อูฐชมพระอาทิตย์ตกดิน

เงาบนเนินทราย

อาหรับที่มีโหนกเดียว การนั่งบนผ้าพาดหลังอูฐ ต้องนั่งอยู่ด้านหลังของโหนก ซึ่งต้องยึดเชือกไว้ให้ดีเพื่อไม่ให้ตกลงไปด้านหลังของอูฐ โดยเฉพาะเมื่ออูฐก้มตัวโน้มลงระหว่างเดินลงจากสันทรายหนึ่งแล้วหงายตัวเพื่อเดินขึ้นอีกสันทรายหนึ่ง ทั้งนี้ อูฐพันธุ์อาหรับของโมร็อกโกต่างจากอูฐของจีนและมองโกเลียที่มี ๒ โหนก เราสามารถนั่งตรงกลางระหว่างโหนกทั้งสองได้

การขี่อูฐบนทะเลทรายซาฮาร่าเป็นประสบการณ์ที่สนุกและน่าประทับใจยิ่ง เราได้ท่องไปในทะเลทรายซาฮาร่าบนหลังอูฐที่เดินขึ้นลงผ่านเนินทรายสูงต่ำ ได้เห็นเนินทรายสูงมากที่มีชื่อเสียง คือ เนินทรายเอร์ก เชบบี้ (Erg Chebbi) อีกทั้งได้ชมพระอาทิตย์ที่กำลังตกลับเหลี่ยมสันเนินทราย ท้องฟ้ายามพระอาทิตย์ตกสวยงามเหลือเกิน ยากที่จะบรรยายได้ เราขี่อูฐไปตามเนินสันทรายชมพระอาทิตย์ตกดิน ใช้เวลา ๑ ชั่วโมงกว่า ๆ จนถึงโรงแรมที่พักที่อยู่ติดกับขอบเนินทรายของซาฮาร่า

ที่พักของเราชื่อ Porte Du Desert เป็นโรงแรมขนาดเล็ก ๆ มีห้องพักไม่มาก ห้องพักสะอาดและสะดวกสบาย ตกแต่งด้วยสีสันสดใสเป็นเอกลักษณ์ของโมร็อกโกตอนใต้ ผู้ดูแลและพนักงานของโรงแรม ล้วนเป็นชนพื้นเมืองเผ่าทัวเร็ก ภายในโรงแรมมีร้านอาหารพื้นเมืองที่เราได้รับประทานอาหารค่ำอันเรียบง่ายและเอร็ดอร่อยยิ่ง บรรยากาศเต็มไปด้วยความเงียบสงบ ได้ยินแต่เสียงลมที่พัดอื้ออึงซึ่งคงทำให้สันทราย เปลี่ยนรูปทรงไปต่าง ๆ นานา อากาศในยามค่ำคืนหนาวจัด ท้องฟ้าเปิดโปร่ง ไร้ก้อนเมฆใด ๆ ทำให้มองเห็นหมู่ดาวดาษดื่นระยิบระยับเต็มท้องฟ้า และดูเหมือนว่าอยู่ใกล้เรามากจนสามารถเอื้อมมือไปคว้าดวงดาวเหล่านั้นได้ ที่น่าตื่นตาตื่นใจคือ ได้เห็นทางช้างเผือกกว้างใหญ่พาดผ่านบนท้องฟ้าอย่างชัดเจน

ประมาณตี ๕ ของเช้าวันรุ่งขึ้น เราออกเดินจากที่พักเพื่อไปยังเนินทรายที่สูงตระหง่านอยู่ด้านหลังของโรงแรม อากาศหนาวจัดและเย็นยะเยือก อุณหภูมิขณะนั้นประมาณ -๒ ถึง ๐ องศาเซลเซียส แทบจะไม่รู้สึกถึงมือและเท้าเลย แต่ก็ยอมทนความหนาวเพราะต้องการไปชมพระอาทิตย์ขึ้นบนเนินทรายสูง เราใช้เวลาเดินข้ามไปตามเนินทรายต่าง ๆ ประมาณครึ่งชั่วโมง เดินด้วยความยากลำบาก เพราะต้องเดินขึ้นลงตามสันทรายสูง ๆ ต่ำ ๆ อีกทั้งต้องพยายามพยุงตัวไม่ให้เท้าจมลงไปในทรายที่ละเอียดยิบและไม่ให้ตกขอบสันทรายด้วย ในที่สุดก็เดินมาถึงที่ที่สูงมากของสันทรายหนึ่ง ได้เวลาพระอาทิตย์กำลังขึ้นพอดี เราจึงนั่งลงบนพื้นทรายละเอียดเพื่อชมพระอาทิตย์ที่กำลังขึ้น ท้องฟ้ายามพระอาทิตย์ขึ้นสวยงามจริง ๆ แม้อากาศจะหนาวเย็นยะเยือก แต่รู้สึกอบอุ่นทันทีเมื่อเห็นแสงพระอาทิตย์เริ่มโผล่พ้นขอบฟ้าที่เป็นแนวสันทรายขึ้นมา เรานั่งชมพระอาทิตย์ขึ้นเต็มที่จนพ้นขอบฟ้าและสันทรายราวครึ่งชั่วโมง ก็เดินกลับลงมาจากเนินทราย กลับไปทานอาหารเช้าที่โรงแรมที่พักและเตรียมตัวออกเดินทางต่อไป

สำหรับภาพถ่ายของเรานั้นดูแล้วก็แปลกตาดี เพราะเราใส่เสื้อผ้าหรือโค๊ตที่หนากันลมและอากาศที่หนาวจัดมาก อีกทั้งปกคลุมศีรษะและใบหน้าเกือบมิดดูราวกับอยู่ในเมืองหนาว แต่เรานั่งอยู่บนเนินสันทรายในทะเลทรายซาฮาร่า ซึ่งเป็นพื้นที่ที่แห้งแล้งและร้อนจัดที่สุดในโลก! ทั้งนี้ ก็คงเป็นดังเช่นชนเผ่าทัวเร็กและผู้ที่เดินทางค้าขายข้ามทะเลทรายซาฮาร่าที่ต้องใส่เสื้อผ้าหนาปกคลุมตนอย่างมิดชิดเพื่อป้องกันอากาศที่หนาวจัดในตอนกลางคืนและเช้าตรู่ และไว้กันลมพายุทราย และความแห้งแล้งในตอนกลางวันนั่นเอง

ในการเดินทางกลับจากทะเลทรายซาฮาร่านั้น เราใช้เส้นทางจากเมอร์ซูกาขึ้นเหนือไปผ่านสถานที่และเมืองสำคัญ ๆ ไปตลอดทาง จนข้ามเทือกเขาแอตลาสตอนกลาง (Middle Atlas) เพื่อไปยังเมืองเมกเนส เมืองหลวงเก่าของโมร็อกโก และจากเมกเนส ก็เดินทางกลับกรุงราบัตต่อไป

การเดินทางสู่ทะเลทรายซาฮาร่าในครั้งนี้ ดิฉันได้รับความรู้และประสบการณ์ต่างๆ มากมาย และที่น่าประทับใจที่สุดคือ การได้ไปสัมผัสบรรยากาศของทะเลทรายซาฮาร่า รวมทั้งการขี่อูฐชมพระอาทิตย์ตกดิน และเดินขึ้นเนินทรายสูงไปชมพระอาทิตย์ขึ้นในยามเช้าที่ทะเลทรายซาฮาร่า

พระอาทิตย์ขึ้นที่ทะเลทรายซาฮาร่า

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเรื่องราว **“เส้นทางสู่ทะเลทรายซาฮาร่า...ในโมร็อกโก”** จะเป็นที่น่าสนใจและสามารถถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ตลอดจนความประทับใจที่ดิฉันได้รับจากการไปทะเลทรายซาฮาร่าในโมร็อกโกให้กับคุณผู้อ่านได้บ้าง.....

สวัสดีค่ะ...

ภาพประกอบ โดย สุภาศิริ อมาตยกุล

หนังสืออ้างอิง

DK Eyewitness Travel Guides. **Morocco** London : Dorling Kindersley Limited. ๒๐๐๔

Girard, Xavier. **Symbols of Morocco**. New York : Assouline Publishing. ๒๐๐๑

Palin, Michael. **Sahara** London : Weidenfeld&Nicolson. ๒๐๐๒

Allan, Tony; and Andrew Warren. **Deserts : The Encroaching Wilderness**. New York : Oxford University Press. ๑๙๙๓

Monaco Books. **The World’s Greatest Places**. Munich : Verlag Wolfgang Kunth GmbH&Co.KG. ๒๐๐๙

Georgraphica : **The Complete Illustrated Atlas of the World**. New York : Welcome Rain Publishers Llc. ๒๐๐๑

ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก กระทรวงวัฒนธรรม http://www.thaiwhic.go.th/index.aspx

เมืองวัลเลตตา

มอลตา... มนต์เสน่ห์ กลางทะเลเมดิเตอร์เรเนียน (๒)

ศิริสุภา กุลทนันทน์

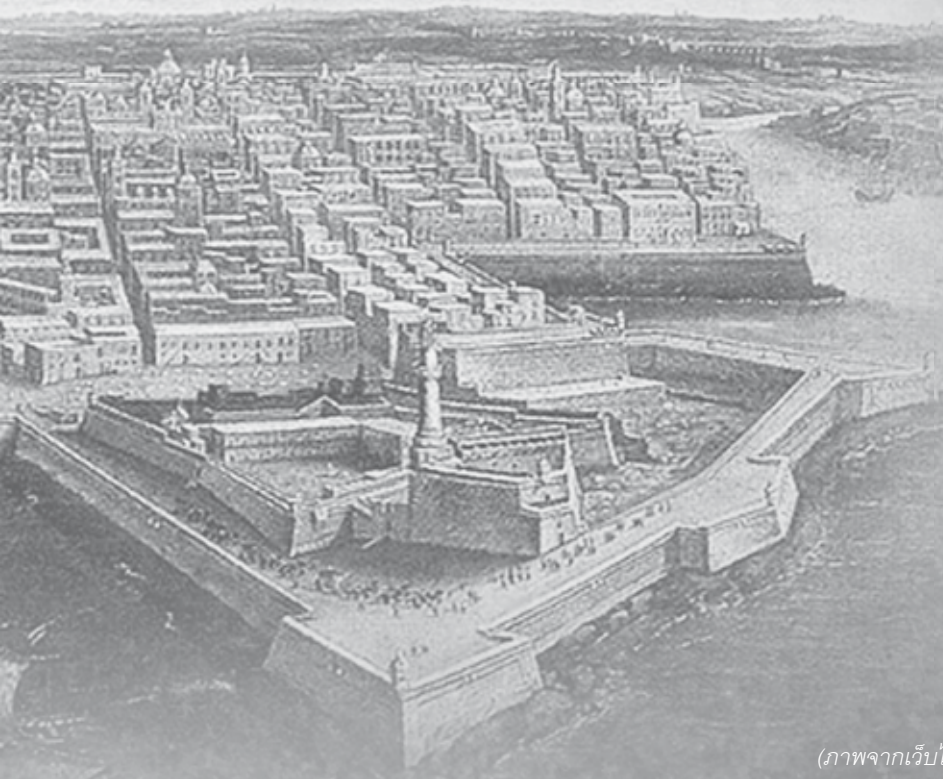

วัลเลตตา เป็นเมืองหลวงของประเทศมอลตา หรือเรียกอย่างไม่เป็นทางการในภาษามอลติสว่า Il-Belt (แปลว่า เมือง) ตั้งอยู่ตอนกลางของเกาะมอลตา มีอาณาเขต ๕๕ เฮกแตร์ (Hectare) และมีประชากรราว ๖,๓๐๐ กว่าคน เมืองวัลเลตตามีอาณาเขตที่ล้อมรอบด้วยกำแพงเมืองเก่าและป้อมปราการโบราณ ทำให้ผู้ได้ไปชมเห็นทั้งความยิ่งใหญ่และโครงสร้างของการป้องกันเมืองโดยทหารในสมัยศตวรรษที่ ๑๕ ที่มีระบบที่ซับซ้อนและมีความก้าวหน้ามาก ลักษณะของถนนรอบเมืองและในเมืองรวมทั้งการจัดวางผังเมืองแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลที่มาจากการป้องกันการสู้รบได้เป็นอย่างดี เมืองวัลเลตตาสร้างขึ้นในปี ค.ศ. ๑๕๖๖ โดยหัวหน้าของกลุ่มอัศวินเซนต์จอห์น ชื่อ Grand Master Jean Parisot de Valette ซึ่งการสร้างเมืองนี้สร้างขึ้นหลังจากการปิดล้อมครั้งยิ่งใหญ่ หรือที่รู้จักกันว่า The Great Siege เพียงไม่นาน

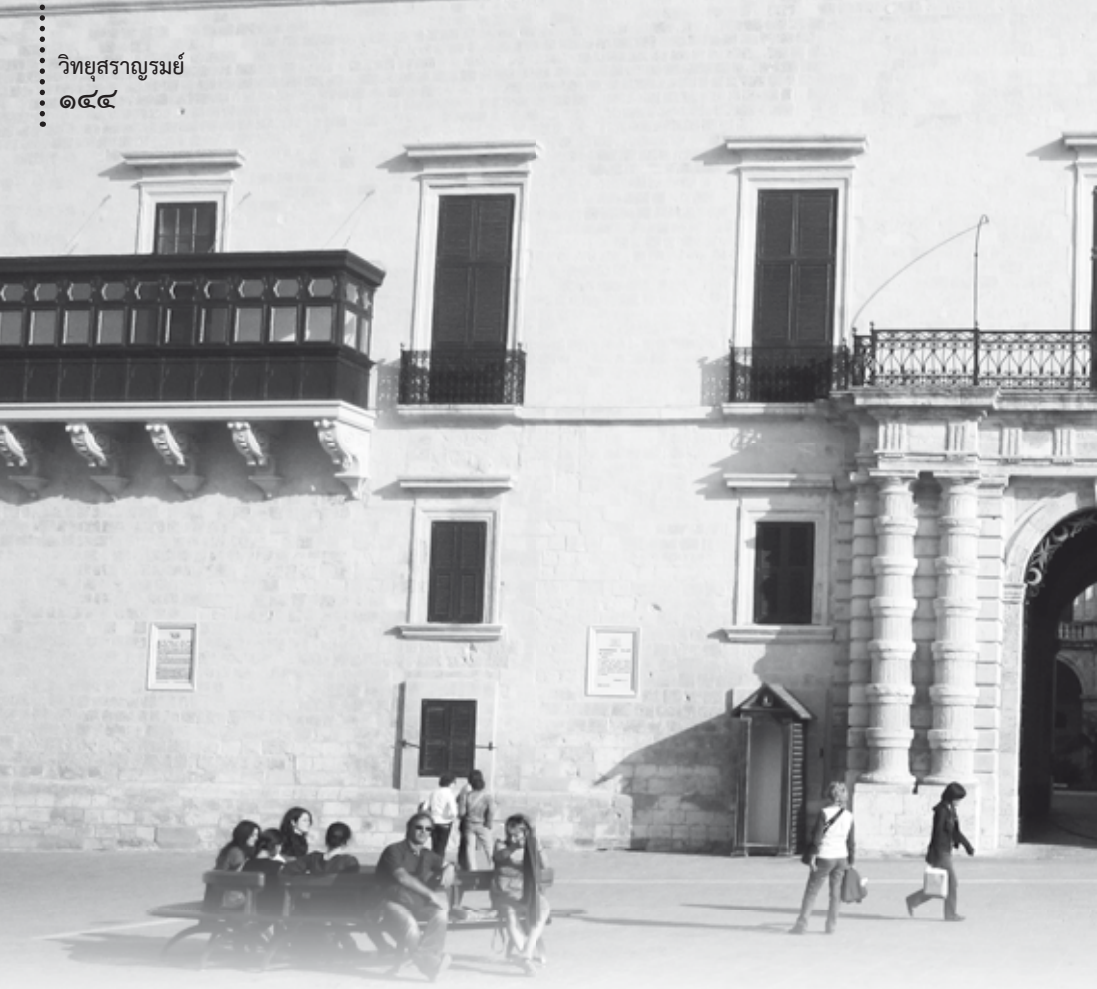

Grand Master Jean Parisot de Valette

สถาปัตยกรรมของเมืองวัลเลตตามีลักษณะตั้งแต่สมัยศตวรรษที่ ๑๖ ลงมา เป็นยุคบาโรค (Baroque) และในบางส่วนของเมืองจะเห็นโครงสร้างสถาปัตยกรรมของยุคฟื้นฟูศิลปวิทยา (Renaissance) ยุคคลาสสิค (Classic) และยุคใหม่อีกด้วย แม้ว่าเมืองวัลเลตตาจะได้รับความเสียหายอยู่บ้างในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ แต่ด้วยความสำคัญของเมืองที่เห็นได้ชัดเจนในเรื่องการทหาร การสู้รบและความเกี่ยวข้องกับกลุ่มอัศวินเซนต์จอห์น อีกทั้งเมืองวัลเลตตามีอนุสาวรีย์ (Monuments) อยู่ถึง ๓๒๐ แห่งทั่วเมือง รวมทั้งมีลักษณะสถาปัตยกรรมที่สวยงามและโดดเด่น จึงทำให้เมืองวัลเลตตาได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกในปี ค.ศ. ๑๙๘๐ โดยองค์การยูเนสโกในประเภทมรดกทางวัฒนธรรม โดยเป็นเมืองที่มีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์หนาแน่นที่สุดแห่งหนึ่งของโลก

(ภาพจากเว็บไซต์)

การเดินทางเข้าเมืองวัลเลตตาจะนับเริ่มต้นจากประตูเมือง (City Gate) ซึ่งสร้างขึ้นเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๖๔ เมื่อเดินทางผ่านประตูเข้าไปแล้วจะเห็นจัตุรัสใหญ่เรียกว่า จัตุรัสแห่งเสรีภาพ (Freedom Square) และเป็นจุดเริ่มต้นของถนนสายสำคัญต่าง ๆ ในเมือง เช่นถนนรีพับบลิค (Republic Road) ซึ่งเป็นถนนที่ยาวและกว้างที่สุดในเมืองวัลเลตตา ในบางเขตถนนในเมืองจะเป็นถนนสำหรับคนเดินเท่านั้น มีสถานที่สำคัญทางราชการ พิพิธภัณฑ์แห่งชาติ พิพิธภัณฑ์ด้านโบราณคดีและด้านศิลปะ และหอสมุดแห่งชาติ นอกจากนี้มีร้านค้า ร้านอาหารและร้านขายของที่ระลึกอยู่ตลอดข้างทาง ที่เมืองวัลเลตตาเป็น

ทำเนียบประธานาธิบดีของมอลตา

ที่ตั้งทำเนียบประธานาธิบดีของสาธารณรัฐมอลตา ซึ่งเคยเป็นพระราชวังสำหรับพักอาศัยของหัวหน้าของกลุ่มอัศวิน (The Grand Masters' Palace) พระราชวังแห่งนี้ถูกใช้เป็นที่อยู่ของผู้ว่าการอังกฤษเมื่อครั้งที่อังกฤษปกครองมอลตาในช่วงปี ค.ศ. ๑๘๐๐ - ๑๙๖๔ และถูกเปลี่ยนให้เป็นทำเนียบของประธานาธิบดีมอลตาเมื่อประเทศมอลตาประกาศอิสรภาพจากอังกฤษในปี ค.ศ. ๑๙๖๔ นอกจากนั้นแล้ว เมืองวัลเลตตายังเป็นที่ตั้งที่ทำการและทำเนียบนายกรัฐมนตรี มีโบสถ์อยู่หลายแห่ง โบสถ์ที่สำคัญของเมืองนี้ที่ผู้เขียนจะกล่าวถึงต่อไป คือ โบสถ์ใหญ่เซนต์จอห์น (St John's Co-Cathedral)

เนื่องจากจุดยุทธศาสตร์ของเมืองวัลเลตตาที่ตั้งอยู่ ทำให้เมืองนี้มีหน้าที่ในการป้องกันมอลตาอยู่ตลอดมา จนกระทั่งเมื่อการสู้รบเบาบางและยุติลง ในเวลาต่อมา ก็ได้มีการปรับปรุงและปรับเปลี่ยนรูปลักษณ์ของเมืองเพื่อให้มีลักษณะเป็นที่อยู่อาศัยแบบเมืองมากกว่าการป้องกันทางทหารและทางทะเล อาทิเช่น การเปลี่ยนบริเวณที่เคยเป็นที่ตั้งของปืนใหญ่ให้เป็นสวนสาธารณะที่สวยงาม ซึ่งเต็มไปด้วยต้นไม้และดอกไม้สีสันนานาชนิด สวนแห่งนี้มีชื่อว่า Baracca Gardens นอกจากนี้ เมื่อมองจากวิวสูงของเมืองวัลเลตตา จะสามารถเห็นท่าเรือใหญ่ (The Grand Habour) และ **“เมือง ๓ เมือง”** (The Three Cities) ได้อย่างชัดเจน เมือง ๓ เมืองนี้ ได้แก่ เมือง Cospicua, Vittoriosa และ Senglea ซึ่งเป็นเมืองที่มีหน้าที่ในการต่อสู้เพื่อการป้องกันเกาะมอลตาในอดีตและมีความสำคัญอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงการปิดล้อมครั้งยิ่งใหญ่ มีกำแพงเมืองเก่าและป้อมปราการใหญ่ที่สร้างไว้โดยรอบของเมืองทั้ง ๓ เมือง สร้างขึ้นในสมัยของกลุ่มอัศวินเซนต์จอห์น เมือง ๓ เมืองและท่าเรือใหญ่มีทัศนียภาพที่สวยงามมาก ในปัจจุบันนี้ ในเวลา ๑๒ นาฬิกาของทุกวัน จะมีทหารมอลติสยิงปืนใหญ่เพื่อเป็นการระลึกถึงการสู้รบและความสำคัญของเมืองวัลเลตตาและเมือง ๓ เมืองในการสู้รบทางทะเล ซึ่งการยิงปืนใหญ่นี้เรียกว่า “Baracca Saluting Battery”

ทิวทัศน์ของ The Three Cities
ที่มองจากจุดที่สูงของวัลเลตตา

การยิงปืน Baracca Saluting Battery

เมืองเอมดินา (Mdina)

เอมดินา เป็นเมืองเก่าโบราณ ซึ่งตามหลักฐานทางโบราณคดีนั้น เมืองนี้ถูกสร้างขึ้นเมื่อประมาณปลายยุคสำริดในช่วง ๑,๕๐๐ - ๑,๐๐๐ ปีก่อนคริสตกาล เมืองเอมดินาเป็นเมืองหลวงเก่าของมอลตาในสมัยยุคกลาง (Medieval) ตั้งอยู่ใจกลางของเกาะมอลตา มีกำแพงเมืองล้อมรอบและตั้งอยู่บนที่สูงประมาณ ๑๕๐ เมตร หรือ ๕๐๐ ฟุตจากระดับน้ำทะเล เอมดินาเป็นหนึ่งในเมืองที่มีกำแพงเมืองเก่าจากยุคกลางที่เห็นชัดที่สุดในโลก เนื่องจากเป็นเมืองที่มีขนาดเล็ก มีความเงียบสงบและไม่ค่อยมีการเดินทางสัญจรเข้าออกเมืองนี้มากเท่าไร เมืองเอมดินาจึงได้รับการขนานนามอีกชื่อหนึ่งโดยคนที่อาศัยอยู่และผู้ไปเยือนว่า **"เมืองแห่งความเงียบ[๑]"** (The Silent City) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเมืองมีประมาณกว่า ๓๐๐ คน เท่านั้น เมืองเอมดินามีอาณาเขตที่ติดต่อกับเมืองราบัต (Rabat)

.....

๑ คำว่า "เมืองแห่งความเงียบ" เป็นคำแปลที่ผู้เขียนแปลจากคำว่า "The Silent City"

เมืองเอมดินามีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มาหลายยุคสมัย ตามหลักฐานทางโบราณคดี กลุ่มคนแรกที่อาศัยอยู่เมืองนี้ได้แก่พวกฟีนีเซียน ซึ่งเรียกเมืองนี้ว่ามาเลต (Maleth) เป็นเมืองที่มีจุดยุทธศาสตร์ที่ตั้งอยู่เขตที่สูงที่สุดของเกาะมอลตาและอยู่ห่างจากทะเลพอสมควร ซึ่งหมายถึงการห่างจากการบุกรุกจากทางทะเลได้ดี เอมดินาเป็นเมืองที่เคยใช้เป็นที่ประกอบพิธีการสาบานตนของหัวหน้ากลุ่มอัศวินทุกคนในการที่จะดูแลและปกป้องเกาะต่าง ๆ ของมอลตา ในสมัยที่เอมดินาเป็นเมืองหลวงของมอลตา เมืองนี้เป็นที่ตั้งของสำนักสงฆ์ โบสถ์และที่ทำการต่าง ๆ และในสมัยที่โรมันเข้าครองมอลตา ผู้ว่าการของโรมัน (Roman Governor) ได้สร้างที่อยู่ในเมืองนี้ และมีการกล่าวขานกันว่าสาวกเซนต์พอลเคยมาอาศัยอยู่ที่เมืองนี้หลังจากที่เรือล่มที่เกาะมอลตาด้วย ในปัจจุบัน เมืองเอมดินาเป็นเมืองสำหรับอยู่อาศัยเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นบ้านของตระกูลที่เก่าแก่ที่สุดของชาวมอลติส ที่เมืองเอมดินามีโบสถ์ที่สวยงามมากตั้งอยู่กลางเมืองที่ชื่อว่า โบสถ์ใหญ่แห่งเอมดินา (The Mdina Cathedral)

โบสถ์ใหญ่เอมดินา The Mdina Cathedral

ถนนและซอยเล็ก ๆ ในเมืองเอมดินา

เมืองเอมดินามีความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและเงียบสงบสมกับชื่อที่ได้ถูกขนานนามว่าเป็นเมืองแห่งความเงียบ การเดินทางเข้าไปในเมืองเอมดินาจะผ่านประตูเมืองหลัก (The Main Gate) ซึ่งสร้างขึ้นในปี ค.ศ. ๑๗๒๔ มีลักษณะเป็นประตูโค้งด้วยสถาปัตยกรรมยุคบาโรค ใครก็ตามที่ได้เข้าไปในเมืองเอมดินาจะมีความรู้สึกเหมือนกลับเข้าไปอยู่ในยุคกลาง ถนนในเมืองจะมีขนาดแคบมาก เป็นตรอกและซอยเล็ก ๆ ลัดเลาะไปตามมุมต่าง ๆ ของเมือง บ้านเรือนจะมีสีเดียวกันหรือคล้ายกันทั้งหมด คือ สีน้ำตาลหรือน้ำตาลอ่อน นอกจากจะเป็นบ้านอาศัยแล้ว ยังมีร้านขายของที่ระลึก ร้านอาหารอยู่บ้าง แต่ที่โดดเด่นคือร้านขายเครื่องแก้วของเอมดินา (Mdina Glass) ก่อนเข้าประตูเมืองจะมีรถม้าที่ตกแต่งอย่างสวยงาม ซึ่งจัดไว้ให้นักท่องเที่ยวได้นั่งเพื่อชมเมืองเอมดินาและเมืองราบัตด้วย

เมืองราบัต (Rabat)

คำว่า **"ราบัต"** เป็นคำที่มาจากภาษาอาราบิค แปลว่าชานเมือง (Suburb) มีผู้อาศัยอยู่ประมาณ ๑๑,๐๐๐ คน เมืองราบัตมีอาณาเขตที่ต่อเนื่องกับเมืองเอมดินา ในช่วงสมัยที่อาหรับเข้าปกครองมอลตา พวกอาหรับมีความต้องการที่แบ่งแยกเมืองทั้งสองนี้ โดยการสร้างเป็นเนินสูง รอบนอกของเมืองเอมดินา เพื่อเป็นการป้องกันเมืองที่มีความรุ่งเรืองอยู่ในช่วงนั้น หลายศตวรรษต่อมา กลุ่มอัศวินได้สร้างคูเมืองและป้อมปราการที่ชันล้อมรอบเมืองเอมดินา ทำให้เห็นการแบ่งแยกอาณาเขตระหว่างเมืองเอมดินาและเขตเมืองราบัตอย่างชัดเจน ซึ่งคูเมืองและป้อมปราการเก่านี้ยังคงเห็นได้ในปัจจุบัน เมืองราบัตเป็นศูนย์การค้าขายในเขตชานเมืองของเกาะมอลตา ประกอบด้วยธนาคาร ร้านค้า ตลาด และร้านอาหารต่าง ๆ เมืองนี้มีโบสถ์สำคัญคือ โบสถ์ใหญ่ เซนต์พอล (The St Paul's Cathedral)

ในช่วงการปกครองโดยพวกโรมัน มีการนิยมฝังศพของผู้ที่ตายแล้ว แต่เนื่องจากมีการห้ามฝังศพบนดิน ดังนั้นจึงต้องฝังศพกันใต้ดิน ซึ่งถูกจัดเป็นลักษณะ **"สุสานใต้ดิน"** (Catacombs) ในภายหลังต่อมา สุสานเหล่านี้ยังถูกใช้เป็นที่หลบซ่อนของพวกที่นับถือศาสนาหรือมีความเชื่ออื่น ๆ ที่แตกต่างไปจากผู้ปกครองในสมัยนั้น เพื่อเป็นการหลบหนีจากการถูกฆ่า กล่าวกันว่าภายใต้เมืองราบัตมีสุสานใต้ดินเป็นระยะทางยาวหลายไมล์ทีเดียว สุสานใต้ดินนี้มีลักษณะเป็นอุโมงค์ที่เป็นหลุมฝังศพ สร้างด้วยหินที่เป็นหินตัด (Stone-cut Tombs) ทั้งหมด มีการแบ่งออกเป็นห้องเล็ก ๆ และชั้นระดับต่าง ๆ ที่ซับซ้อนและวกวนมาก สุสานใต้ดินที่น่าสนใจที่ควรกล่าวถึงคือ สุสานใต้ดินเซนต์พอล (St Paul's Catacombs) ปัจจุบันเป็นพิพิธภัณฑ์ที่เปิดให้ประชาชนเข้าชมได้ สุสานแห่งนี้เคยถูกใช้ในช่วงที่อาหรับเข้าครองเกาะมอลตา และเพิ่งถูกค้นพบเมื่อปี ค.ศ. ๑๘๙๔ ตามหลักฐานที่พบนั้น เชื่อว่าสุสานแห่งนี้เกี่ยวข้องกับเซนต์พอล จึงได้มีชื่อว่าสุสานใต้ดินเซนต์พอล ในระยะการสร้างสุสานแห่งนี้เชื่อว่าเป็นเพียงแค่

ด้านหน้าของโบสถ์ใหญ่เซนต์จอห์น

ภายในของโบสถ์ใหญ่เซนต์จอห์น

โบสถ์ Ta'Pinu

หมู่บ้านป๊อบอาย (The Popeye Village)

อุโมงค์ใต้ดินที่มีขนาดเล็กเท่านั้น แต่ต่อมาได้มีการขยายอาณาบริเวณออกไปต่อเชื่อมกับอุโมงค์ใต้ดินอื่น ๆ ที่มีอยู่ในขณะนั้น จนมีลักษณะเหมือนเขาวงกตที่สลับซับซ้อนมาก และมีอาณาเขตถึงประมาณ ๒๐๐ ตารางเมตรดังที่เห็นในปัจจุบัน ความสำคัญของสุสานเซนต์พอลนี้ นอกจากจะเป็นสุสานใต้ดินที่มีขนาดใหญ่และกว้างที่สุดในมอลตา และเป็นสถานที่ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับศาสนาคริสต์แล้ว การค้นพบสุสานนี้ยังทำให้ได้ข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับการฝังศพในสมัยนั้น รวมทั้งพิธีกรรมในช่วงต้นของศาสนาคริสต์ที่เกาะมอลตาอีกด้วย

ภายในเมืองราบัต ยังมีสุสานใต้ดินที่มีชื่อเสียงอีกแห่งหนึ่ง ชื่อว่า สุสานใต้ดินของเซนต์อากาธา (St Agatha's Catacombs) ซึ่งได้เปิดให้เป็นพิพิธภัณฑ์ด้วยเช่นกัน ตามคำเล่าขานของคน ในเขตนี้ มีความเชื่อว่าเซนต์อากาธาเดินทางมาที่เกาะมอลตาและหลบซ่อนตัวอยู่ที่สุสานแห่งนี้และกลับไปยังเกาะซิซีลีในภายหลัง สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของสุสานใต้ดินแห่งนี้คือมีภาพวาดสีบนปูนเปียก (Fresco Paintings) ในสมัยยุคกลางที่มีอยู่รอบภายในสุสาน เนื่องจากกาลเวลาที่ผ่านไปเป็นเวลานาน จึงเป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งที่ภาพสีบนปูนเปียกเหล่านี้ไม่สามารถเห็นได้ชัดในปัจจุบัน

โบสถ์ใหญ่เซนต์จอห์น (St John's Co-Cathedral)

โบสถ์ใหญ่เซนต์จอห์นมีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ของมอลตาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับกลุ่มอัศวินเซนต์จอห์นดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โบสถ์นี้ตั้งอยู่ใจกลางเมืองวัลเลตตา สร้างขึ้นในภายหลังที่เมืองวัลเลตตาได้เป็นเมืองหลวงของมอลตา การก่อสร้างโบสถ์นี้นำโดยหัวหน้ากลุ่มอัศวัน ชื่อ The Grand Master Jean de la Cassiere (มีอายุระหว่างปี ค.ศ. ๑๕๗๒ - ๑๕๘๑) ผู้มอบหมายให้นักวิศวกรชาวมัลติส คือ นาย Gerolamo Cassar เป็นผู้ดำเนินการสร้าง โบสถ์ใหญ่เซนต์จอห์นได้รับการสถาปนาอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๕๗๘ โดยหัวหน้าบาทหลวง ชื่อ Ludovico Torres

เมื่อดูจากภายนอกของโบสถ์ใหญ่เซนต์จอห์น จะเห็นความเรียบง่ายของลักษณะสถาปัตยกรรม แต่เมื่อเข้าไปข้างในแล้วจะเห็นการตกแต่งภายในของโบสถ์นี้เป็นไปอย่างสวยงาม วิจิตรตระการตาและยิ่งใหญ่อย่างมาก สถาปัตยกรรมการตกแต่งภายในเป็นลักษณะบาโรค ส่วนที่เป็นพื้นของโบสถ์ในห้องโถงใหญ่ทั้งหมดเป็นหินอ่อน มีภาพวาดลวดลายสวยงามมาก ข้างล่างของพื้นโบสถ์เป็นที่ฝังศพของเซนต์ต่าง ๆ ฝาผนังและเพดานภายในโบสถ์มีลวดลาย แกะสลักบนหินที่มีลักษณะเป็นมิติอย่างเห็นได้ชัดเจน และมีภาพเขียนฝาผนังที่มีลวดลายและทาด้วยสีต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสีทองที่ทำจากทองคำเปลวทั้งหมด ทำให้ดูงดงาม ตระการตามากยิ่งนัก ภายในโบสถ์ใหญ่เซนต์จอห์นแห่งนี้ นอกจากห้องโถงใหญ่ของโบสถ์เองแล้ว ยังมีห้องที่บรรจุเครื่องสักการะ (สร้างขึ้นในปี ค.ศ. ๑๕๙๘) ห้องเทศน์ ห้องฝังศพใต้ถุนโบสถ์ ระเบียงของโบสถ์ พิพิธภัณฑ์ และสวน ภายในโบสถ์ใหญ่มีพระรูป **“Our Lady of Carafa”** อยู่ใน Chapel of the Blesses Sacrament ที่คนเข้าไปสักการะบูชากันมาก

พิพิธภัณฑ์เซนต์จอห์นที่อยู่ภายในโบสถ์ใหญ่เซนต์จอห์นมีภาพเขียนและพรมแขวนผนัง (Tapestries) ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประวัติของโบสถ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่โบสถ์นี้ทำหน้าที่ในการประกอบพิธีหลักของกลุ่มอัศวินเซนต์จอห์น ในพิพิธภัณฑ์แห่งนี้มีภาพวาดที่สำคัญอยู่หลายชิ้น แต่ที่จะต้องกล่าวถึงคือภาพ **“The Beheading of St John The Baptist”** นับเป็นภาพวาดที่มีชื่อเสียงมากที่สุดภาพหนึ่งของโลก วาดโดยจิตรกรที่มีชื่อเสียงชาวอิตาเลียน คือ Caravaggio (มีอายุระหว่างค.ศ. ๑๕๗๓ – ๑๖๑๐) เป็นภาพที่ Caravaggio วาดขึ้นในปี ค.ศ. ๑๖๐๘ ซึ่งอยู่ในช่วงสุดท้ายของงานวาดภาพของเขาและได้รับกล่าวขานว่าเป็นผลงานที่ดีที่สุดของเขาในช่วงนี้ ภาพนี้เป็นภาพวาดสีน้ำมันบนแผ่นผ้าใบ มีขนาด ๓๖๑ คูณ ๕๒๐ เซนติเมตร ความสำคัญของภาพนี้คือเป็นภาพเดียวในโลกของ Caravaggio ที่มีลายเซ็นต์ของเขา ซึ่งเป็นลายเส้นเล็ก ๆ ที่วาดต่อจากเลือดที่ไหลลงมาจากคอของ St John The Baptist หลังจากการประหาร ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าเป็นภาพวาดที่มีลายเซ็นต์ที่

เปรียบเสมือนประทับด้วยเลือด ซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์ใหม่ของประวัติศาสตร์การวาดภาพเลยทีเดียว ใครก็ตามที่ได้ไปเห็นภาพวาดนี้จะต้องยืนดูอยู่นานด้วยความประทับใจอย่างยิ่ง

เกาะโกโซ (Gozo)

เกาะโกโซ เป็นเกาะที่ใหญ่เป็นอันดับสองของประเทศมอลตา รองลงมาจากเกาะมอลตา มีขนาดใหญ่ประมาณหนึ่งในสามของขนาดเกาะมอลตา มีเนื้อที่ประมาณ ๗๒ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๒๕,๐๐๐ คน การเดินทางจากเกาะมอลตาไปยังเกาะโกโซ ต้องเดินทางโดยเรือโดยสารที่สามารถนำรถขึ้นเรือได้ ใช้เวลาประมาณครึ่งชั่วโมงในการเดินทาง บนเกาะโกโซมีบ้านเรือนอาศัยอยู่ตามเนินเขาและมีป้อมเก่าที่สร้างไว้ป้องกันบ้านของชาวนาในสมัยอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากพวกเตอร์กและพวกที่รุกรานมาจากทางทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ซึ่งยังมีให้เห็นอยู่มาก เมืองหลวงของเกาะนี้คือ วิคตอเรีย (Victoria) ซึ่งเป็นชื่อที่สมเด็จพระราชินีวิคตอเรียแห่งอังกฤษพระราชทานให้กับเมืองหลวงของเกาะโกโซ เนื่องในโอกาสการฉลองครบรอบ ๕๐ ปีของพระองค์ในปี ค.ศ. ๑๘๘๗

(ภาพจากเว็บไซต์)

เกาะโกโซมีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของมอลตามาก ดังเช่น วิหารศิลา (Ggantija) ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น นอกจากนี้มีป้อมปราการและกำแพงเมืองเก่าที่ยังคงเหลืออยู่ให้เห็นหลายแห่ง มีโบสถ์ใหญ่และเล็กอยู่มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งโบสถ์ที่ชื่อว่า Ta'Pinu ซึ่งตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์เข้าใจว่าสร้างขึ้นในช่วงศตวรรษที่ ๑๖ ตามตำนานที่เล่าขานมาว่าพระแม่มารีได้มีนิมิตให้หญิงชาวบ้านคนหนึ่งได้ยินเสียง ดังนั้นจึงได้สร้างโบสถ์ขึ้นที่แห่งนี้เพื่อเป็นการบูชาพระแม่มารี ซึ่งเรียกกันว่า **"Our Lady of Ta'Pinu"**

สถานที่สำคัญอีกแห่งที่น่าสนใจได้แก่ ป้อมปราการใหญ่ (Citadel) ซึ่งสร้างขึ้นอยู่บนที่สูงของเกาะตั้งแต่สมัยยุคกลาง ภายในป้อมปราการใหญ่นี้มีที่อยู่ของผู้ปกครองเมืองในยุคนั้น มีคุกสำหรับทาสและนักโทษ และห้องที่เก็บอาวุธของอัศวิน นอกจากนั้นยังมีพิพิธภัณฑ์ทางโบราณคดี และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นอยู่ด้วย ส่วนทางตอนเหนือของเกาะโกโซมีถ้ำ ชื่อ คาริปโซ (Calypso's Bay) ซึ่งมีทางเดินภายในถ้ำที่วกวน สลับซับซ้อนคล้ายเขาวงกตทีเดียว

(ภาพจากเว็บไซต์)

หมู่บ้านป๊อบอาย (The Popeye Village)

มอลตามี **“หมู่บ้านป๊อบอาย”** (The Popeye Village) ซึ่งสร้างขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๘๐ เพื่อสำหรับถ่ายภาพยนตร์ของบริษัทฮอลลีวูดเรื่องป๊อบอาย ที่ใช้คนแสดงจริงทั้งหมด หลังจากการถ่ายภาพยนตร์บริษัทฮอลลีวูดได้มอบให้เป็นสมบัติของมอลตา สำหรับการสร้างสถานที่การถ่ายทำหนังแห่งนี้เริ่ม ค.ศ. ๑๙๗๙ ซึ่งขณะนี้หมู่บ้านป๊อบอายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจอีกแห่งหนึ่งในมอลตานี้

เครื่องแก้วมอลตา (Malta Glass)

หลายคนคงได้ยินชื่อของเครื่องแก้วที่เมืองมูราโน (Murano) ของประเทศอิตาลีอยู่เสมอ เมื่อผู้เขียนได้เดินทางไปมอลตา จึงได้เห็นว่าประเทศนี้เองก็มีชื่อเสียงในเรื่องเครื่องแก้วด้วยเช่นกัน ซึ่งมีความสวยงามไม่แพ้เครื่องแก้วของประเทศอิตาลีเลยทีเดียว ผู้เขียนได้มีโอกาสไปดูโรงงานทำเครื่องแก้วที่หมู่บ้านหัตถกรรม (Craft Village) ชื่อ โรงงาน Mdina Glass สร้างขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๖๘ และโรงงาน Valletta Glass สร้างขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๗๙ ทั้งสองแห่งนี้เป็นเครื่องแก้วที่มีชื่อเสียงที่สุดในมอลตา ลักษณะของเครื่องแก้วมอลตามีหลายรูปแบบ และใช้งานได้ในหลายประเภท ตั้งแต่เป็น เครื่องประดับ เครื่องใช้สอย โคมไฟ ชุดทานอาหาร ถ้วยแก้ว แจกัน และรูปสัตว์ต่าง ๆ ซึ่งเน้นสีสันที่สวยงามมาก โรงงานทั้งสองแห่งนี้มีช่างอยู่หลายคนที่มีฝีมือที่สร้างสรรค์และเทคนิคสูง อีกทั้งมีความละเอียดอ่อนทั้งในเรื่องการเป่า การแกะสลักและการให้สี เครื่องแก้วนี้เป็นของที่ระลึกได้อย่างดียิ่งสำหรับผู้ที่ไปเที่ยวที่มอลตา

เครื่องแก้วในร้านขายเครื่องแก้ว Mdina Glass และ Valletta Glass ที่หมู่บ้านหัตถกรรม

ช่างเป่าแก้วในโรงงานขณะกำลังทำงานอยู่

นาฬิกามอลติส (Maltese Clock)

นอกเหนือจากเครื่องแก้วแล้ว ประเทศมอลตามีชื่อเสียงในงานศิลปหัตถกรรมอีกอย่างหนึ่งคือ การทำนาฬิกา หรือที่เรียกว่า นาฬิกามอลติส (Maltese Clock) ซึ่งได้เริ่มขึ้นเมื่อประมาณปลายศตวรรษที่ ๑๗ โดยช่างฝีมือทำนาฬิกามอลติสนี้ได้ถ่ายทอดความรู้และเทคนิคในการประกอบ การวาดลวดลาย และการให้สีต่าง ๆ สืบทอดกันภายในตระกูลหลายชั่วคน นาฬิกามอลติสมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ทำด้วยไม้และมีการวาดเป็นลวดลายสีต่าง ๆ เช่น ลายดอกไม้ รูปสวน ทิวทัศน์ชนบทของมอลตา เป็นต้น นาฬิกาแต่ละเรือนจะมีสีหลักที่เป็นสีพื้นของนาฬิกา เช่น สีเขียว สีน้ำเงิน สีขาว สีแดง และสีดำ ส่วนการวาดลวดลายลงบนสีหลักนี้ใช้หลายสีและมีการเขียนลายขอบ

นาฬิกาแอลติสสีต่างๆ

ของนาฬิกาแต่ละเรือนด้วยสีทองที่เด่นชัด นาฬิกามอลติสมีขนาดต่าง ๆ กัน สำหรับใช้ตั้งโต๊ะซึ่งมีขนาดเล็ก จนถึงขนาดแขวนกำแพงที่มีขนาดปานกลางถึงขนาดใหญ่ เนื่องจากว่านาฬิกามอลติสทำด้วยมือทุกเรือน จึงทำให้แต่ละเรือนมีความเป็นเอกลักษณ์ของตัวเองแม้ว่าลวดลายที่ดูผิวเผินจะเหมือนกัน

นาฬิกามอลติสที่ทำขึ้นตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ ๑๗ นั้น ส่วนใหญ่จะใช้ทองคำเปลวจริง และใช้กลไกในการหมุนของนาฬิกา ในปัจจุบันนี้สามารถหานาฬิกามอลติสที่วาดด้วยทองคำเปลวได้ในเฉพาะบางร้านของมอลตาเท่านั้น โดยเฉพาะที่เมืองวัลเลตตา และเมืองเอมดินา โดยส่วนใหญ่ต้องสั่งทำล่วงหน้า ราคาของนาฬิกามอลติสนี้แพงมากทีเดียว ในระยะหลังช่างทำนาฬิกามอลติสจึงได้ปรับเปลี่ยนการทาด้วยสีทองธรรมดา และเปลี่ยนการเดินเข็มของนาฬิกาเป็นระบบควอซ (Quartz) จึงทำให้ราคาของนาฬิกาไม่แพงมาก และกลายเป็นของที่ระลึกสำหรับคนที่ไปเที่ยวประเทศมอลตามากมาย

ผู้เขียนหวังว่าเรื่องราวของประเทศมอลตาที่ได้นำเสนอข้างต้นนี้คงจะเป็นน่าสนใจและให้สาระที่ให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านได้บ้าง สวัสดีค่ะ

ภาพประกอบ โดยศิริสุภา กุลทนันทน์

ข้อมูลและเอกสารอ้างอิง (References)

๑. “Insight Guides Malta” by APA Publications. Edition ๒๐๑๐

๒. “Malta and Gozo: History and Culture” by M.J. Publications Ltd, ๒๐๐๗

๓. “Malta Gozo and Comino” by Miller Distributors Limited, ๒๐๑๑

๔. “Malta: An Archaelogical Paradise” by M.J. Publications Ltd. Ninth Edition ๒๐๐๓

๕. “Gozo : The Island of Calypso” by Miller Distributors Limited
๖. “St Paul’s Catacombs : A Brief Guide” by Heritage Malta
๗. “Ggantija Temples: A Brief Guide” by Heritage Malta
๘. ข้อมูลจากสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงเอเธนส์ ประเทศกรีซ
๙. UNESCO World Heritage List : http://whc.unesco.org
๑๐. Heritage Malta Website : www.heritagemalta.org
๑๑. Wikipedia: The Free Encyclopedia’s Website
๑๒. Mdina Glass factory : www.mdinaglass.com.mt
๑๓. Valletta Glass factory : www.vallettaglass.com
๑๔. Maltese Clock: www.malteseclock.com

ย้อนรอยไหม

เบน

เสียงเรือที่แล่นผ่านคลองแสนแสบ ขณะที่กำลังเดินอยู่บนสะพานทำให้อดสงสัยไม่ได้ว่าชาวบ้านครัวที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมคลองนี้จะหนวกหูกับการสัญจรทางน้ำบ้างหรือไม่ เส้นทางลัดเลาะริมคลองพาชาวคณะมาหยุดที่บ้านครัวเหนือ ซอย ๙ หลบหลีบห่างจากริมคลองไปไม่ไกล บ้านไม้ตรงหน้าบอกเราว่าเราเดินมาถึง **“บ้านผ้าม้าบ้านครัว”** บ้านหลังน้อยที่มีเส้นไหมสีสดวางเรียงรายเสียงกี่กระตุกที่ดังเป็นจังหวะ ทำให้เราต้องเดินกระเถิบไปดูใกล้ ๆ ว่า ด้ายที่พาดเฟี้ยมกับเส้นไหมในกระสวยอยู่จะสร้างสรรค์ผ้าไหมลายใดออกมา ให้ถูกใจ ผู้ซื้อและสร้างความทรงจำให้แก่ผู้พบเห็น

บ้านครัว ชื่อที่ใครหลายคนอาจไม่คุ้นหู เป็นชุมชนชาวจามมุสลิมจากกัมพูชาที่อาศัยอยู่แถบตะเข็บชายแดน จังหวัดตราด หรือเป็นที่รู้จักว่า **“เขมรจาม”** ย้ายมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในพระนคร เขตปทุมวัน มีจำนวน ๒,๐๐๐ กว่าครัวเรือน ๘ ครัวเรือนจากจำนวนนี้ เป็นผู้ที่มีความชำนาญในการทอผ้าไหมมาตั้งแต่ก่อนยุคสงครามโลกครั้งที่สอง (ค.ศ.๑๙๔๕ - ค.ศ.๑๙๔๙) ตามคำบอกเล่าของคุณนิพนธ์ มนูทัศน์[๑] เจ้าของบ้านผ้าม้า บ้านครัว

เดิมทีนั้น ชาวบ้านแถบนี้นิยมทอโสร่งผ้าไหม เป็นผ้าตา ลายผ้าบ่งบอกถึงศักดินาของผู้สวมใส่ ระหว่างช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง การทอผ้าที่บ้านครัว

.....

๑ เป็นนามสกุลพระราชทานจากพระยาราชมนู ในรัชกาลที่ 5 คุณนิพนธ์ฯ เป็นบุตรของคุณสมานฯ และคุณสุนีย์ฯ ซึ่งเคยทอผ้าให้คุณจิมฯ

หยุดชะงักลง แต่ชาวบ้านยังนิยมนุ่งโสร่งผ้าไหมตามลักษณะของชาวมุสลิมกันอยู่ โสร่งผืนหนึ่งใช้เวลาทอไม่ต่ำกว่า ๒ ปี เพราะใช้มือทอ ไม่ใช่กี่อย่างการทอผ้าไหมผืน

จวบช่วงหลังสงครามโลกนั่นเอง มีฝรั่งชาวอเมริกันชื่อ นาย Jim Thompson หรือชื่อจริงว่า นาย James Harrison Wilson Thompson สะดุดตากับความงามของผ้าไหมไทยบ้านครัว ได้รับการแนะนำโดยพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าภาณุพันธ์ ยุคล จึงสั่งทอผ้าสีและลายต่าง ๆ อยู่เป็นเวลา ๑๐ กว่าปี เพื่อนำไปจำหน่ายที่ร้านจิม ทอมป์สัน สมัยแรก ๆ ยังไม่มีร้านที่สุรวงศ์ เป็นร้านตึกแถวสองคูหาใกล้สถานีรถเมล์สีฟ้าสาย ๑๖ (สมัยนั้น เรียกกันว่ารถเมล์พีระ) เยื้องโรงแรมมโนห์รา ครั้งนั้น นายห้างจิมจะเป็นผู้กำหนดสีผ้าและลายเอง เพื่อนำไปจำหน่ายยังต่างประเทศ โดยจัดตั้งบริษัทอุตสาหกรรมไหมไทยขึ้นในประเทศไทย โดยมีคุณนิพนธ์ ถือหุ้นลอย สีที่นิยมในสมัยนั้นเป็นสีแดงเลือดหมู หรือสีหมากสุก และสีปีกแมลงทับ (เส้นไหมยืนสีน้ำเงิน เส้นพุ่งสีเขียว) นอกเหนือการทอผ้าผืนแล้ว ยังมีการทอผ้าสไบและผ้าเชิง ซึ่งสมัยนั้นนิยมใส่ผ้าเชิงสีกรมท่า (สีน้ำเงินเข้ม) ไปงานศพ กิจการเรื่องการทอผ้าไหมในชุมชนจึงคึกคัก เพราะนายห้างจะข้ามเรือมาชมผ้าและสั่งผ้าทอด้วยตนเองจากชาวบ้านทุกวัน จนชาวบ้านครัวเห็นว่าเป็นเรื่องน่าอัศจรรย์ที่ชาวฝรั่งอย่างนายห้างจิม ชื่นชมผ้าไหมไทย โดยซื้อผ้าไหมไทยไปขาย จนได้รับฉายาว่า **“ราชาไหมไทย”** ดังกระฉ่อนไปทั่วโลกจวบจนทุกวันนี้ ไม่มีใครไม่รู้จักผ้าไหมไทยของจิม ทอมป์สัน แต่น้อยคนนักจะรู้ที่มาว่าผ้าไหมของจิม มาจากชุมชนบ้านครัวในกรุงเทพฯ นี่เอง

ผ้าไหมบ้านครัวเป็นที่นิยม ทั้ง ๆ ที่สมัยนั้นผ้าไหมไทยทอที่ปักธงชัยและเชียงใหม่ ขายดีกว่าผ้าไหมในภาคอื่น ๆ อาจเป็นเพราะเนื้อผ้ามีความละเอียดและสีสดใสกว่าที่อื่น (แต่คุณนิพนธ์ฯ แอบกระซิบว่า อย่างไรเสีย ผ้าไหมสีชมพูบานเย็น หรือ shocking pink ก็จะมีสีตกเล็กน้อย)

กิจการไหมไทยเจริญขึ้นมากจนขยายมาเปิดร้านผ้าไหมจิม ทอมป์สัน ที่มุมถนนสุรวงศ์ เป็นร้านที่หรูหรา เป็นที่นิยมของชาวไทยและชาวต่างประเทศ ในการเลือกสรรผ้าไหมและของฝาก ของขวัญจากร้านของนายห้างจิม หลังจากการขยายกิจการได้ไม่นาน ในเดือนตุลาคม ปีพ.ศ.๒๕๑๐ ข่าวที่สร้างความตกใจให้ชาวบ้านครัว และชาวไทยในกรุงเทพฯ ก็คือ **“ราชาไหมไทย”** นายห้างจิม ทอมป์สัน ได้หายตัวไปอย่างลึกลับ ระหว่างการเดินทางไปพักผ่อนที่คาเมรอน ไฮแลนด์ ประเทศมาเลเซีย มีการสืบสวนค้นหากันเป็นเวลานาน ทั้งใช้มนต์คาถา และใช้การสืบสวนสารพัดวิธี ทั้งสืบบนดินและใต้ดิน แต่กลับไม่มีข่าวใด ๆ ปรากฏ ทั้งวงการธุรกิจไทยและสหรัฐอเมริกา ในที่สุดข้อมูลการสืบค้นก็ค่อย ๆ จางหายไป เรียกได้ว่า ราชาไหมไทยได้หายตัวไปอย่างลึกลับจริง ๆ ท่ามกลางความสับสนของผู้ที่สนใจค้นหาสาเหตุ คงไม่ต้องไปรื้อฟื้นความเก่า ว่าเหตุใดราชาไหมไทยถึงหายตัวไปอย่างลึกลับ หรือย้อนไปถึงสถานะของนายห้าง ขอย้อนรอยกันแค่เรื่องผ้าไหม ว่าใครทอ จะสืบสานการทอผ้าไหมที่นี่ได้อย่างไร ให้ยืนยาวไปชั่วลูกหลาน ก็คงเพียงพอแล้ว (เพราะไม่ใช่นักสืบเรื่องคนหาย)

แต่คงสงสัยใช่ไหมคะว่า หลังจากนั้น กิจการผ้าไหมบ้านครัวเป็นอย่างไร การทอผ้าไหมของชาวบ้านครัวก็ยังดำเนินต่อไป คนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านยังสืบสานกิจการการทอผ้าไหม ตามรายการที่นายห้างสั่งไว้ได้นานถึง ๕ ปี จึงจบรายการที่นายห้างจิมสั่งไว้ อุปสรรคเส้นไหมหลังสถานการณ์สงคราม สั่งนำเข้าได้ยาก บ้านครัวจึงต้องหยุดการทอผ้าไหม ให้ร้านนายห้างจิม หุ้นส่วนของนายห้างจิมได้แยกตัวไปเปิดโรงงานทอผ้าขึ้นใหม่ ในปีพ.ศ.๒๕๔๐ จำนวนเครื่องทอที่เคยมีใช้ประมาณ ๒๐๐ เครื่อง ต้องหยุดการผลิต เหลือใช้เพียง ๘ - ๑๐ เครื่องในเวลาต่อมา ผู้รับมรดกสืบสานงานทอผ้าได้เปลี่ยนไปดำเนินงานอย่างอื่นแทน แต่ปัจจุบัน ชุมชนบ้านครัวจึงเป็นแหล่งทอผ้าที่ทรงไว้ซึ่งคุณภาพ แต่ถือว่าเป็นกิจกรรมในครัวเรือนที่สืบทอดกันมาจากต้นตระกูล

ถึงแม้ว่า คุณภาพของผ้าไหมบ้านครัว จะได้รับรางวัล OTOP ๔ ดาว เป็นรางวัลจากกรมหม่อนไหม และกระทรวงอุตสาหกรรม แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าไม่มีบ้านใดสานการทอผ้าไหมในบ้านครัวอีก นอกจาก บ้านผ้าม้าบ้านครัว ซึ่งเริ่มคิดลายและมีสูตรการผสมสีผ้าไหมเอง แสวงหาตลาดจำหน่ายเองทั้งในและต่างประเทศ เช่น สิงค์โปร์ มาเลเซีย และบางส่วนในยุโรป รายได้จากเดิมเคยได้เดือนละ ๓๐๐,๐๐๐ บาท ลดลง เพราะจำนวนอัตราการผลิตลด กี่ทอผ้าก็ใช้น้อยลง เพียงแค่ ๘ ตัว แต่ยังรักษาคุณภาพงานผลิตผ้าไหมไว้ได้เป็นอย่างดี

วิธีการผลิตของบ้านครัว แต่เดิมมา คุณนิพนธ์ฯ เล่าถึงการทอผ้าไหมว่า ผ้าไหมนั้น มีหลากประเภทตามคุณภาพ ถ้าบอกว่าไหม ๑ เส้น ก็หมายถึงว่าใส่ไหม ๑ เส้นเดินในกระสวยพาดพุ่งไปบนผ้า และจะเพิ่มไปเป็น ๔ เส้น ๖ เส้น ตามความหนาแน่นของเส้นไหมที่จะทอ สนนราคาสมัยโน้น ผ้าไหม ๑ เส้น หลาละ ๓๔ บาท ผ้าไหม ๒ เส้น หลาละ ๔๓ บาท (การทอผ้าไหมให้

ผ้าโสร่งที่ทอจากผ้าไหม

ได้ราคาเดือนละ ๓๐๐,๐๐๐ บาท บอกเป็นนัยว่าต้องทอราวหมื่นหลาขึ้นไป บ่งบอกถึงความนิยมผ้าไหมไทย ผู้เขียน) ส่วนไหมลูกฟูกของบ้านครัว (เป็นเอกลักษณ์ของผ้าไหมบ้านครัว ที่ไม่เห็นที่อื่นทอ) เป็นการใส่ผ้าไหมรวม ๑๒ เส้น จากกระสวย ให้ได้ผ้าที่สอดสีตั้งแต่ ๒ สีขึ้นไป เกิดเป็นลายนูนที่มีความสวยงามเฉพาะตัว

เคยได้ยินอยู่บ่อย ๆ ว่า หลายคนเกี่ยงไม่ใส่ผ้าไหม เพราะรักษาและซักยาก แถมค่าซักแห้งก็แพงจัดนัก คุณนิพนธ์ฯ บอกว่า แท้จริงแล้ว แค่ซักน้ำสบู่อ่อน ๆ หรือแชมพูก็เพียงพอแล้ว ตอนรีดมีเทคนิคอยู่ว่า ให้ฉีดน้ำชุ่ม ๆ ไฟแรง ๆ ก็เรียบขึ้นเงา สวยโก้ไปนาน

ทว่า ตอนนี้วัตถุดิบในการทอผ้าไหมไม่พอกับความต้องการของผู้ใช้เส้นไหม อุตสาหกรรมการผลิตผ้าไหม หลักการของผู้ผลิต จะต้องใช้เส้นไหมของกรมหม่อนไหม คือ สัดส่วนของไหมนอกและไหมไทยต้องอยู่ในอัตรา ๒ ต่อ ๑ ของไทย ๑ ส่วนและต่างประเทศ ๒ ส่วน แต่เมืองไทยยังผลิตเส้นไหมไม่พอกับความต้องการ ปัญหาเพราะมีการปลูกหม่อนน้อยลง ระบบผูกขาด

มีที่ซื้อได้แหล่งเดียว ปริมาณการผลิตน้อยลง และจีนแหล่งผลิตเส้นไหมนำเข้าของไทยอยู่เป็นประจำก็ผลิตเส้นไหมน้อยลง ทำให้การทอผ้าชะงักลงบ้างเล็กน้อย

บทสนทนาที่บ้านครัว คงพอจะย้อนประวัติการทอผ้าไหมที่บ้านครัวในยุคหนึ่ง ให้คุณผู้อ่านได้เห็นภาพกันบ้าง น่าฉงนที่ฝรั่งมังค่าชื่นชมผ้าไหมไทยและนำออกสู่ตลาดโลก ก่อนที่ไทยเราจะนึกถึง คุณนิพนธ์ฯ จึงได้แถมท้ายบทสัมภาษณ์ไว้ว่า เรื่องผ้าไหมนี่เป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงห่วงใยมาก จึงอยากให้คนไทยหันมาใส่ผ้าไหมกันมาก ๆ บางชิ้นอาจรักษายาก แต่คุ้มค่า ราคาผ้าไหมเดี๋ยวนี้ก็ไม่แพงอย่างที่คิด จึงไม่น่าเป็นปัญหา ผ้าไหมเป็นของไทย ที่เราควรรักษาไว้ให้นาน ๆ ถือเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่ง เมื่อกล่าวถึงประเทศไทย คำว่าไหมไทย และก็คำว่าไทยทำ ไทยใช้ ไทยเจริญ

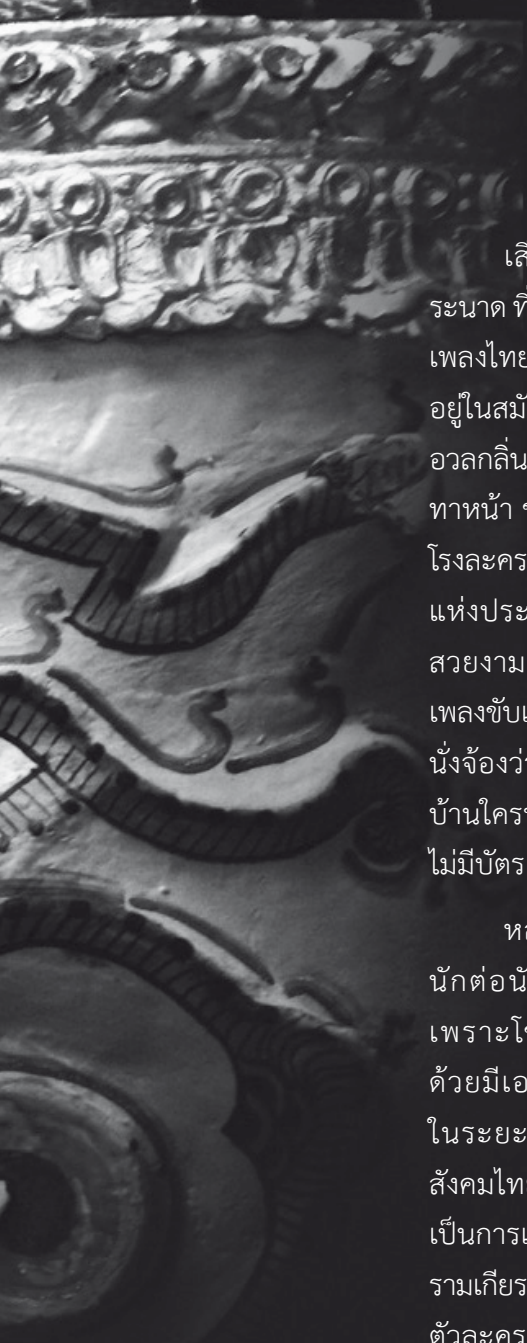
มีคนโบราณบอกว่า หากนำผ้าไหมสีครีมมาตัดใส่นอน จะช่วยรักษาสุขภาพ ช่วยให้แก่ช้า และยังเสริมราศีอีกด้วย

คุณล่ะ สำรวจตู้เสื้อผ้าดูหรือยังว่า ชุดผ้าไหมที่เก็บไว้ในตู้ ยังเรียบโก้อยู่เหมือนเดิมไหม

โขนไทย

เบญจาภา ทับทอง

เสียงกรับที่เคาะเป็นจังหวะ รับกับเสียงระนาด ที่ตีไล่ลูกระนาดเสียงหวาน ตามท่วงทำนองเพลงไทย ลอยโชยก้องมากับลม จนชวนนึกไปว่าอยู่ในสมัยที่มีแต่คนใส่ชุดไทยเดิน ประน้ำอบไทย อวลกลิ่นสุคนธ์ ใช้แป้งร่ำเม็ดเล็ก ๆ หอมฉุยผสมน้ำทาหน้า ขัดตัวด้วยผงขมิ้นกับไพล แต่มิใช่ ที่นี่เป็นโรงละคร เราอยู่กันในโรงแสดงโขน ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย เป็นที่ที่มีคนใส่ชุดไทย วิจิตรสวยงาม เดินผ่านไปมาปนกับผู้มาชมการแสดง เพลงขับเสภาที่ได้ยินมีท่วงทำนองเย็นใจ ชวนให้ไปนั่งจ้องว่าใครหนอ ช่างร่ายรำได้สวยงาม ศิลปะบ้านใครหนอ ทำให้เรามารวมตัวชมการแสดงจนไม่มีบัตรเหลือ แม้ในรอบสุดท้าย

หลายคนอาจได้เคยชมการแสดงโขนมานักต่อนัก ทั้งในงานมงคลและงานอวมงคล เพราะโขนเป็นศิลปะไทย ที่ชวนให้หลงใหลด้วยมีเอกลักษณ์เฉพาะ แต่คงปฏิเสธไม่ได้ว่าในระยะหลายปีที่ผ่านมา โขนห่างหายไปจากสังคมไทย อาจเป็นเพราะ มีทำนองที่เนิบเกินไป เป็นการแสดงที่ต้องอาศัยความเข้าใจบทวรรณคดีรามเกียรติ์อย่างชัดเจน ต้องเข้าใจท่วงท่าร่ายรำและตัวละครแต่ละตัว มิเช่นนั้น จะไม่สนุกไปกับการดูโขน อันได้ชื่อว่า เป็นนาฏกรรมไทยชั้นสูง

เพื่อให้เกิดความเข้าใจกระจ่างในการแสดงโขน เราจึงมาสัมภาษณ์อาจารย์ประเมษฐ์ บุณยะชัย ผู้กำกับการแสดง ผู้จัดทำบทและคำบรรยาย ในการแสดงโขนชุด จองถนน บทพระราชนิพนธ์ของพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย การแสดงโขนวันวิจิตรงดงาม ถูกถ่ายทอดเป็นการแสดงที่เด็กดูได้ ผู้ใหญ่ดูดี มิใช่เรื่องยากที่จะเข้าใจแต่อย่างใด

อาจารย์ฯ เล่าว่า มีหลักฐานว่าโขนมีที่มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เชื่อกันว่า ได้ต้นเค้ามาจากการเล่นชักนาคดึกดำบรรพ์ ในกฎมนเทียรบาล มีการกล่าวถึงการเล่นชักนาคดึกดำบรรพ์ในพระราชพิธีอินทราภิเษก สมัยรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ มีจารึกไว้ว่า ในพ.ศ.๒๐๓๙ ได้โปรดให้มี **“เล่นการดึกดำบรรพ์”** น่าจะหมายถึง การเล่นชักนาคดึกดำบรรพ์ ส่วนการร่ายรำน่าจะได้มาจากการรำกระบี่กระบองที่เหล่าทหารฝึกหัดกันอยู่เป็นปกติ มีหลายท่าคล้ายคลึงกัน เมอสิเออร์ เดอ ลาลูแบร์ ซึ่งได้เข้ามาในราชสำนักสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีบันทึกสิ่งที่พบเห็นไว้ว่า มีการเล่นที่เรียกว่า **“โขน”** โดยผู้เต้นสวมหน้ากากและถืออาวุธราวกับว่าจะรบราฆ่าฟันกันมากกว่าเต้น คนเต้นทุก ๆ คนแม้จะผาดโผนและออกท่าทาง

ห้ามเข้า
เฉพาะนักแสดง

มากมาย ก็ยังเต้นเรื่อยไป ไม่มีพูดเลย ว่ากันว่า การเล่นโขนในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เจริญรุ่งเรืองถึงกับปลูกโรงให้เล่นอย่างเดียวกับคณะละครและระบำ มิได้เป็นเพียงโขนเล่นกลางแปลงกลางแจ้งอย่างการเล่นชักนาคดึกดำบรรพ์

โขนมีการเล่นสืบทอดกันมาถึงสมัยกรุงธนบุรี และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ โขนถือเป็นศิลปะราชสำนัก ไม่อนุญาตให้ฝึกฝนกันทั่วไป ต้องเป็นผู้ได้รับการฝึกหัด จนเกิดความคล่องตัวในกระบวนการรบพุ่ง พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างโรงโขนขึ้นในพระบรมมหาราชวัง ตั้งอยู่สนามหน้าวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ภายหลัง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเรียกโขนหลวงนี้ว่า **“เป็นโรงช่อฟ้าใบระกาประจำอยู่ข้างวัดพระแก้ว”** โขนนี้ เล่นทั้งงานมงคลและงานอวมงคล อาทิ ในงานฉลองอัฐิพระมหาชนก พระองค์เจ้าปุก เป็นต้น มีการเล่นโขนสืบทอดกันมาเรื่อยโดยโขนหลวง ใช้ภาษาดีกว่า มีจารีต ต่างจากโขนชาวบ้านที่จะใช้ภาษาและ

ท่ารำที่สนุกสนาน สมัยรัชกาลที่ ๓ มีการติดต่อค้าขายกับต่างชาติ จึงไม่มีการเล่นโขนให้เป็นที่เอิกเกริก โขนจึงซบเซาไประยะหนึ่ง จวบจนถึงรัชสมัยรัชกาลที่ ๕ มีการฟื้นฟูโขนขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ (หม่อมราชวงศ์หลาน กุญชร) เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าหมื่นสรรเพ็ชภักดี ให้มาบัญชาการกรมมหรสพ และได้ฟื้นฟูโขนในราชสำนักขึ้น แต่ครูโขนผู้ชายในสมัยนั้นแก่เฒ่าร่วงโรยกันไปหมดแล้ว จึงได้นำครูฝึกละครในหญิงซึ่งเชี่ยวชาญการแสดงละครเรื่องรามเกียรติ์ มาช่วยหัดโขน เหตุนี้เอง จึงมีการเริ่มรับเอารูปแบบของละครในเข้ามาอยู่ในโขนแบบดั้งเดิม เรียกว่า **“โขนโรงใน”** คือ มีการรำตามแบบละครและมีการร้องโดยใช้ต้นเสียงและลูกคู่เพิ่มเข้ามาประกอบการพากย์เจรจาด้วย รวมทั้ง มีการทำฉากประกอบการแสดงโขนอย่างเวทีตะวันตก โขนจึงมีฉากขึ้นครั้งแรกในรัชกาลนี้

ยุครุ่งเรืองของโขนคือ ในรัชสมัยรัชกาลที่ ๖ โดยพระองค์ทรงรับเป็นพระราชภาระในการดูแลกิจการเหล่านี้ด้วยพระองค์เอง ศิลปะทางโขน ละคร

และดนตรีปี่พาทย์ เจริญรุ่งเรืองอย่างที่สุด ได้มาตรฐานทั้งด้านศิลปะและศิลปิน ครบทุกกระบวน ได้โปรดโอนกรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมหรสพที่แยกอยู่หลายกรมมาขึ้นกับกรมมหรสพทั้งหมด รวมทั้ง กรมโขนแต่เดิม และโปรดให้เรียกขานชื่อว่า **“กรมโขนหลวง”** อย่างเป็นทางการนับแต่นั้นมา ด้วยพระราชประสงค์ที่จะให้เห็นว่า ศิลปะของหลวงนั้นได้รับการบำรุงอยู่อย่างเป็นทางการ ในรัชกาลนี้ จึงมีทั้งโขนหลวงในราชสำนัก สมัครเล่นส่วนพระองค์แต่เดิม และโขนหลวงของกรมมหรสพโดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้โขนทั้งสองคณะนี้มาเล่นรวมกันอยู่เป็นครั้งคราว

ปลายรัชกาลที่ ๖ จนถึงรัชกาลที่ ๘ ไทยประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจสืบเนื่องจากผลของสงครามโลกครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ ไทยจึงได้รับผลกระทบด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว กรมมหรสพจึงโอนเข้าไปอยู่ในกระทรวงวังนับแต่นั้นมา ปลายพ.ศ.๒๔๖๙ โขนหลวงได้ฟื้นฟูอีกครั้ง ศิลปินที่โอนเข้ามาในกระทรวงวังนั้น ได้รวบรวมบุตรหลานเข้ามาฝึกหัดโขนละคร และแสดงในงานพิธีต้อนรับแขกเมืองและงานสำคัญหลายครั้งหลายครา ศิลปินโขนกลุ่มนี้เองได้โอนเข้ามาสังกัดในกรมศิลปากรในปลายรัชกาล เป็นครูฝึกหัดและสร้างศิลปินของกรมศิลปากรในยุคต่อมา

ครั้นเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลรัชกาลที่ ๘ กอรปกับสถานการณ์ที่ผันผวนในบ้านเมือง การเล่นโขนจึงซบเซาลง มีผู้เล่นอยู่ไม่ถึง ๑๐ คน จนไม่สามารถจัดแสดงโขนชุดใหญ่ได้ ในปี ๒๔๗๘ กรมศิลปากรจึงเปิดรับเด็กชายจำนวนหนึ่งเข้าฝึกหัดโขนในโรงเรียนนาฏศิลป์ มีเบี้ยเลี้ยงให้ จนเหล่านักเรียนมีฝีมือออกแสดงได้ในงานพระราชพิธี และงานของราชการหลายครั้ง ปี ๒๔๘๘ ระบบการเรียนการสอนเป็นการสร้างชาติตามนโยบายของจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีการแสดงละครเวทีที่แสดงอานุภาพแห่งความเสียสละ

สู่รัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงเป็นศูนย์รวมแห่งความเชื่อถือศรัทธาของพสกนิกร ได้พระราชทานแนวคิดและทางเลือกในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าและแก้ปัญหาของบ้านเมืองเพื่อความผาสุกของราษฎรตลอดมา อาจารย์ธนิต อยู่โพธิ์ ได้ฟื้นโขนขึ้นมาใหม่ ทำให้กรมศิลปากรมีชื่อดังในทางการฝึกหัดโขน ในยุคของอาจารย์เสรี หวังในธรรม ได้ปรับวิธีการเล่นโขน จนมีชื่อเสียงมาก แต่การผลิตโขนต้องใช้งบประมาณ ซึ่งกรมศิลปากรเป็นหน่วยงานราชการ ที่ได้งบประมาณน้อยมาก แค่ทรง ๆ ตัวอยู่ จนปัจจุบัน สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถทรงเล็งเห็นความสำคัญของนาฏศิลป์ไทย ด้วยโขนลดความนิยมลง เล่นไปก็ไม่มีคนดู ขาดงบประมาณสนับสนุน สมเด็จพระนางเจ้าฯ ทรงมีพระราชดำรัสให้แนวคิดกรมศิลปากรไปศึกษาประมาณ ๓ แสนบาท ทุกอย่างก็ช้า เพราะกรมศิลปากรมีงานมาก จึงให้อาจารย์สมิทธิฯ คุณหญิงปิยภัสร์ ภิรมย์ภักดี และอาจารย์ท่านอื่น ๆ มาช่วยกันทำ ต้องศึกษาเรื่องผ้าโบราณ เครื่องประดับตามพิพิธภัณฑ์ และสิ่งของอื่น ๆ จากบ้านของหลายคน นำมาศึกษาเป็นแนวทางเมื่อทำเครื่องขึ้นมาแล้ว ตั้งแต่ผ้า เครื่องประดับและของที่ใช้ในการแสดงโขนทุกชิ้น ใช้เวลาตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ - ๒๕๔๙ พอปี ๒๕๔๙ ทำเครื่องประดับทั้งหมดจึงมาเล่นเรื่องแรก (คาดว่าคงให้เล่นเรื่องเดียว) จึงจับตอนแรก คือ เรื่องพรหมมาศ มาเล่น โดยเล่นประกอบวงโยธวาทิต เล่นได้ดีระดับหนึ่ง พอครั้งที่ ๒ ในปี ๒๕๕๐ มาเล่นอีกครั้งหนึ่ง เล่นทั้งวงโยธวาทิตและวงปี่พาทย์ แต่ปรากฏว่า เล่นกับวงปี่พาทย์ดีที่สุด เป็นแบบอย่างโบราณ จึงใช้เป็นแบบอย่างนับแต่นั้นมา

อาจารย์ฯ เล่าต่อว่า โขนนั้น ใช้เล่นแต่กับเรื่องรามเกียรติ์เท่านั้น ซึ่งประเทศในเอเชียตะวันออกประเทศอื่น ๆ ก็มีเล่นด้วย อาทิ อินเดีย อินโดนีเซีย พม่า กัมพูชาและลาว เป็นวรรณกรรมร่วมของกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออก และคณะนักแสดงจากประเทศอินเดีย และอินโดนีเซีย

ยังเคยมาแสดงมหกรรมรามายณะที่กรุงเทพฯ ด้วยหลายครั้ง แต่ละประเทศเล่นโขนในความงามแบบฉบับของตัวเอง หลายคนอาจเห็นว่า มีการเล่นโขนซ้ำตอนกัน เพราะโขนไม่ได้สนุกทุกตอน เป็นวรรณคดีเรื่องยาว โขนตอนยิ่งใหญ่ คือ ตอนพรหมมาศซึ่งเป็นตอนที่ใหญ่ที่สุด ตอนนาคบาศ ตอนกุมภกัณฑ์ทดน้ำ ตอนกุมภกัณฑ์พุ่งหอกโมกขศักดิ์ ตอนจองถนน และตอนทศกัณฐ์ยกรบเป็นตอนที่ทศกัณฐ์ออกรบครั้งแรก บอกไม่ได้ว่า จะใช้นักแสดงมากน้อยเท่าใด ขึ้นอยู่กับสถานที่แสดง ถ้าเป็นการแสดงที่กระทรวงการต่างประเทศจะใช้คนน้อย ต้องปรับให้เหมาะสมกับสถานที่ ถ้าเป็นการแสดงที่ต่างประเทศจะใช้คนน้อยยิ่งกว่า เพราะต้องใช้งบประมาณมาก และนักแสดงบางคนไม่กล้าไปแสดง นอกจากนี้ การแสดงที่ต่างประเทศมักต้องเล่นกับเทป ซึ่งยากกว่าเล่นกับดนตรีสด เพราะเทปไม่สามารถปรับความเร็วช้าตามนักแสดงได้ แต่ไม่ว่านักแสดงจะมีจำนวนเท่าไร จะใช้ชั้นเชิงการแสดงเท่ากัน จำนวนนักแสดงปรับลดได้ แต่ซ้อมยากทุกตอน เพื่อให้ออกมาดี สำหรับการจองถนนเฉพาะการซ้อม ใช้เวลา ๔ เดือน ไม่นับเวลาทอผ้าและเตรียมเครื่องประดับ

นักแสดงถึง ๓๐๐ คน บอกไม่ได้ว่า การเตรียมสิ่งใดยากกว่ากัน ต้องทำความเข้าใจก่อนว่า โขนเป็นที่รวมของศิลปะ ไม่ได้อยู่โดด ๆ ด้วยตัวมันเอง เป็นการทำงานเป็นทีม ทีมเครื่องพัสตราภรณ์ ทีมเครื่องถนิมพิมพาภรณ์ ทีมจัดเตรียมฉาก ทีมผู้แสดง ทีมดนตรี ถ้าทำอย่างนี้ ต้องมีทีมการตลาดอีก ๑ ทีม เพื่อประชาสัมพันธ์ มีการทำงานร่วมกัน ระหว่างกรมศิลปากรด้วย ออกแบบฉากเสร็จ ก็ต้องมีการมาร่วมมือกัน ไม่มีใครลดราฝีมือให้ใคร โขนสมเด็จพระนางเจ้าฯ ทุกคนทำงานเต็มที่หมด โขนจะงามที่สุด เมื่อชุดถูกเย็บให้เข้ารูปแนบกับลำตัว เพื่อแสดงสรีระของผู้แสดง

การคัดเลือกนักแสดงมารับบทตัวละครโขนมีหลักเกณฑ์หลายอย่าง ตามปกติแล้วตัวละครแต่ละตัวจะนิยมนักแสดงที่มีรูปร่างหน้าตาเฉพาะ ตัวพระจะนิยมใช้นักแสดงที่สูงโปร่ง หน้ารูปไข่ ตัวนางจะนิยมนักแสดงที่รูปร่างสันทัด หน้าตรง ไม่เป็นรูปไข่ แต่หากจำเป็น จะใช้นักแสดงที่หน้ารูปไข่ก็ได้ ส่วนตัวยักษ์จะนิยมนักแสดงที่รูปร่างสูงใหญ่ มีความแข็งแรง นอกจากนี้ยังต้องดูด้วยว่านักแสดงมีความสามารถเหมาะสมหรือไม่ สามารถแสดงท่าทางต่าง ๆ ที่ตัวละครนั้น ๆ จะต้องทำได้หรือไม่ อย่างไรก็ตาม หากไม่มีนักแสดงที่เหมาะสม เกณฑ์การเลือกนักแสดงเหล่านี้สามารถลดหย่อนได้ แต่นักแสดงที่มารับบทอื่น ๆ ก็จะต้องมีรูปร่างหน้าตาที่รับกัน นอกจากนี้นักแสดงที่มีรูปร่างหน้าตาเหมาะสมยังต้องผ่านการประชันฝีมือกัน โดยเป็นการแข่งขันรำท่ามาตรฐาน นักแสดงที่รำสวยกว่าก็จะได้บทที่เด่นกว่า นักแสดงที่จะได้รับบทเป็นตัวเอก เช่น พระราม พระลักษมณ์ จะต้องสามารถรำได้สวยสะดุดตาอาจารย์ นอกจากนี้ยังต้องดูประสบการณ์ของนักแสดง

สำหรับผู้ที่ไม่เคยดูโขน แล้วมาดูโขนครั้งแรก อยากดูให้สนุก ต้องเข้าใจเนื้อเรื่องตอนที่จะแสดงก่อน ศึกษาได้จากหนังสือ ต้องรู้ตัวละคร ต้องสามารถสังเกตลักษณะชายผ้า เพราะตัวพระ ตัวนาง ตัวยักษ์จะมีการนุ่งผ้าที่ต่างกัน แต่หากไม่ได้ศึกษามา การแสดงแต่ละชุดจะมีสูจิบัตรแจก ซึ่งมีข้อมูลเกี่ยวกับ

เนื้อเรื่องและลักษณะตัวละคร นอกจากนี้ยังต้องดูกระบวนการร่ายรำ แต่เรื่องนี้ไม่เป็นอุปสรรคในการดู เพราะโขนมีพื้นฐานมาจากท่าธรรมชาติ เช่น โกรธ รัก ไม่ชอบใจ ดีใจ ฯลฯ อารมณ์ปกติของมนุษย์ ท่าทางในการแสดงเป็นเพียงการนำเอาท่าธรรมชาติเหล่านี้มาทำให้สวยงามขึ้น หากรู้ความหมายของภาษากายก็เข้าใจโขนได้ โดยการแสดงโขนจะเล่นเลียนแบบให้เหมือนจริงก็ไม่เชิง แต่เป็นการแสดงให้เห็นเป็นลักษณะนั้น ๆ เช่น อากัปกริยาลิง ปลา ฯ โขนเป็นศิลปะที่ไม่ตาย ปรับได้ตลอด นอกจากนี้วงดนตรีประกอบการแสดงโขนเป็นของกรมศิลปากร อาจารย์ฯ เป็นผู้ทำบท มาประกอบกับเพลง หากเพลงไม่เพราะยืดยาวไป ไม่เหมาะกับอารมณ์ ก็ตัดได้ ทำงานกันเป็นทีมตลอด งานถึงจะออกมาสมบูรณ์ ต้องมีแนวทางปรับวิธีเล่นเหมือนกัน เช่น ตอนทศกัณฐ์เรียกนางสุวรรณมัจฉาขึ้นบกมาเฝ้า ก็ให้เรียกขึ้นมาที่ท้องพระโรง ที่ตำหนักน้ำแทนการที่นางสุพรรณมัจฉาจะขึ้นมาเฝ้าทศกัณฐ์บนบก เพราะคนอาจจะสงสัยว่า เป็นปลาแล้วขึ้นมาบนบกได้อย่างไร มีความสมจริงมากกว่า การทำบทยาก ต้องนึกถึงอะไรหลายอย่าง อะไรที่เป็นจารีต เราจะไม่ตัด เราจะรักษาไว้

อาจารย์ฯ เล่าด้วยความภูมิใจว่า เด็ก ๆ ที่สนใจจะเรียนโขน มาเรียนได้ที่ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย หรือบ้านปลายเนิน โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย และยังมีโรงเรียนอื่นอีกหลายแห่ง เด็กที่มาเล่นตอนจองถนน รับเด็กสายสามัญ แต่ชอบเรียนโขนเป็นงานอดิเรก เป็นเด็กที่ใจรัก เป็นพัฒนาการที่โขนจะสร้างกระแสได้ โดยกระแสนี้เริ่มเห็นผลแล้ว จากเดิมที่คนมองว่าถ้าเด็กไปเรียนโขน โตมาจะไม่มีอาชีพ ทำอะไรไม่ได้ ตอนนี้ผู้ปกครองของเด็กที่มาเรียนโขนกลับภูมิใจที่ลูกของตนได้มีส่วนร่วมในการสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติ นอกจากนี้ ตัวเด็กที่แสดงเองก็ไม่มีความกลัวว่าโตไปแล้วจะไม่มีอาชีพ เพราะสามารถเป็นนักแสดงโขน ซึ่งไม่ต่างกับนักแสดงแขนงอื่น และหากมีความสามารถยังสามารถเป็นอาจารย์สอนโขนได้อีกด้วย

การที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ ทรงสร้างคุณประโยชน์มหาศาล สร้างคนที่สืบทอด สร้างเด็กให้สนใจโขน สร้างความสืบทอดในงานช่างต่างๆ อาทิ การฟื้นฟูผ้ายกเมืองนครฯ (ยังแพงอยู่ เพราะไหมทองต้องสั่งจากฝรั่งเศส) สร้างอาชีพให้เด็กชาวเขา สืบทอดกระบวนช่างไปอีก เป็นผลพลอยได้ คำที่ซาบซึ้งใจบรรดาอาจารย์ฯ และคนทำโขน คือ พระราชกระแสที่รับสั่งผ่านท่านผู้หญิงจรุงจิตต์ฯ ลงมาว่า

“ขาดทุนของฉัน คือ กำไรของแผ่นดิน”

ใครหลายคนอาจมองดูว่า โขนเต็มทุกรอบขนาดนี้ น่าจะได้กำไร แต่อาจารย์ฯ บอกว่า เล่นมากี่รอบ ก็ขาดทุนทุกรอบไป สาเหตุหนึ่ง อาจเป็นเพราะศิลปะเอามาวัดค่าเป็นตัวเงินไม่ได้ หัวใจสำคัญของการสร้างโขน คือ การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย สิ่งหนึ่งที่วัดไม่ได้ คือ ความภูมิใจ ความชื่นชมของชาติ

ในมุมมองของอาจารย์ฯ หวังว่าโขนจะไม่สูญหายไป เป็นความภูมิใจได้ทำให้โขนอยู่คู่เมืองไทยต่อไป หากไม่ได้การอนุเคราะห์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ โขนคงได้แค่คงอยู่ ไม่รุ่งเรืองขึ้นมาเหมือนในอดีต ดังที่ท่านศึกฤทธิ์ฯ เคยกล่าวไว้ว่า โขนจะเจริญได้ ต้องมีคนอุปถัมภ์

อาจารย์ฯ ทิ้งท้ายไว้ว่า อยากให้หน่วยราชการดูแลโขนให้เต็มที่ ไม่ได้ใช้งบมากมาย ต้องการการสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้โขนอยู่คู่สังคมไทยตราบนานเท่านาน อยากฝากให้คนไทยทุกคนมาช่วยดูโขน การแสดงจะอยู่ได้ ต้องมีคนดู คุณเป็นเพียงคนดูที่ให้กำลังใจพวกเราที่ทำงานด้วยความเหนื่อยยาก ภายใต้พระมหากรุณาธิคุณ สมเด็จพระนางเจ้าฯ คุณมาเป็นคนดู เราก็ภูมิใจแล้ว ตอนนี้ เราภูมิใจมาก เพราะบัตรหมดแล้ว เป็นความภูมิใจของพวกเราทุกคน สมเด็จพระนางเจ้าฯ มีความสนพระทัย ทรงตรัสถามถึงรายละเอียดตลอดระยะเวลาที่มีการแสดงโขน และทรงดีพระทัยที่มีคนชมโขนทุกรอบ

“มาเป็นคนดูให้เราเถอะ”

ฉากโขนปิดลงไปพร้อมเสียงปรบมือที่ก้องโรงละคร ในนามของสถานีวิทยุสราญรมย์ ต้องขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ฯ ที่เสียสละเวลาให้เราสัมภาษณ์ แม้ว่า จะเป็นโขนรอบค่ำ เสียงปรบมืออาจจะจางหายไปในค่ำคืนนี้ แต่หวังในใจว่า เมื่อฉากโขนเปิดอีกครั้งในปีหน้า มือน้อยๆ ของท่านผู้อ่านจะทำให้โรงละครมีเสียงก้องขึ้นมาอีกครั้ง และปรบมือให้กับความเป็นไทยในรอยโขนไทย ที่จะสืบสานความเป็นไทยไปนานเท่านาน

เพอรานากัน เครือข่ายทางวัฒนธรรมที่กำลังเติบโต

นพ.โกศล แตงอุทัย
นายกสมาคมเพอรานากันไทย

เพอรานากัน เป็นภาษามลายู แปลว่าผู้ที่เกิดในท้องถิ่น (Local born) หมายถึงชาติพันธุ์ผสมระหว่างคนท้องถิ่นนั้นกับผู้มาเยือน ในประเทศไทยตอนใต้และคาบสมุทรมลายูมักเป็นลูกผสมกับคนจีนโพ้นทะเล ผู้ชายเรียก **“บาบ๋า”** ผู้หญิงเรียก **“ยองย้า”**

ปัจจุบัน มีการรวมกลุ่มกันเป็นสมาคมกว่า ๑๔ สมาคม กระจายถึงเมลเบิร์นและซิดนีย์ที่ออสเตรเลีย และมีการประชุมพบปะอย่างเป็นทางการ

ในทุกปลายปี ปีนี้ครบรอบ ๒๕ ปี จัดที่เมืองมะละกา ระหว่างวันที่ ๒๓ - ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ มีผู้เข้าร่วมการประชุมกว่า ๗๐๐ คน ทั้งนี้แต่ละคนสมัครใจและออกค่าใช้จ่ายส่วนตัวไปกันเอง

ท่านวรเดช วีระเวคิน กงสุลใหญ่ ณ เมืองปีนัง ได้เคยแนะนำผมว่าความสัมพันธ์ของสมาคมเพอรานากันที่พบปะกันเช่นนี้เรียกว่าความสัมพันธ์แบบ P to P ทุกคนมีความสุขที่ได้พูดคุยและแสดงออกในมรดกทางวัฒนธรรมของตนเอง เมื่อมาเจอว่าคนบ้านอื่นก็มีลักษณะทางวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับเรา มักก่อเกิดมิตรภาพได้แบบง่าย ๆ แต่ยั่งยืน และสามารถเป็นรากฐานต่อยอดความสัมพันธ์อื่น ๆ ในระดับชาติได้อีกมาก หากรู้จักนำไปใช้ได้จริง

สมาคมเพอรานากันต่างเห็นด้วยกับท่านกงสุลอย่างยิ่ง เพราะหากวิเคราะห์แล้วจะพบว่าการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่ไม่ค่อยได้มีเงินทองมาเป็นปัจจัยพูดคุยหลัก แต่เป็น **“ความภูมิใจ”** เป็นเรื่องหลักในการเสวนาทางวิชาการ นักวิชาการในท้องถิ่นนั้น ๆ มักมีเรื่องพูดคุยถึงความงดงามทางวัฒนธรรม ไม่ว่า การแต่งกาย ภาษา อาหาร บ้านเรือน (Shop House ที่นิยมเรียกชิโนโปรตุกีส) หรือพิธีกรรมต่าง ๆ มาเล่าสู่กันฟัง ในปีที่ผ่านมาจัดที่ปีนัง ได้มีหัวข้อพูดคุยเป็นประเด็นขยายออกไปก็คือ เมื่อมีฐานะพอลืมตาอ้าปากในท้องถิ่น ชาวเพอรานากันหลายท่านได้แสดงออกถึงจิตกุศลสาธารณะ บริจาคเงินทอง ที่ดินจำนวนมากให้แก่เพื่อนร่วมสังคมที่ขาดแคลน (ในหัวข้อ Peranakan Phylantropy) เป็นเยี่ยงอย่างในการดำรงชีวิตที่ดี เมื่อมีรับก็ต้องมีให้

ชาวเพอรานากันแม้มีรากฐานทางวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน แต่ด้วยกำเนิดคนท้องถิ่นและบริบทในสังคมแต่ละที่แตกต่างกัน ทำให้มีหลายอย่างหลายสิ่งไม่เหมือนกัน ทั้งในด้านภาษา (คนไทยใช้ภาษาปักษ์ใต้ปนนานาชาติ คนมาเลย์ใช้จีนหรือภาษาเพอรานากันมลายู คนสิงคโปร์ใช้ภาษาอังกฤษปนจีน) อาหาร เสื้อผ้า หรืออื่น ๆ เป็นหัวข้อที่เรามักนำมาแลกเปลี่ยนกันอย่างมีอรรถรสเสมอ มีสยามเราที่เสียส่วนน้อยรักษาส่วนใหญ่ของประเทศไว้ได้ในยุคล่าอาณานิคม แต่เพอรานากันที่อื่นต่างบอบช้ำอย่างมากกับการเป็นเมืองขึ้น เกิดความแตกแยกในสังคมที่คนจีน หรือคนท้องถิ่นกล่าวหาเพอรานากันว่าเป็นทาสฝรั่ง ทั้งนี้อาจเพราะส่วนหนึ่งคนเพอรานากันพูด เขียนภาษาอังกฤษได้ดี มีการศึกษาสูง ทั้งบาบ๋าและยองย้า ในเมืองไทยเรา เช่น ชาวภูเก็ตจะไม่นิยมเรียก **“เพอรานากัน”** ด้วยเป็นคำยาว หรือ **“ยองย้า”** ที่ออกเสียงยาก นิยมเรียก **“บาบ๋า”** อย่างเดียว ก็มีกระแสต่อต้านว่าทำไมต้องไปคบกันคนเพอรานากันที่เรียกต่างกัน ทั้งที่หากศึกษาประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม จะพบว่ามีรากเหง้าที่มาเดียวกัน

ยังไม่เคยมีการสำรวจว่ามีชาวเพอรานากันในโลกนี้ทั้งหมดกี่คน จากที่ทราบโดยสังเขปว่าในประเทศไทยภาคใต้ จะมีชุมชนในจังหวัดภูเก็ต พังงา ระนอง กระบี่ ตรัง สตูล ด้วยพบสถาปัตยกรรมตึกแถวและบ้านแบบชิโนโปรตุกิส และการแต่งกายที่มีโสร่งปาเต๊ะใส่เสื้อคาบาย่า หรือชุดแต่งงานเจ้าสาวใส่เสื้อครุยยาวแบบมาเลย์ในตัวเมืองเหล่านี้ ชุมชนชาวเพอรานากันในคาบสมุทรมลายูเริ่มต้นที่เมืองมะละกาเมื่อปี ๖๐๐ ก่อน (ราวปี ค.ศ.๑๔๐๕) เมื่อขุนพลเจิ้งเหอ (Zheng He) ได้ล่องทัพเรือมาเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีกับสุลต่านมะละกา การมาของจีนเป็นการขยายบารมีของฮ่องเต้ เผยแพร่วัฒนธรรม และนำคนจีนมาร่วมลงทุนและอยู่อาศัย จึงเกิดลูกผสมชาวเพอรานากันปัจจุบันกระจายตัวในมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และที่ต่างประเทศใกล้เคียง แม้มีจำนวนน้อยกว่าชาวมุสลิม แต่เป็นกลุ่มที่มีความรู้สูง มีกิจการและเงินทุนจำนวนมาก

ในปี ค.ศ. ๒๐๐๘ นายกรัฐมนตรีสิงคโปร์ลี เซียน ลุง ได้ทำพิธีเปิดพิพิธภัณฑ์เพอรนากัน ณ ถนนอามาเนียน ย่านใจกลางเมือง ด้วยงบบูรณะกว่า ๓๐๐ ล้านบาท เพื่อจัดแสดงประวัติศาสตร์วัฒนธรรมชาวเพอรานากัน

ท่านนายกรัฐมนตรีกล่าวสุนทรพจน์ว่า วัฒนธรรมเพอรานากันเป็นวัฒนธรรมผสมที่งดงาม เป็นแหล่งเรียนรู้ให้เกิดการพัฒนาภูมิปัญญา และความเจริญรุ่งเรือง เหมาะสำหรับการให้สิงคโปร์เติบโตด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และในปีที่แล้วเมืองปีนังได้เปิด Pinang Peranakan Mansion หรือพิพิธภัณฑ์บาบ๋า-ยองย้า ที่งดงามในตัวอาคารและสถาปัตยกรรมมาก ปัจจุบันเป็นหนึ่งในสถานที่ที่ต้องไปเมื่อท่านไปเยือนเมืองปีนัง สำหรับในเมืองไทยด้วยงบประมาณที่มีจำกัด สมาคมเพอรานากัน ร่วมกับเทศบาลนครภูเก็ต และ สำนักงานธนารักษ์พื้นที่ภูเก็ต กำลังพยายามบูรณะตึกเก่าธนาคารชาร์เตอร์ กลางเมืองภูเก็ตให้เป็นพิพิธภัณฑ์บาบ๋า-เพอรานากันอยู่ คาดว่าประมาณอีก ๒ ปีคงแล้วเสร็จ

เครือข่ายสมาคมเพอรานากันในต่างประเทศนั้นจะมีเพิ่มขึ้นแทบทุกปี ในปีนี้การประชุมที่มะละกามีการประกาศเป็นสมาพันธ์เพอรานากัน (The Federation of Peranakan Association, FPA) มีสมาคมเกิดใหม่ที่กลันตัน อินโดนีเซียและซิดนีย์ รูปแบบการรวมตัวแบบหลวม ๆ ที่ไม่มีข้อบังคับมาก แต่ทุกสมาคมต้องแสดงออกถึงความพร้อมในการอนุรักษ์ให้ชัดเจน สมาคมใหญ่จะเสียค่าส่วนกลางในการจัดทำเอกสารหนังสือมากกว่าสมาคมเล็ก (ชื่อ **“ซัวราบาบ๋า”**) ภายในแต่ละสมาคมจะต้องมีการเลือกตั้งกรรมการให้ชัดเจน ในประเทศไทยกิจกรรมสมาคมที่เกิดจากชาวภูเก็ตและตะกั่วป่าเป็นแกนนำที่เข้มแข็งมาก คาดว่าจะมีการขยายเครือข่ายไปยังต่างจังหวัดได้เพิ่มขึ้นในอนาคต

เพอรานากัน เป็นวัฒนธรรรมที่แสดงให้เห็นถึงความชาญฉลาดที่ไม่แบ่งเขาแบ่งเรา และนำจุดเด่นของวัฒนธรรมโบราณทั้งหลายมารวมกันให้เกิดสิ่งใหม่ที่ดีกว่า ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ เมื่อประชากรโลกมีการติดต่อพบปะกันง่ายขึ้น เกิดทุนข้ามชาติขนาดใหญ่ที่มักต้องการขายสินค้าแบบตัดเสื้อโหล อาหารด่วน เครือข่ายเช่นนี้จะเป็นตัวอย่างที่ดีในความเจริญทางเศรษฐกิจสังคมของโลกอีกแง่มุม เหมาะแก่การเชื่อมสัมพันธไมตรีของคนทั้งปวงโดยไม่ทำลายวิถีชีวิตความเป็นอยู่ดั้งเดิมของคนท้องถิ่นให้สูญหายไป

ขนมฝรั่ง...แม่เอ๊ย

เบญจาภา ทับทอง เขียน หิรัญ สุวรรณเทศ ถ่ายภาพ
ณัชชา อนันตวิเชียร พิมพ์

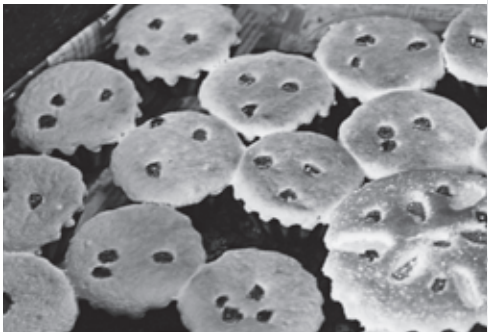
ไม่แน่ใจว่า ขนมยามบ่ายของคุณวันนี้เป็นขนมไทย เค้กฝรั่ง น้ำแข็งไส ไอศกรีม หรือแค่ชากาแฟง่ายๆ สบายท้อง บางคนอาจชอบจิบน้ำสมุนไพร นัยว่ารักษาสุขภาพ หรืออีกบางคนอาจชอบทานผลไม้ เพราะเกรงใจปริมาณน้ำตาลและไขมัน เมื่อหลายปีก่อนโน้น ถ้าเอ่ยชื่อขนมฝรั่ง รับรองได้ว่าต้องร้องอ๋อไปตามกัน แล้วยิ่งถ้าบอกว่าเป็นขนมฝรั่งมาจากบ้านกุฎีจีน ก็จะไม่มีใครถามว่าขนมที่ไหน หน้าตาเป็นอย่างไร เพราะคนสมัยก่อนรู้จักดีว่าย่านกุฎีจีนเป็นชุมชนที่ชาวโปรตุเกสมาตั้งรกรากในช่วงปี ๒๐๕๔ สมัยรัชกาล

สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ด้วยย่านนั้น แทบจะเป็นประเทศโปรตุเกสน้อย ๆ เพราะมีทั้งโบสถ์ฝรั่งตั้งตระหง่านและมีทั้งชาวโปรตุเกสเดินขวักไขว่

วันนี้จะพาท่านผู้ฟังย้อนเวลาไปแถบนั้น เพื่อไปถามไถ่ว่าขนมฝรั่งมีที่มาที่ไปอย่างไร เดี๋ยวนี้ขนมแบบนี้จะหาซื้อทีก็ต้องรู้แหล่ง หาทานไม่ง่ายเหมือนขนมไทยแบบอื่น ขอแนะนำให้ผู้อ่านรู้จักกับคุณวิสินี มณีประสิทธิ์ ผู้สืบทอดการทำขนมฝรั่งหรือขนมกุฎีจีนเป็นรุ่นที่ ๕ ซึ่งขนมชนิดนี้ทำต่อๆ กันมาราว ๒๐๐ กว่าปีแล้ว โดยคุณวิสินี ฯ ทำขนมชนิดนี้มา สิบกว่าปี เรียนรู้มาจากชาวโปรตุเกสสมัยนั้น

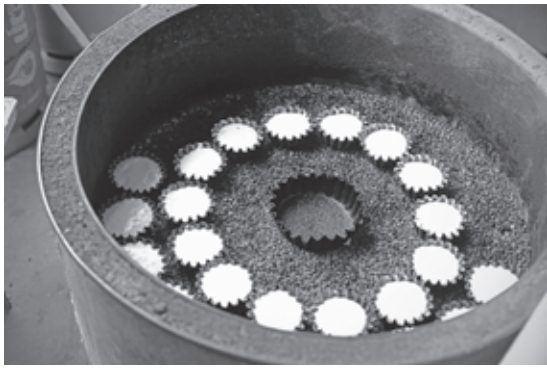
เรื่องของเรื่องมีอยู่ว่า ชาวโปรตุเกสต้องการทำขนมชนิดนี้แจกในช่วงคริสต์มาส ปีใหม่ มีชื่อเดิมว่าเค้กกึ (ภาษาโปรตุเกส) อันที่จริงไทยทำขนมตามอย่างโปรตุเกสหลากหลายชนิด อาทิ ฝอยทอง ทองหยิบ ทองหยอด ฯลฯ โดยเมื่อก่อนนี้ ขนมกุฎีจีนหรือขนมฝรั่งจะเป็นขนมเค้กที่ไม่มีหน้าใด ๆ รสชาติละมุนด้วยเครื่องปรุง แต่ระยะหลัง คุณวิสินีฯ ดัดแปลงเติมหน้าให้ดูน่าทานขึ้นโดยเติมลูกพลับ ลูกเกดและฟักเชื่อม เนื่องจาก ชุมชนนั้นเป็นชุมชนของชาวจีน ของแต่งหน้าจึงกระเดียดไปทางขนมของจีน ส่วนที่มาของชื่อขนมฝรั่งเป็นเพราะขนมไทยสมัยก่อน ไม่ใช้ส่วนผสมของไข่ มีเพียงขนมที่ปรุงอย่างง่าย ๆ จากผลิตผลในสวน เช่น ขนมกล้วย ขนมตาล ขนมฟักทอง พอมีขนมที่ทำจากไข่จึงเรียกว่า ขนมฝรั่ง

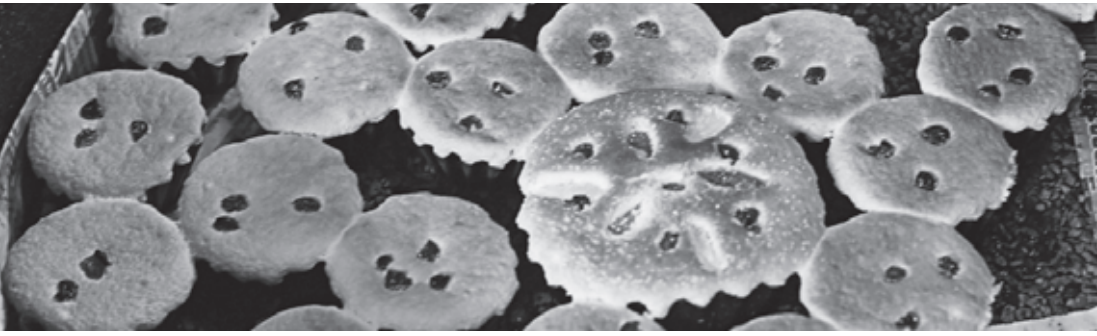

ส่วนผสมของขนมนี้มีเพียงไข่ทั้งฟอง น้ำตาลและแป้ง ปราศจากผงฟู สี และกลิ่น แต่ส่วนผสมสามอย่าง ก็ใช่ว่าจะมีสูตรตายตัว เพราะผู้ที่รับสืบทอดกวนจากความชำนาญ คะเนให้ส่วนผสมไม่ข้นหรือเหลวจนเกินไป คล้าย ๆ วิธีกวนแป้งขนมเบื้องไทย ก่อนจะหยอดลงพิมพ์ ที่มีเตาละ ๔๒ อัน วิธีการอบก็ยุ่งยากอยู่พอสมควร เพราะแทบจะใช้วิธีผิงกับฟืนโดยใช้กรวดเป็นตัวผ่านความร้อนขึ้นมาสู่พิมพ์ ใช้ฝาสังกะสีปิดและโรยถ่านข้างบนทับอีกที ให้ขนมมีความกรอบนอกนุ่มใน และหน้าขนมเป็นสีเหลืองทองน่ารับประทาน พออบเสร็จหน้าคนอบก็เหงื่อเยิ้มตามไปด้วย แต่ขนมก็หอมกรุ่นจากเตาสมกับที่ใช้เวลายุ่งยากในการทำ เข้าใจเอาเองว่าเป็นวิธีที่ใช้เลียนแบบเตาอบ เพราะสมัยก่อนไม่มีเตาอบใช้ ชาวโปรตุเกสจึงใช้อิฐก่อเป็นเตา แล้วใช้ถ่านหรือฟืนอบขนม ปัจจุบัน มีผู้สืบทอดการทำขนมนี้ในชุมชนกุฎีจีนเพียงสามครัวเรือนล้วนเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวดองกับชาวโปรตุเกส

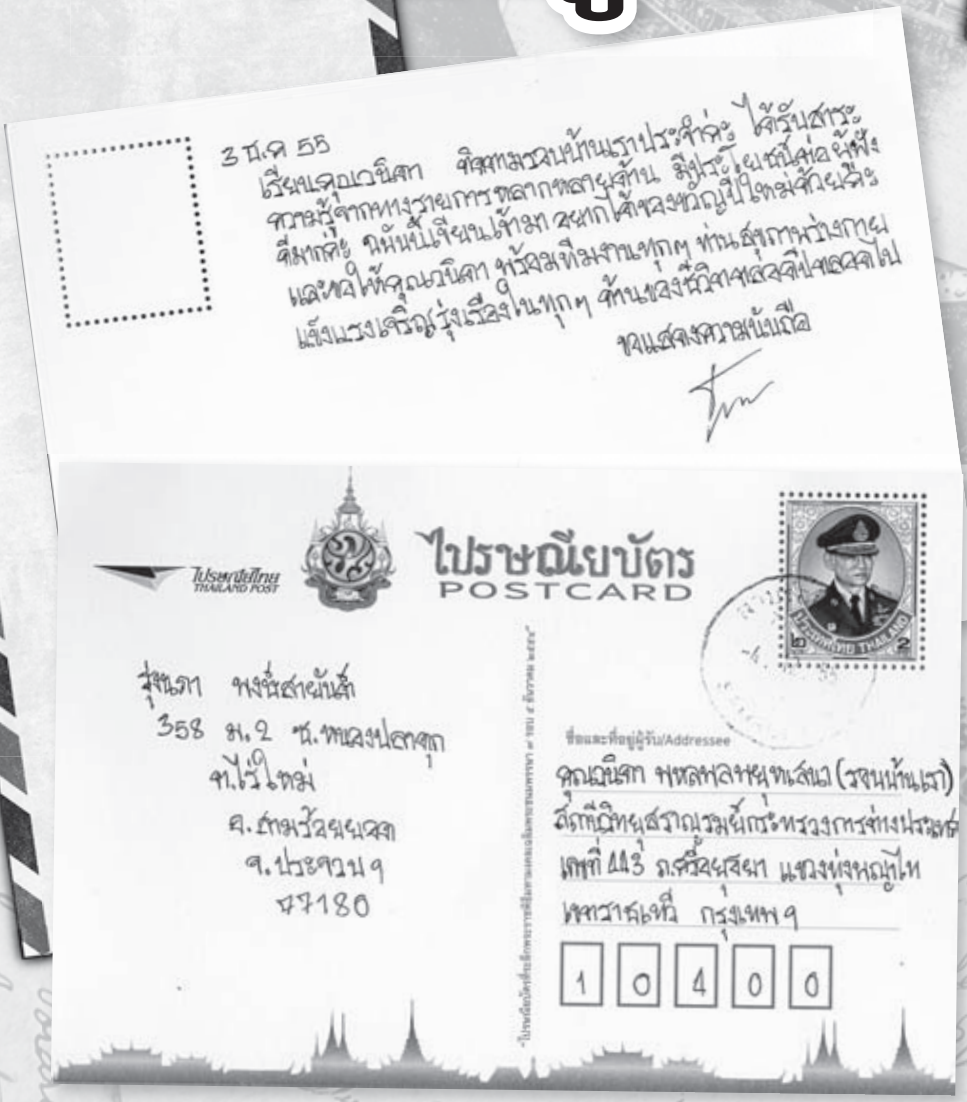

ถ้าวันนี้คุณยังนึกไม่ออกว่าจะทานอะไรเป็นของว่างยามบ่าย ให้แปลกไปจากขนมไทยหรือขนมฝรั่งที่เคยทานมาขอแนะนำขนมฝรั่งสูตรโปรตุเกส (หาซื้อได้แถวท่าพระจันทร์และบางลำพู) เผื่อว่ากลิ่นอายความทรงจำครั้งสมัยชาวฝรั่ง หนนั้น จะอวลกลับมาพร้อมกลิ่นขนม ให้ได้ชื่นใจว่า แม้ ๒๐๐ กว่าปีมาแล้ว ขนมหอม ๆ นี่ ยังอบกันอยู่ ด้วยวิธีดั้งเดิม เหมือนคอยเตือนถึงความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างสองประเทศอยู่ไม่วางวาย

จดหมาย จากผู้ฟัง

ไปรษณียบัตร
POSTCARD

ไปรษณีย์ไทย
THAILAND POST

ชื่อและที่อยู่ผู้รับ/Addressee

คุณเจ้าคุณ ราชสุนทรมหาเสนา
ศิษย์วิชาสุเทวาธรรมวิทยาลัย
กระทรวงปรมาภิรมย์ ถ.สิริอโศกมหา
แขวงบุญพลกุโลก เขตราชมหานคร
กรุงเทพฯ
10400

23/พฤษภาคม/2555

สวัสดีค่ะ ผู้ทำเงินรายวาย ขอบพระคุณ
ที่ให้ยืมรายวายแล้วผู้สืบ ขอส่งภาพที่ถ่ายไปด้วยกัน
ในภาพ--ยายยืนตามๆ-- ด้วย เพราะถ่ายเสร็จแล้วมา
ให้ยืมรายค่ะ... อ่า..

ในภาพประชุมสมัยที่ 8 ของคณะผู้นำของกลุ่ม ประเทศเศรษฐกิจสำคัญ ที่เข้าร่วม
ของโลก มี 8 ชาติ ก็มีดังต่อไปนี้ เริ่มจาก ผู้นำ ประเทศแคนาดา
รัสเซีย.. ญี่ปุ่น.. อังกฤษ.. ฝรั่งเศส.. อิตาลี.. เยอรมัน และสหรัฐ-
อเมริกา ค่ะ

ส่วนบรรยากาศที่ประชุมก็เต็มไปด้วยมาตรการที่ท่าน ประสงค์ที่จะ
ช่วยชี้ให้เห็นถึงปัญหาของโลกในปัจจุบัน ที่ต้องเร่งแก้ไขอย่างยิ่ง ค่ะ
ขอแสดงความนับถือ

ศิริกาญจน์ ทรงประสูตรไพศาล

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ
โรงเรียนทาชุมเงินวิทยาคาร อ.แม่ทา จ.ลำพูน
๕๑๑๗๐
๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕

เรียน คุณพนิดา พหลพลพยุหเสนา รายการรอบบ้านเรา วิทยุสราญรมย์

กระผมได้ติดตามรายการของคุณพนิดา พหลพลพยุหเสนา ในรายการรอบบ้านเราอยู่เสมอ แต่ไม่ได้ร่วมกิจกรรมใดๆ ด้วยภารกิจมาตั้งแต่ปิดภาคเรียนเพราะไม่ได้อยู่โรงเรียนเป็นประจำและต้องเตรียมการรับแขกต่างประเทศถึงสองคณะ คือ คณะที่ ๑ คณะของ Rotary International Group จาก Denver Colorado สหรัฐอเมริกา และคณะกรรมการของ American Women Club Thailand ซึ่งเป็นผู้อุปถัมภ์ทุนการศึกษาแก่นักเรียนหญิงชั้น ม.ปลายที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ที่มีผลการเรียนดีและมีความตั้งใจที่จะศึกษาเล่าเรียนจนจบ ม.ปลาย เมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕ คณะที่ ๒ เป็นกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมกันระหว่าง Tanglin Secondary School Singapore กับ โรงเรียนทาชุมเงินวิทยาคาร โดยโรงเรียน Tanglin ได้ส่งนักเรียน ๓๒ คน พร้อมครู ๔ คน เยี่ยมชมและจัดกิจกรรมให้เด็กมีโอกาสเรียนเตรียมรับการเข้าสู่ ASEAN ได้เห็นเด็กๆ มีความสุข แม้ว่าเด็กไทยเราจะอ่อนประสบการณ์การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารแต่ก็นับเป็นโอกาสให้เขาได้ฝึกฝนเป็นเบื้องต้น

การนำเสนอข่าวคราวความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับพัฒนาการทางการเมืองการปกครองของพม่าเป็นสิ่งที่น่ายินดี เมื่อหลายปีก่อนเคยพูดคุยกับครูภาษาอังกฤษเชื้อสายพม่าคนหนึ่งเขาพูดประชดนินทาว่า ในทางพฤตินัยพม่าเป็นเมืองขึ้นของจีนไปแล้ว เพราะปิดประเทศไม่มีนโยบายด่วงดุลด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คิดพึ่งพาแต่ประเทศจีนอย่างเดียว บ้างก็บอกว่าแม้แต่การเดินสวนสนามของทหารก็ยังออกแนวจีน บางเขตปกครองของชนกลุ่มน้อยก็น่าจะใช้ภาษาพม่าคู่กับภาษาอังกฤษ แต่กลับไปใช้ภาษาจีนกลางแทน ไม่มีการพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของโลก ทำให้ชาวพม่าต้องทะลักไปเป็นแรงงานในประเทศเพื่อนบ้านอย่างประเทศไทย เพราะการขายแรงงานระหว่างประเทศเป็นเรื่องปกติ แต่ควรเป็นไปอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับความจริง เมื่อหลายสิบปีก่อนเคยพบแต่ชาวพม่าเข้ามารับจ้างในประเทศไทยกับญาติพี่น้องหรือคนรู้จักแค่แถบชายแดนเท่านั้น ไม่คิดว่าจะทะลักเข้ามาลึกถึงใจกลางประเทศเหมือนอย่างทุกวันนี้ แต่เรื่องนี้ก็เป็นตัวอย่างของอนิจจังตามหลักพุทธศาสนา อดีตเกือบร้อยปีเคยมีคนไทยตั้งต้นไปรับจ้างหาเงินเลี้ยงชีพในพม่าที่ (คนเหนือเก่าๆ เคยเรียก) เมืองตะโก้ง (ย่างกุ้ง?) แล้วเหตุการณ์มันก็วกกลับมาเมืองไทย และมันอาจจะกลับวกไปที่พม่าอีกก็ได้ เพราะพม่ากำลังเนื้อหอมด้านการเปิดประเทศและลงทุนระหว่างประเทศ ด้วยการพัฒนาประชาธิปไตย โครงการเขตเศรษฐกิจท่าเรือน้ำลึกที่เมืองทวายจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจ น่าจะเป็นผลดีต่อประเทศไทยและอาเซียน ปัญหาที่กระทบโดยตรงกับประเทศไทยน่าจะดีขึ้น เช่น ยาเสพติด แรงงานเถื่อน การค้ามนุษย์ สินค้าเถื่อน เป็นต้น ผลดีที่น่าจะตาม เช่น การท่องเที่ยว การลงทุน การศึกษา แรงงานพัฒนา ความร่วมมือภาครัฐและภาคประชาชน เป็นต้น

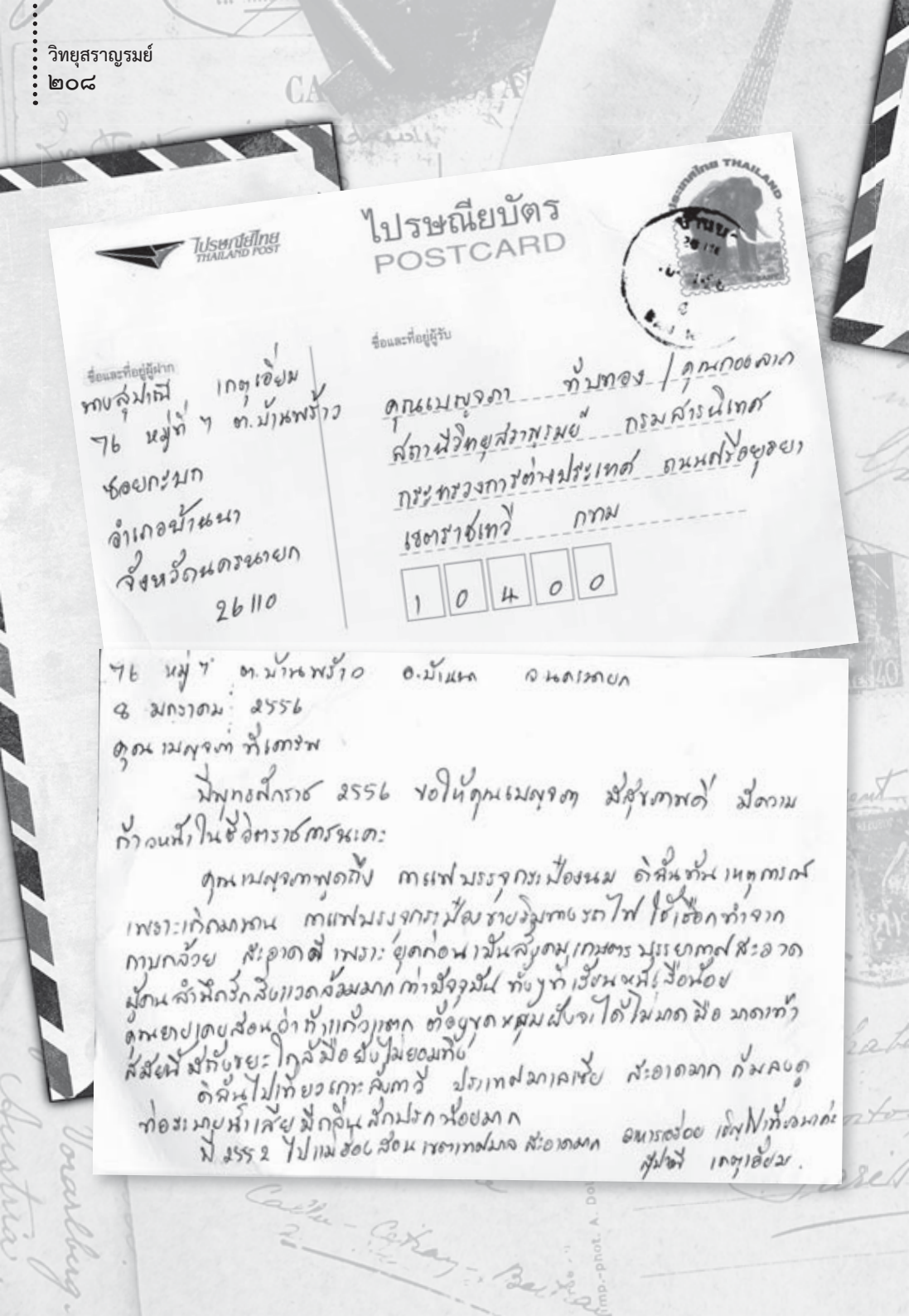
ดูเหมือนว่าวิทยุสราญรมย์เคยเสนอข่าวว่า มีครูกับสมาชิกครอบครัวถูกขาวต่างชาติแสร้งทำมาสมัครเป็นครูภาษาอังกฤษใจดีวางยาสลบยกเค้าขโมยทรัพย์สินในบ้าน ตอนนี้ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศก็ตระหนักจากข่าวนี้ แต่อย่างไรก็ตาม ครั้นจะไปกังวลใจหรือคิดมากเกินไป ก็จะถ่วงความคิดสร้างสรรค์ ไม่กล้าตัดสินใจพัฒนาการศึกษา กระทรวงการต่างประเทศกับกระทรวงศึกษาธิการคงต้องร่วมกันผลักกำลังขับเคลื่อนช่วยครูไทยและเด็กไทยเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนที่กำลังนับถอยหลังสู่ปี ๒๕๕๘ รู้สึกว่าสังคมบางส่วนกังวลว่าจะปรับตัวไม่ได้เมื่อวันนั้นมาถึง เช่น ใช้ภาษาอังกฤษสู้เขาไม่ได้ จะถูกแย่งงาน หรือ ตกงาน เป็นต้น แต่อีกมุมมองหนึ่งก็กำลังใจจดใจจ่อรอวันใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารอย่างจริงเสียที ไม่ต้องรอไปประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอีกต่อไป จะประกอบอาชีพใดๆ ก็ได้ มีสิทธิ์ใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารเหมือนกัน

คลื่นการรับฟังตอนเย็นมีปัญหารับฟังไม่ได้ ตอนเช้าก็ไม่ค่อยชัด เพราะทางภาคเหนือตอนบนในฤดูร้อนจะไม่ดีเท่ากับฤดูหนาว อยากฝากให้นำรายการเราคืออาเซียนกลับมาออกอากาศตอนเช้า โดยตัดเวลาจากรายการรอบบ้านเราสักครึ่งชั่วโมงในวันศุกร์เหมือนเดิมเพราะไม่มีโอกาสรับฟังเลย

สุดท้ายนี้ก็ต้องขอขอบคุณเป็นอย่างสูงสำหรับการนำเสนอข่าวสารและเนื้อหารายการที่เป็นประโยชน์

ขอแสดงความนับถือ

(ครูสุนทร สุภา)

ไปรษณียบัตร
POSTCARD

ไปรษณีย์ไทย
THAILAND POST

ชื่อและที่อยู่ผู้ฝาก
พงสุพาณี เกตุเอี่ยม
76 หมู่ที่ 7 ต.บ้านพร้าว
ชอยกะบก
อำเภอบ้านนา
จังหวัดนครนายก
26110

ชื่อและที่อยู่ผู้รับ
คุณเมญจลา ทับทอง / คุณกองลาก
สถาบันวิทยุสราญรมย์ กรมสารนิเทศ
กระทรวงการต่างประเทศ ถนนศรีอยุธยา
เขตราชเทวี กทม
10400

76 หมู่ 7 ต.บ้านพร้าว อ.บ้านนา จ.นครนายก
8 มกราคม 2556

คุณเมญจลาที่เคารพ

ปีพุทธศักราช 2556 ขอให้คุณเมญจลามีสุขภาพดี มีความก้าวหน้าในชีวิตราชการนะคะ

คุณเมญจลาพูดถึง กาแฟบรรจุกระป๋องนม ดิฉันขอแนะนำกาแฟบรรจุกระป๋องขายในขบวนรถไฟ ใช้เมล็ดทำจากกาบกล้วย สะอาดดี เพราะผู้ผลิตก่อนเป็นสมาชิกสหกรณ์ สะอาดมีคุณสำนึกรักสิ่งแวดล้อมมาก ก่อนจำหน่ายนี่เรื่องน้อย คุณยายสอนว่าทั้งแก้วทั้งหมดต้องขูดขุดขุดเสียจะได้ไม่มดมือ มดเท้าสัมผัสนี่สักนิดจะไกลมือเลยไม่ยอมทีเดียว

ดิฉันไปเที่ยวเกาะสมุย ปรากฏกาแฟสะอาดมาก ก็มีลองดูก่อนจะมาขายหน้าเสียมีกลิ่นสีกปรกน้อยมาก

ปี 2552 ไปแม่ฮ่องสอน เขาก็กาแฟมาจากสะอาดมาก อนาคตข้างหน้าคงจะมีกาแฟมาขายที่นี่ค่ะ

สุพาณี เกตุเอี่ยม.

asean
ASEAN COMMUNITY
ONE VISION - ONE IDENTITY - ONE COMMUNITY

หนังสือวิทยุสราญรมย์

ISSN ๑๕๑๓-๑๐๕ X

ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๕๖ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๕๕

ที่ปรึกษา มนัสวี ศรีโสดาพล
ดุสิต มานะพันธ์
ลินนา ตังธสิริ

นายสถานีวิทยุสราญรมย์ บัณฑิต หลิมสกุล

บรรณาธิการ เบญจาภา ทับทอง

ผู้ช่วยบรรณาธิการ ไกรวัฒ ภมรบุตร
กองลาภ ทินกร ณ อยุธยา
ชนะ เมี้ยนเจริญ

คณะผู้จัดทำ

วนิดา พหลพลพยุหเสนา, อาทิตย์ รุ่งสว่าง, มานากรณ์ เมฆประยูรทอง, บัญชา ธิโกศรี, บุญยรัตน์ แสงทอง, ธิดารัตน์ พงศ์ไชยยง, หิรัญ สุวรรณเทศ, รัฐภัทร์ เจริญทวีรัตน์, วโรตม์ ชอินทวงศ์, ณัชชา อนันตวิเชียร, อาภร ชาลือชัย, เบญจวรรณ คุ้มไข่น้ำ

ภาพปก หิรัญ สุวรรณเทศ

ออกแบบปกและรูปเล่ม นิวัตร สาเกทอง

ประสานงานกองบรรณาธิการ มนธีร์ กรกำแหง

พิมพ์ที่ บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

หนังสือ “วิทยุสราญรมย์ ” รายสามเดือน

เจ้าของ สถานีวิทยุสราญรมย์ กองวิทยุกระจายเสียง

กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ

ถนนศรีอยุธยา แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐
โทรศัพท์ ๐-๒๖๔๓-๕๐๙๔ โทรสาร ๐-๒๖๔๓-๕๐๙๓
E-mail : radio_saranrom@mfa.go.th

รับข้อมูลข่าวสารกระทรวงการต่างประเทศได้ทาง

Website : www.mfa.go.th
Facebook : http://www.facebook.com/thaimfa
YouTube : http://www.youtube.com/user/mfathailand
วิทยุ : AM 1575 kHz
หนังสือวิทยุสราญรมย์ออนไลน์ : http://www.mfa.go.th/saranrom/th/e-book/321
ฟังวิทยุออนไลน์ : http://www.mfa.go.th/saranrom/th/home

ผังรายการของสถานีวิทยุสราญรมย์ AM ๑๕๗๕ kHZ

วัน/เวลา	๐๕.๓๐ - ๐๖.๐๐ น.	๐๖.๐๐ - ๐๗.๐๐ น.	๑๗.๓๐ - ๑๘.๐๐ น.	๑๘.๐๐ - ๑๘.๓๐ น.	๑๙.๐๐ - ๑๙.๓๐ น.	๒๒.๐๐ - ๒๒.๓๐ น.
จันทร์	สราญรมย์ยามเช้า	รอบบ้านเรา	รักษ์สิ่งแวดล้อม	News & Views from Bangkok	ดาวดวงน้อย	วัฒนธรรมสัมพันธ์
อังคาร	โลกมุสลิม	รอบบ้านเรา	เราคืออาเซียน	หน้าต่างโลกกว้าง	ดาวดวงน้อย	สาระน่ารู้งานกงสุล
พุธ	Foreign Affairs Weekly	รอบบ้านเรา	ปกิณกะสำนักราชฯ	หน้าต่างโลกกว้าง	ดาวดวงน้อย	รู้รอบ ปลอดภัยก่อนไปต่างแดน
พฤหัสบดี	สุขภาพรับอรุณ	รอบบ้านเรา	Sparkling English	News & Views from Bangkok	ดาวดวงน้อย	ทันโลกกีฬา
ศุกร์	หลายคนอยากรู้ (ศาสนาอิสลาม)	รอบบ้านเรา	บัวแก้ววันนี้ (การต่างประเทศ)	หน้าต่างโลกกว้าง	ดาวดวงน้อย (โลกเยาวชน)	รู้กฎหมายสบายใจ